

ona

Quadern de debat

36 - març 1996 - 500 ptes.

Els arquitectes i Mallorca,
entre l'ètica i l'estètica

Obrim les portes al nostre patrimoni

L'arquitectura és una de les
nostres principals senyes
d'identitat. Per això, ja és
tradicional a COLONYA
donar suport a les iniciatives
de rehabilitació.

Perquè recuperant el nostre
patrimoni mantenim la nostra
identitat arquitectònica.

ona

Quadern de debat

n. 36, març 1996

Edita: Fundesba, S.L.

Directora gerent: Sinfo García Gómez.

Director: Sebastià Verd.

Consell assessor: Pedro Calvo (administratiu).
Miquel Capellà (advocat).
Mateu Carrió (arquitecte).
Antoni Fleixes (economista).
Jaume Garau (psicòleg).
Sinfo García (dtra. gerent Fundesba).
Pere Mascaró (economista).
Francesc Obrador (tècnic turístic).
Empar Rocabrúna (economista).

Secretària de redacció: Magdalena F. Mulet.

Redacció i col·laboradors: Constanza Forteza.
Gina Garcías.
Antoni Llompart.
Miquel Massutí.
Antoni Oliver.
Caterina Ortega.
Joana M. Roque.
Antoni Rosselló.

Disseny: A. Caro.

Impressió: Imp. Homar. Tel. 43 08 61 - Palma de Mallorca

Administració i Publicitat: Fundesba, S.L.
Joaquim Botia, 11, 1r, A
Tel. 71 16 61 - Fax 71 91 94
07012-Palma de Mallorca

Dipòsit legal: PM-608-1992

Preu: 500 pessetes

Subscripció: 4.500 ptes. per any (10 números)

(Miquel Massutí és l'autor de totes les fotografies no signades)

Els arquitectes i Mallorca

El paisatge de Mallorca, tant la ciutat com les viles i els pobles i, sobretot, el medi rural ha sofert una profunda transformació en els darrers trenta anys. Els arquitectes han tengut un fort protagonisme en aquest desenvolupament. Per això ONA ha volgut recollir el seu testimoni i aportar un gra més al gran debat social que necessita la societat per tenir cura del seu futur més immediat.

Són els arquitectes culpables dels atemptats paisatgístics que han sofert les nostres costes o són, simplement, el braç executor dels promotors urbanístics? I, malgrat tot, s'ha pogut fer bona arquitectura a Mallorca al llarg de tot aquest temps? Són preguntes que tractam de respondre.

Í N D E X

Anar per feina 4

Editorial

Mallorca fora d'escala 6-11

Antoni Ramis

Una qüestió de seny 12-17

Felipe Sánchez-Cuenca

Construir la realitat 18-23

*Mateu Carrió, Manuel Cabellos,
Fernando González i Pere Nicolau*

L'arquitectura de la Serra 24-29

Antoni Juncosa

La passió per la pedra 30-35

Joana Roca

Raons de present 36-40

Lluís García-Ruiz

La clau d'Ona 41-50

Tarja de subscripció

En

Adreça

Ciutat Tel

C/c. Banc o Caixa d'Estalvis

Signatura:

Per a subscripcions, copiau aquesta tarja i adreçau-la a Fundesba, S.L.
Joaquim Botia, 11, 1r. A. 07012-Palma de Mallorca o telefonau al 71 16 61 (Fax 71 91 94)

Anar per feina

En el moment que vàrem escriure aquest editorial, dia sis de març, encara es vivia la ressaca electoral de setanta-dues hores abans i, per tant, s'ignorava la solució final del complicat mapa polític que ens han deixat les urnes. Segurament la millor frase acunyada com a anàlisi de la situació és la que l'actual president del govern en funcions, Felipe González, ha atribuït a Alfonso Guerra: "mai una derrota no havia estat tan dolça ni una victòria no ha estat tan amarga". En efecte, els socialistes s'acomienen del poder amb la cara ben alta, mentre que els conservadors hi arriben envoltats de moltes dificultats per poder formar govern i víctimes, potser, de les tàctiques desestabilitzadores que ells mateixos han emprat durant els tres darrers anys. En qualsevol cas, ningú no dubta que és el PP qui ha d'intentar governar, però perquè això sigui possible és menester que arribi a pactes amb les minories nacionalistes, sobretot amb CiU, la qual cosa es presenta a hores d'ara molt difícil. Això no obstant, imaginem que José Maria Aznar aconsegueix finalment ser investit president. L'alternància política, la possibilitat de la qual és l'essència de la democràcia, haurà funcionat amb normalitat i això és el que espera la societat.

Però: i després? És molt possible que alguns dels perills que l'esquerra esbrinava -desfeta de l'estat del benestar, accentuació de la precarietat laboral, acomiadament lliure, privatitzacions injustificades, dretanització de l'educació i de les activitats culturals, reafirmació del nacionalisme espanyol en contra de la realitat plurinacional d'Espanya...- hagin minvat perquè evidentment la majoria obtinguda per José Maria Aznar és insuficient per governar sense pactes. Però convé no baixar la guàrdia. La societat espanyola continua essent sociològicament de centre-esquerra, però qui governarà serà el centre-dreta. La situació és realment explosiva des del punt de vista polític i, això no obstant, obre les portes a la possibilitat del diàleg. El líder popular ha assegurat voler governar per a tothom sense sectarisme. Potser resulta difícil de creure a causa dels antecedents immediats, és a dir, d'una continuada política desestabilitzadora per part de la dreta i dels seus mitjans de comunicació, però la responsabilitat política aconsella fer cas a aquest oferiment. D'aquesta manera els socialistes, i l'esquerra en general, podran practicar una oposició lleial que sense renunciar a la defensa d'un programa progressista col·labori amb tot allò que és d'interès comú.

És evident que hi ha moltes coses d'interès comú, entre les quals la necessitat de convergir amb Europa sense els costos socials que des d'alguns sectors empresarials o bancaris propugnaren durant la campanya electoral. També és d'interès comú, o així hauria de ser, la defensa a ultrança de l'estat del benestar, la creació de llocs de feina estables i, en un altre ordre de coses, la consolidació de l'estat de les autonomies com a única fórmula integradora d'una Espanya evidentment plural. Arribar a acords sobre aquests punts és, sens dubte, la garantia que, malgrat tot, la legislatura pot arribar a bon port, tot i que el vaixell amb què s'inicia és molt més precari que no era el de 1993. Per això és necessari el diàleg entre les forces polítiques, i per extensió entre totes les representacions socials, una cosa que sense l'esmentat exercici de responsabilitat per part de tots els grups polítics semblaria inviable o, en el millor dels casos, molt difícil poder convertir-se en realitat. Les possibilitats d'acord són, teòricament, mínimes i, això no obstant, el seny recomana no escoltar els remors de venjança, per tal de fer possible, finalment, la convivència i el triomf definitiu de la democràcia.

Si més no, el pacte hauria de ser la norma habitual del comportament polític. El sistema electoral espanyol fa que sigui molt difícil l'obtenció de majories absolutes. Les circumstàncies amb les quals el socialistes les varen aconseguir són difícilment repetibles. El problema és que per arribar al pacte el PP haurà de fer un previ examen de contricció per evitar unes tàctiques desestabilitzadores de les quals ara en poden ser la víctima, com ben bé saben els dirigents balears del partit conservador. I això, el pacte que cerquen els populars, només és possible si hi ha una clara voluntat d'aïllar d'una vegada per sempre els pertorbadors socials, sense el poder de convicció del PP, com a partit que reivindica el centre polític, fins i tot podria haver estat a la llarga molt superior a l'obtingut mitjançant l'estratègia del "váyase, señor González" a qualsevol preu. És evident que el PSOE, que ara des de l'oposició tendrà l'oportunitat de fer un dissabte general a les seves files, ja havia mostrat símptomes de deteriorament per la seva pròpia acció de govern i que, més prest o més tard, hagués acabat per perdre unes eleccions.

Oblidar tot el que ha passat serà difícil i, a pesar d'això, la responsabilitat política que afecta tots els partits aconsella d'establir ponts de diàleg, tant a Madrid com a la realitat local de les Balears on, per primera vegada, l'electorat d'esquerra ha superat en nombre de vots a la dreta. Anem per feina hauria de ser, per tant, l'eslògan a seguir per mantenir l'estat del benestar i per procurar un millor repartiment del treball per tal que la prosperitat arribi a tota la societat i no només a uns pocs. El missatge, tant a Madrid com a les Balears -per primera vegada les dues realitats són aproximades- és molt clar: correspon al partit conservador governar o, si més no, intentar formar govern, però haurà d'administrar un patrimoni, l'estat, que és al servei d'una societat la majoria sociològica de la qual és de centre-esquerra. Si el PP no entén aquest missatge és molt probable que la presidència de José María Aznar sigui molt curta.

En qualsevol cas, el respecte degut a les urnes obliga a acceptar tots els possibles pactes post-electorals que legítimament es puguin establir per garantir la governabilitat d'Espanya. Sens dubte, el més lògic és un govern de coalició entre el PP i els diferents nacionalismes de centre-dreta o un govern minoritari amb el suport d'aquests, un govern fonamentat en un programa consensuat sobre els grans temes d'interès comú dels quals parlàvem abans i des de l'òptica d'enterrar per sempre la destrucció de la desestabilització com a arma política. Però si això no és possible, encara que en principi no sembli el més aconsellable, tampoc no s'ha de descartar l'altra possibilitat que és tant legítima com la primera: un govern sense el PP. Però: seria aquesta una sortida acceptada per aquells que han fet del descrèdit personal i de la barreja de denúncies certes i incertes l'única arma de persuasió política? Millor que no tenguem l'oportunitat de comprovar-ho. Per tant, anem per feina. I això vol dir, sobretot, respectar les regles del joc democràtic i contribuir tant des d'un costat com des de l'altre a la governabilitat de l'Estat en un període, fins a finals de segle, extraordinàriament difícil per a la plena convergència amb una Europa que desitjan no només pròspera sinó també solidària.

Arquitectes, entre l'ètica i l'estètica

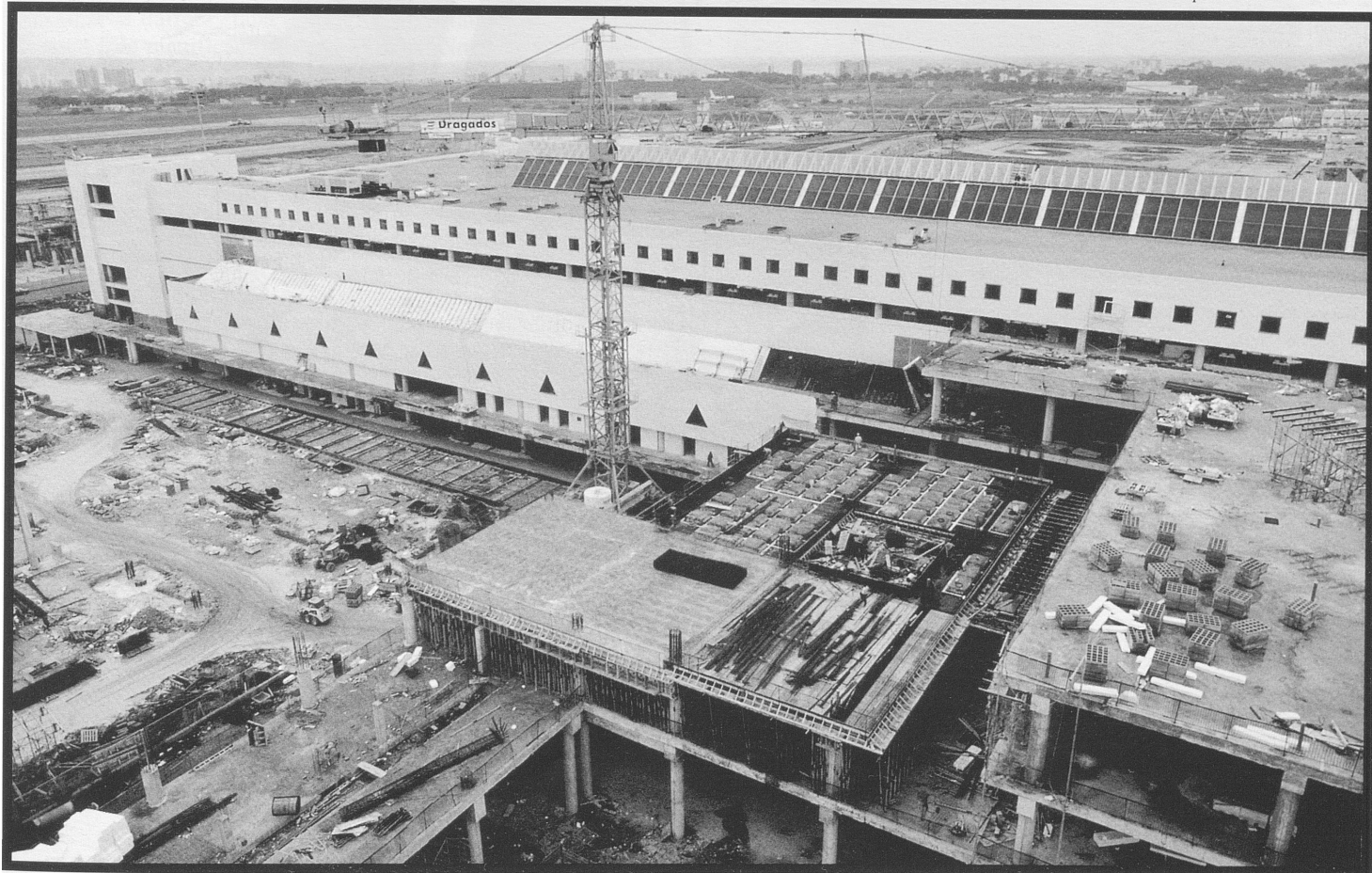
Pot ser que els arquitectes siguin un dels col·lectius professionals de Mallorca que han rebut més crítiques a causa del fort desenvolupament urbanístic registrat des del "boom" turístic ençà. Això no obstant, com gairebé tots els entrevistats manifesten, la situació no és culpa dels arquitectes o, si més no, no és només culpa seva, sinó de la desmesurada ambició d'una societat que durant anys i anys ha estat terriblement especulativa. Els arquitectes -diuen- es limitaven a dissenyar els projectes intentant, en el millor dels casos, posar una mica d'ordre estètic en el desgavell ètic de la societat. Aquest és, precisament, el dilema que tractam de plantejar: delimitar la línia que separa una activitat professional de l'ètica de participar en allò en què no es pot estar d'acord.

En qualsevol cas els arquitectes, els dissenyadors en definitiva de les cases on vivim i dels hotels on resideixen temporalment els nostres hostes, són un col·lectiu que té molt a veure amb la millora de la imatge que les autoritats turístiques pretenen per a la Mallorca del segle que ve, de la mateixa manera que també han tengut molt a veure,

diguin el que diguin, amb la imatge de deteriorament actual. No són, evidentment, els únics que poden parlar d'urbanisme i d'arquitectura en aquest país, encara que de vegades ho sembli, però sí són els que millor en poden parlar des del coneixement tècnic de la situació. Per això hem volgut donar-los el protagonisme que els pertoca a la història recent de la societat mallorquina.

Fa ara tres números que **ONA** donà la paraula als escriptors mallorquins, ara ho fa amb els arquitectes i és possible que més endavant ens plantejem fer el mateix amb altres col·lectius professionals o intel·lectuals que pel seu pes tenen una forta repercussió social sobre la vida quotidiana de l'illa. I en nom de tots els arquitectes n'hem fet una selecció que segueix com sempre el criteri d'intentar aconseguir la màxima pluralitat possible, tant pel que fa a tendències arquitectòniques i urbanístiques com -qüestió aquesta que moltes vegades va lligada a la primera- per la seva opinió o posició social. Pensam haver-ho aconseguit.

Obres de la nova terminal de l'aeroport de Son Sant Joan.

Antoni Ramis està essencialment preocupat perquè les coses no superin l'escala adequada.

Aquest és un defecte comú de l'urbanisme i del desenvolupament d'avui en dia. Creu que encara és possible conservar i arribar a un desenvolupament sostenible, a un medi ambient sense excessius impactes ambientals, fent les coses més a la mesura de l'entorn.

No està segur que l'arquitectura actual, sigui massa important de cara a un futur i creu que estam en un temps de transició. Creu que és difícil arribar a un punt d'equilibri, encara que manifesta que es comencen a perdre iniciatives adequades en l'aspecte de planificació. És del parer que Mallorca ha de començar a ésser considerada com tot un nucli urbà, fugint d'altres conceptes aplicats fins ara. Aquest darrer és el canvi més positiu de la planificació urbanística dels darrers temps.

Mallorca fora d'escala

Entrevista a Antoni Ramis

per Antoni Oliver

-Comencem per una pregunta més general, com es va definint l'arquitectura actual?

-En aquesta darrera etapa del segle vint estam en un temps de reflexió i de planificació de cap al futur. No estic segur que, ara per ara, es facin coses que restin i tinguin una gran importància. Aquesta situació s'ha notat aquest any passat. En especial en tres fets. Un, que el propi Col·legi d'Arquitectes ha rescatat la figura de Josep Lluís Sert. Ell fa vint anys ja detectava problemes a l'illa que ara continuen essent els mateixos. Sembla que no ha canviat res. Per a Sert el problema és que les coses es fan fora d'escala. Ell deia una frase

molt divertida. Deia que una illa no està el suficientment isolada com per no importar beneïtures. Resulta que després de vint anys, continuam important beneïtures que són idees de grans complexes i autopistes, en un lloc on jo crec que no hi ha hagut una consciència col·lectiva del fet singular que el territori té uns límits determinats. És una illa, res més que una illa. Aquí no es pot fer un determinat tipus d'urbanisme. A Espanya hi ha errors que resten molt dissolts, però aquí els errors queden potenciats, precisament pel fet insular. El fet d'equivocar-se no suposa un error, sinó que ho suposa la persistència en l'error, repetir-lo.

-Es poden repetir els errors del desenvolupament dels anys seixanta?

-El problema seria, precisament, repetir aquests errors. Tal vegada hi hagi algunes actuacions que van en aquest sentit. Un altre fet important avui en dia és la recuperació del patrimoni.

El fet que la gent i les institucions es conscienciïn ja és positiu. Ho dic ara pel que va iniciar la Conselleria de Cultura en el tema de la fotoplanimetria de la Catedral. És important conèixer aquest patrimoni i pensar ben bé les actuacions. Per exemple, Gaudí podia fer una intervenció a la Catedral, com la va fer, i tothom considera que és un geni. Quins arquitectes vius podrien fer el mateix avui en dia? La societat actual dóna menys genis que antigament. Per això hem de fer unes previsions abans. S'han de fer plans directors abans de posar-se a gastar diners en rehabilitació. Un altre fet bàsic, són les directrius d'ordenació del territori que ha fet la Conselleria, per fer un territori sostenible.

-Pot concretar més aquests errors?

Antoni Ramis i Ramos és arquitecte tècnic i arquitecte superior des de 1980 i des de maig de 1990 presideix la Delegació de Mallorca del Col·legi d'Arquitectes de Balears. Ha realitzat altres estudis de Ciències de la Informació a la Universitat Autònoma de Barcelona i cursos de postgrau sobre Gestió Urbanística, Arquitectura i Turisme, etc... un Màster sobre Patologia i Tècniques de Rehabilitació a Edificis i diversos cursos sobre Dret Urbanístic i Intervenció en el Centre Històric.

Ha estat ponent a conferències: V i VI Conferències Internacionals sobre Conservació de Centres Històrics i Patrimoni Edificat, Iberoamèrica (Universitat d'Alcalà de Henares i de Venècia), "Evolució de l'arquitectura turística a Mallorca: del planejament a l'edifici hotel·ler" per a les Primeres Jornades anuals de l'Arc Mediterrani (València 1994), "Josep Lluís Sert: obra a la Mediterrània i Iberoamèrica" per al Seminari sobre l'obra de Sert (Fundació Pilar i Joan Miró, 1995).

Va obtenir el Primer Premi del concurs per a la seu del Col·legi d'Enginyers Industrials de Balears (Palma) i el Tercer Premi del concurs de projectes per a un centre d'ensenyament de secundària a Santa Margalida.

La seva activitat professional ha estat centrada sobretot en edificis d'habitatges i turístics, i també en treballs d'investigació i planejament, com són ara l'estudi sobre els habitatges a les Balears per a les directrius d'ordenació del territori de les Balears.

-Em refereixo a l'ampliació de la carretera Deià-Sóller, a la proliferació de grans superfícies comercials, es podrien trobar molts d'exemples.

-Està condicionada la situació actual pel fet del desenvolupament dels anys seixanta, per la balearització?

-El desenvolupament va ésser coherent amb el moment històric. És molt còmode fer crítiques des de la perspectiva actual, quan tenim més dades per opinar. L'illa necessitava aquest desenvolupament, perquè la gent necessitava mitjans econòmics i diners, a la vegada que una implantació social en el medi turístic. Hi havia uns mitjans, però eren molt limitats. Tal vegada hi havia deu o vint arquitectes a tota Mallorca. Hi havia uns promotors que funcionaven d'unes determinades formes i una situació política que afavoria tot això. Si estudiem l'evolució de la normativa urbanística a l'illa ens adonem que hem passat d'incentivar la construcció no a desincentivar-la, però sí a limitar-la. Els anys seixanta si algú construïa un hotel podia fer més plantes que si feia un edifici d'habitatges. Ara estem a una altra situació. Més que criticar el que s'ha fet, s'ha de recuperar el que es pugui recuperar i, després, crear un entorn sostenible. Això no és nou. Abans ja es deia que hi havia d'haver un equilibri entre el lloc, el que es posa en el lloc i el paisatge. Aquests tres elements, dels quals ja en parlaven els arquitectes racionalistes és el que s'ha recollit amb la idea de fer una ordenació del territori sostenible i que s'aplica a tota la resta, al turiste, als centres urbans i a l'educació, per exemple.

PLATJA DE PALMA

-Com condiciona aquesta situació anterior l'actualitat i, concretament aquestes directrius, s'han d'esbucar tots els hotels, què s'ha de fer?

-És molt fàcil. La situació és comparable a la de principi d'aquest segle quan es varen enderrocar les murades. Quan es va esbucar el darrer recinte, que actualment està ocupat per les avingudes, es trobaven amb un casc antic degradat, on a causa de la compressió que hi havia hagut amb les murades, era impossible de viure-hi. El mateix va passar a Barcelona i hi va haver una sèrie de gent que ja en aquell temps va fer plans d'esponjaments. Els criticaren per una part i després hi havia altra gent que sostenia que el que s'havia de fer era buidar-lo. La situació és la mateixa. Hi ha una situació semblant de compressió a determinats nuclis i s'ha d'aplicar la mateixa tècnica a les zones turístiques sobressaturades. S'ha de fer el buidat i la regeneració dels espais verds, exactament el mateix. Després hi ha una altra cosa, el creixement és costaner, pel fet insular, i ara s'ha de potenciar l'interior de l'illa. Hi ha d'haver un major equilibri entre la perifèria i la gent que viu a l'interior. És un fet que ja es dona. Hi ha molta gent que prefereix estiuajar a l'interior, adhoc hi ha estudis que diuen que a causa de l'envelliment, la població, a mig termini, a mesura que es faci més vella preferirà l'interior a la perifèria que continuarà essent bàsicament l'oferta turística.

-Com condiciona aquesta situació anterior els plans actuals?

-És tornar un poc al que dèiem abans. Hi va haver un moment que el valor econòmic de l'illa era a la costa. En conseqüència, això va donar lloc a una intensificació de construccions a la costa i, en alguns moments, es va arribar a un punt on s'hauria d'haver conservat. Hi havia elements paisatgístics singulars que no estaven protegits. Per exemple devora els penya-segats

o prop de determinades platges. L'actual Llei de costes és molt recent i abans la gent construïa vora mar, només respectant els sis metres. El que tenim és conseqüència de la legislació del moment. La costa és el lloc que més necessita aquests plans d'esponjament i reforma. També s'han de considerar les façanes marítimes. Jo he treballat en aquest tema a la platja de Palma. En aquest cas, la idea parteix d'un fet simple. Al final la regeneració que fa l'administració és sobre espais públics, s'arregla la platja, el passeig, es posen bancs i arbres, però la façana marítima és privada i està en les mateixes condicions que als anys seixanta. Es dona una incoherència entre la despesa pública i la inversió privada. Què passa? Que la despesa pública és brutal respecte de la inversió privada. En el cas de la platja de Palma, varen veure quines possibilitats hi havia de completar l'horitzontal de la platja amb la seva façana vertical. En definitiva, s'ha de pensar en un concepte que no és altre que el ciutadà veu violats els seus drets quan l'urbanisme es fa mal fet. Això, abans no es tenia en compte. Això ha d'acabar. També una planificació dolenta acaba violant els drets dels ciutadans.

-A la platja de Palma quines característiques té aquesta façana?

-Es va arribar a la conclusió que la façana de la platja de Palma no estava sobressaturada d'edificis. Està bastant esponjada. Edificis puntuals massa grans n'hi ha pocs. El prototipus d'aquests edificis era el Pil·lari Playa. Després s'ha de fer un tractament global de les façanes, perquè no guarden cap unitat, cadascú va fer el que va voler. Estaven degradades i velles. Hi havia també una gran quantitat d'elements que havien nascut després de l'edifici, tots en contra de la normativa, tancaments de terrasses, "xiringuitos" a les plantes baixes, bars. El que fa falta és detectar aquests problemes. Més endavant varen lliurar a l'Ajuntament l'execució. Ja es preveïen equips de gent que treballassin il·leta per il·leta i obligassin a llevar tots els elements afegits, pintaren, en alguns casos també feren llevar els elements que ultrapassaven la coberta, com dipòsits d'aigua d'uralita. I que s'arreglàs també la façana. Això és a l'espera que es posi en marxa. L'estudi el que feia era agafar l'altura màxima que preveïa el PGOU nou, que és de cinc plantes, i permetre la renovació fins el doble. És a dir, que fins a deu plantes l'edifici es pot conservar. Més de deu, no. Hi havia bastants d'edificis que ultrapassaven les deu plantes, però el problema no és aquest, sinó l'estat general de les façanes.

-Quina és la situació de Calvià?

-Hi havia dues coses, una gran densitat d'edificació i una gran densitat d'alçada. També molts d'edificis abandonats, obsolets. En aquest cas Calvià ha fet una política molt coherent. S'ha gastat diners en la regeneració de platges i passejos i després han obligat a comprar, han fet el que han pogut amb els mecanismes actuals, de tal manera que la iniciativa privada ha col·laborat en el procés de regeneració de l'espai. Ja sigui venent els edificis o arreglant les façanes, com per exemple a Santa Ponça.

-Calvià té un pitjor diagnòstic que la platja de Palma?

-Sí, però té l'avantatge que ja ha iniciat el procés. Han tomat dos edificis, tenen un pla per esbucar-ne més. Han fet els passejos marítimes. En canvi a la platja de Palma només s'ha fet un pla.

-Tornant a Palma, pot fer una valoració de la revisió del Pla general de Palma?

-Jo crec que el Pla vigent va ésser un avanç molt important per a Palma. Endemés, bastant innovador. El que va passar és que per a l'aplicació pràctica, en especial a determinats punts de la ciutat, era confús. El que fa el nou pla és una reordenació d'ordenances. No podem entendre la renovació del Pla com una ruptura amb el pla anterior, és una continuació. Dóna la revisió més sòl industrial que és un dels entrebancs que va posar la Comissió Insular d'Urbanisme. Però, el tema del creixement ja és molt polític, més que tècnic. El pla vigent havia considerat que era millor no tenir massa sòl, perquè així s'obligava a la regeneració del sòl ja existent. Resulta que l'efecte pràctic va ésser una pujada de preus del sòl ja existent. El pla nou el que intenta és el contrari. És a dir, la creació de sòl nou perquè no hagi de pujat el sòl que existeix. Crec que és amb la pràctica quan es veurà si funciona o no aquest plantejament.

UNA POLÈMICA

-Què opina del tema del tren, de una de les polèmiques més recents, del trasllat de l'estació de Palma?

-Hi ha determinades decisions que no les hauria de prendre el consistori i haurien d'ésser supramunicipals. El tema de les estacions és un debat de la ciutat més que del consistori. El fet de si la ciutat vol un parc amb les estacions, hauria d'ésser una decisió del ciutadà. Es pot invertir en un parc, però el que donarà consciència de parc serà la participació ciutadana. Qualsevol intervenció arquitectònica sense la resposta popular no té contingut, queda en un buit... Això hauria d'ésser una decisió del ciutadà.

-El trasllat quatre-cents metres més enllà pot incidir en el model de transport públic, pot desincentivar l'ús del tren?

-Jo crec que seria interessant que l'estació restàs aquí on és. El que hauria de fer-se, tal vegada, és combinar les dues coses, el parc amb l'estació. Fa uns anys es va fer un concurs per al Parc de les Estacions. A cap dels dos projectes no es contemplava el trasllat de les estacions. El que es feia era integrar el parc amb les estacions de tren. No crec que sigui dolent tenir l'estació en el centre de Palma. Pens que és un debat ciutadà molt important, més important del que sembla.

-Li sembla que s'han complert els objectius de l'administració municipal amb els Plans de Reforma Interior que pretenien unes actuacions bàsiques per atreure la iniciativa privada?

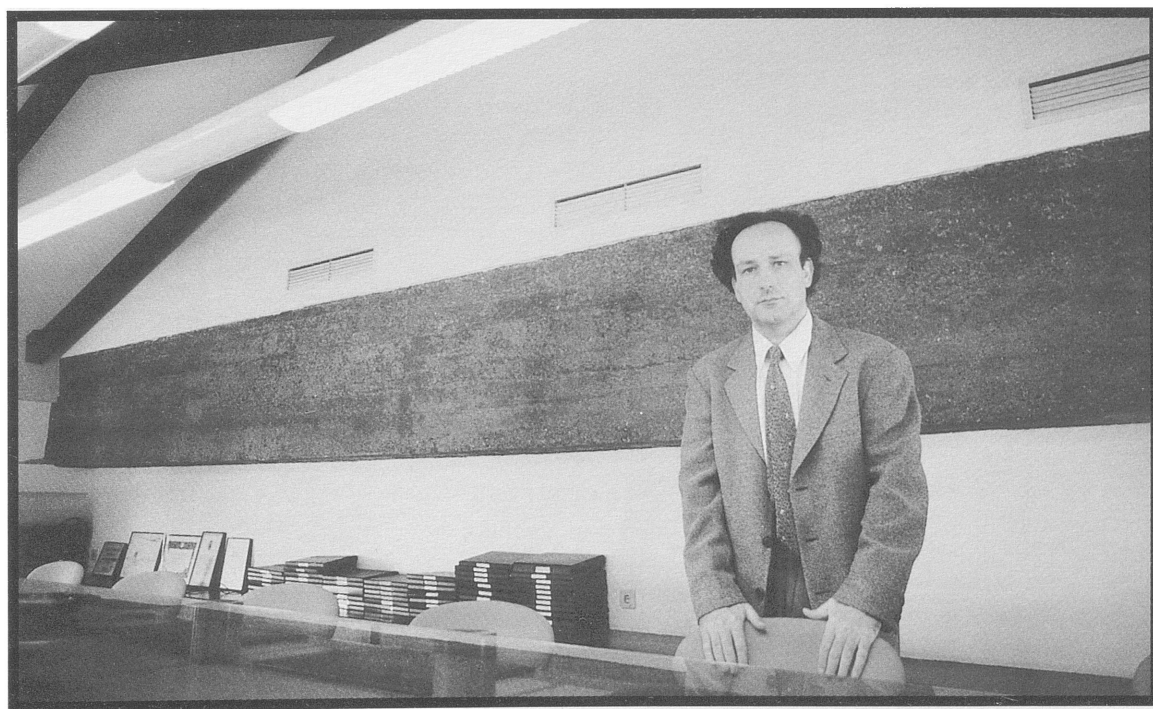
-Crec que els objectius s'han complert bastant. Abans del PGOU ningú no donava un duro per la ciutat antiga. El PGOU de l'època d'Aguiló va ésser innovador, perquè va donar importància a la ciutat antiga. Si la gent ara es passeja entre el barri de la Pau i el Passeig Marítim, troba que, vertaderament, no hi ha color. Hi ha una gran diferència. L'IBAVI fa unes cases al Puig de Sant Pere, no hi pot haver un lloc millor a Palma, amb el parc de la Feixina davant. Això ha estirat la regeneració de la resta, és l'únic medi. Hi ha d'haver una iniciativa pública molt forta. Que es facin els jutjats és bàsic per a la regeneració de Sa Gerreria. La llàstima és que en el seu moment no es fes la Universitat en el casc antic. Això també va ésser uns dels debats importants de fa deu o quinze anys. La Universitat hauria omplert de gent el casc antic de tal manera que l'hauria regenerat totalment, perquè el potencial humà que té una facultat és importantíssim. Si s'hagués dut la Universitat al centre es podien haver agafat petits hotels com a residència d'estudiants. Ja existia l'oferta i no s'hauria d'haver fet una nova residència. Tal vegada en aquell moment hi havia la tendència de fer polígons del saber, a Barcelona es va fer amb Bellaterra.

-Hi ha un risc que el casc antic resti convertit únicament en una zona de serveis i no hi hagi gent que hi visqui?

-Al contrari, crec que és un lloc on és molt agradable de viure-hi. La tendència és gairebé la contrària. La ciutat antiga tenia el seu comerç i la tècnica comercial no eren els rètols sinó els olors. Avui en dia no són les sensacions la propaganda d'un comerç, sinó que és el rètol i tenir un aparcament. Per això els centres comercials són les grans superfícies. El que passa és que la gran superfície reproduceix el comerç del casc antic, perquè es troben llocs de venda i carrers, botigues independents. És a dir, es reproduceix un esquema de ciutat. El que abans era l'oferta de la ciutat antiga ara la trobes en un sol edifici.

EIXOS LÚDICS

-Com veu la creació de zones d'oci, els eixos lúdics, els

MAJORICA®
Joyas y Perlas Jewellery & Pearls

Visite Factoría y exposición en Manacor
MALLORCA

polígons d'oci. Compliran la seva funció de revitalització o no?

-Bé, torn al terme sostenible. S'ha de parlar de casc antic sostenible. Llavors, tot el que rompi l'equilibri de la ciutat anirà en contra de la ciutat. Si es crea un centre d'oci al centre de la ciutat està molt bé, però a la llarga serà negatiu, perquè la gent fugirà. Es poden crear centres d'oci, però s'ha d'entendre que la ciutat ha d'esser sostenible. Si es romp l'equilibri la gent no podrà viure en el centre.

-Apuntàvem el tema de la conservació que es podria posar en relació al PGOU de Palma. Es conserva bé la ciutat, quant als seus valors arquitectònics?

-Això va esser una iniciativa de l'anterior PGOU. Es va fer un bon catàleg de protecció, disortadament no es va aprovar i va resultar un catàleg reduït. Aquesta situació ha permès que molts d'edificis que no estaven en el casc històric hagin desaparegut. Per exemple, L'Hostal Arxiduc, edificis racionalistes, etc. Uns per iniciativa privada i altres per iniciativa pública com Ca n'Alzamora. S'han destruït bastants d'edificis que mereixien haver-se conservat. El PGOU d'ara ha ampliat els graus de protecció. Aquest era un tema abandonat. Es pensava que els únics edificis que s'havien de conservar estaven en el centre històric i no es posava atenció als moviments arquitectònics de l'eixample. És, per exemple, tota l'arquitectura de Cases, el racionalisme, en definitiva, tot això, es merexia esser conservat. Aquest error ara s'intenta esmenar conservant les distintes èpoques que ha tenguut l'arquitectura com a mostres de l'arquitectura actual. Amb tècniques de fotoplanimetria es podrien estudiar els edificis, catalogar i veure com es configuren els carrers. Totes aquestes coses no s'han fet i són bàsiques per fer un pla de conservació del patrimoni. S'estudia un projecte complet, però no els impactes sobre tot el carrer, la incidència dels colors, una sèrie de coses que donen una visió de conjunt. Per exemple, quin és el resultat en colors de la regeneració del casc antic? Això no s'ha estudiat. Seria un bon moment per fer-ho. El mateix amb els monuments. Si es fessin unes fotografies en períodes de deu anys es tendria el grau de degradació del monument. Es podria tenir un catàleg aixecat carrer per carrer de tot el patrimoni.

AGROTURISME

-Què li semblen iniciatives com l'agroturisme per conservar el patrimoni arquitectònic rural?

-No ho sé, és difícil. Vaig assistir a un curs on el professor deia que amb l'agroturisme l'únic que es feia era crear reserves índies. No sé quina és la postura correcta, la veritat. Crec que és positiu quant que du a terme la regeneració de cases i de

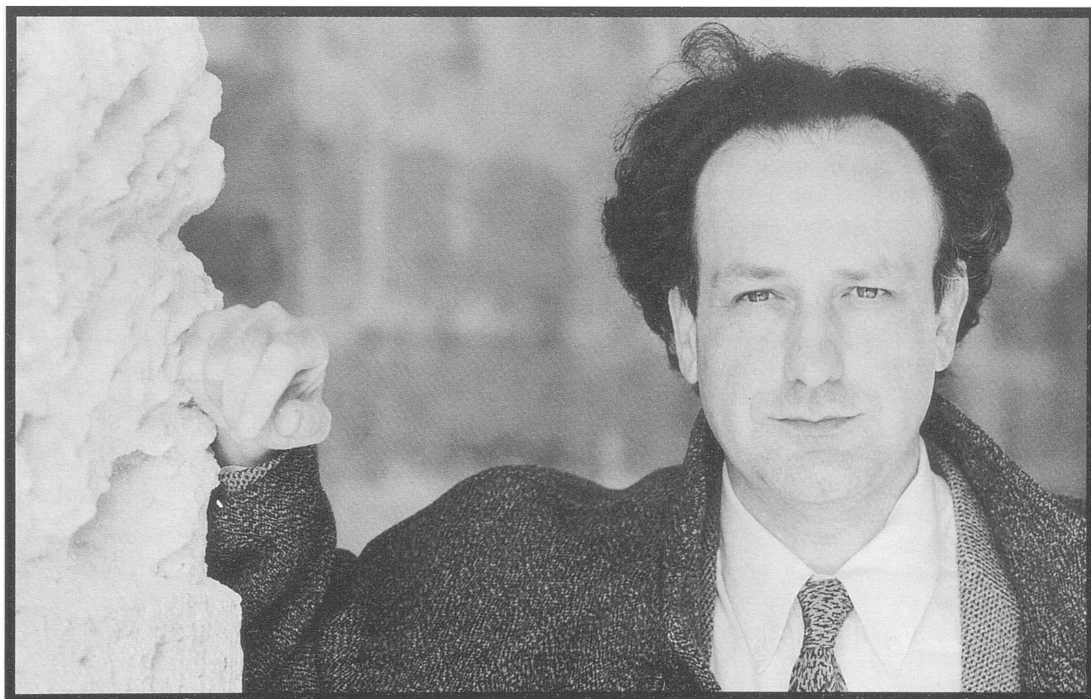
llocs que no tenen l'atractiu de les platges. El que passa és que un agroturisme excessiu pot degenerar en això que dèiem: en reserves on un turista pot anar a veure una gallina. Gallina mallorquina, en una gàbia. Tot engabiada. No crec que tampoc sigui això. Ara, moltes cases s'han conservat gràcies a l'agroturisme que sembla que funciona bé.

-La protecció del patrimoni arquitectònic rural passa també per un Pla director o són possibles altres alternatives?

-El que importa és tenir una base general i que tot el planejament que es fa en els municipis s'adapti a una idea general. En definitiva, que es deixi de considerar l'illa com a territori independent i considerar-la com un mateix territori. Algunes persones han dit que no s'ha d'entendre la ciutat com a ciutat, sinó tota l'illa de Mallorca com una ciutat. El que importa és tenir un pla de l'illa i després que els plans municipals s'hi adaptin.

-No obstant això la major incidència de les actuacions sempre reproduirà l'esquema d'una metropolis i la perifèria.

-Bé, es considera això i jo crec que és el camí correcte, juntament amb la planificació general que és important. Per exemple, fa uns anys l'arquitecte que treballava aquí es trobava que a cada municipi hi havia una forma distinta de comptar l'alçada i d'edificar. Existia una dispersió tan gran de normativa que no tenia cap sentit.

-Com definiria des del punt de vista arquitectònic aquesta època, és eclèctica, com és?

-Som hereus del racionalisme que va esser la mare de tots. A Mallorca som hereus del racionalisme amb influència mediterrània, això és evident. Els pobles de la perifèria peninsular són diferents, està molt marcada, té una cultura distinta, més oberta, la lluita de la nostra arquitectura és entre aquestes dues influències, el racionalisme i la perifèria, i després està el mercat com un altre element important que determina l'arquitectura actual.

Una qüestió de seny

Entrevista a Felipe Sánchez-Cuenca

per Sebastià Verd

El despatx d'arquitecte de Felipe Sánchez-Cuenca és a Dalt Murada, un lloc privilegiat de bon de veres, des d'on és possible badocar sobre el passat sense perdre l'horitzó del futur: el parc de la Mar. Però és aquest un despatx que l'entrevistat va tenir pràcticament oblidat durant una etapa de la seva vida, l'època que estojà la regla de càlcul i els aparells de dibuix per lliurar-se en cos i ànima a la política. Va ser senador per Mallorca i un dels primers eurodiputats. Poc després va tornar a la professió, va informatitzar el taller i es posà en mans de l'ordinador i de totes les noves tecnologies, encara que sense deixar de fer una arquitectura pràctica i, segons em diu, una arquitectura per ser habitable que s'ha de correspondre amb els temps que vivim. És autor o coautor d'edificis tan coneguts com l'hotel Punta Negra, que és considerat un dels hotels mallorquins que millor han establert la necessària simbiosi entre l'arquitectura, el turisme i la naturalesa, però també de l'edifici Reina, situat al final del Born de Palma, la façana de vidres del qual ha estat objecte de moltes polèmiques.

Però, sobretot, Felipe Sánchez-Cuenca va ser un professional que com a delegat del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i Balears va dur a Mallorca l'OIU (l'Oficina d'Informació Urbanística), unes sigles emblemàtiques que durant anys significaren l'avantguarda de la crítica sobre una planificació urbanística que ja llavors, en els anys setanta, s'endevinava com a excessiva.

-Vostè va ser testimoni d'una de les èpoques de major desenvolupisme urbanístic a Mallorca, en els anys seixanta i setanta. I va ser una veu crítica des del Col·legi d'Arquitectes. Però vostè no va néixer aquí. Com sorgeix la seva vinculació amb la nostra illa?

-És veritat, som madrileny de naixement, però per sobre dels tòpics jo diria que som qualque cosa més que un mallorquí d'adopció. La meua relació amb Mallorca començà tot d'una que acaba la Guerra Civil quan un germà de la meua mare, que era militar d'aviació, va ser destinat a Pollença. Va dir a mumare que Mallorca era el paradís terrenal, de manera que des de llavors cada estiu tota la meua família començà a passar les vacances a l'illa. Vaig conèixer una al·lota, que després seria la meua dona i... acabats els estudis, amb el títol d'arquitecte sota el braç, decidírem ella i jo que aquí es vivia millor que no a Madrid. De fet llavors hi havia menys competència i també va pesar que el meu sogre, que evidentment era un arquitecte molt conegut, desitjava llevar-se feina del damunt per poder dedicar-se a altres coses, com escriure. Però sobretot crec que vaig elegir Mallorca perquè m'estimava més gaudir de qualitat de vida que no guanyar molts de doblers. M'estimava molt poder anar a Can Pastilla i navegar hores i hores amb el 420.

Felipe Sánchez-Cuenca va néixer a Madrid el 1931, però passa una part de la seva infantesa, durant els anys de la Guerra Civil, a Alcalà de la Real (Jaén) amb els seus avis. El 1940 torna a viure a Madrid, on anys després va estudiar arquitectura, però cada estiu ve a Mallorca, una illa que per a la seva família és "el paradís terrenal".

Finalitzada la carrera, el 1960, es casa amb una mallorquina de casa bona i s'instal·la a Mallorca on el seu sogre, Gabriel Alomar, ex-director general de Belles Arts i autor del Pla general de Palma que du el seu nom, li va obrir les portes del seu taller.

El 1970 és elegit secretari de la delegació del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i Balears i, un any més tard, delegat. Un càrrec des del qual s'inicia a la política. El 1975 deixa el Col·legi i, mort Franco, participa a la fundació del Partit Social Demòcrata a les Balears, partit que abandonà després que es coaligàs amb la UCD. El 1977 ingressà en el PSOE. Durant la legislatura del 82 al 86 fou elegit senador i com a tal va ésser eurodiputat quan Espanya s'adherí a la Unió Europea fins a les primeres eleccions europees.

Actualment és membre de la ponència tècnica de la Comissió del Patrimoni en representació del Col·legi d'Arquitectes.

UN ARQUITECTE COMPROMÈS

-Però vostè és un home compromès. Potser s'estimava viure bé, però va acceptar ser delegat del Col·legi d'Arquitectes en uns moments molt difícils. Fins i tot se l'acusava de tirar pedres contra la seva pròpia teulada, criticant unes actuacions urbanístiques abusives. Com és que va ser elegit per representar els arquitectes de les Balears?

-Té raó. Eren moments molt difícils, però també molt esperançadors. Record que era el 1970 quan Perico Garau em va proposar ser secretari de la delegació del Col·legi, llavors el Col·legi era de Catalunya i de les Balears, i vaig acceptar perquè creïem que s'havien de canviar moltes coses que no ens agradaven. Ens va anar bé. A l'any següent ja em varen elegir delegat. Vàrem aconseguir que els arquitectes municipals fossin incompatibles per fer projectes privats dins dels municipis d'on eren funcionaris. Va ser una batalla molt dura perquè, com es pot imaginar, hi havia molts d'interessos en joc. Però vàrem guanyar. I també vàrem crear l'oficina d'informació urbanística, la famosa OIU, que ja funcionava a Catalunya, des de la qual impugnàvem tots els plans que ens semblaven irregulars o que no s'ajustaven a un planejament adient. Alguns li deien Oficina d'Impugnació Urbanística. Crec que es va fer una bona feina i que, almanco, posàvem totes les traves perquè ningú no pogués trampejar la legalitat a gust.

LA OIU, UN INSTRUMENT POLÍTIC

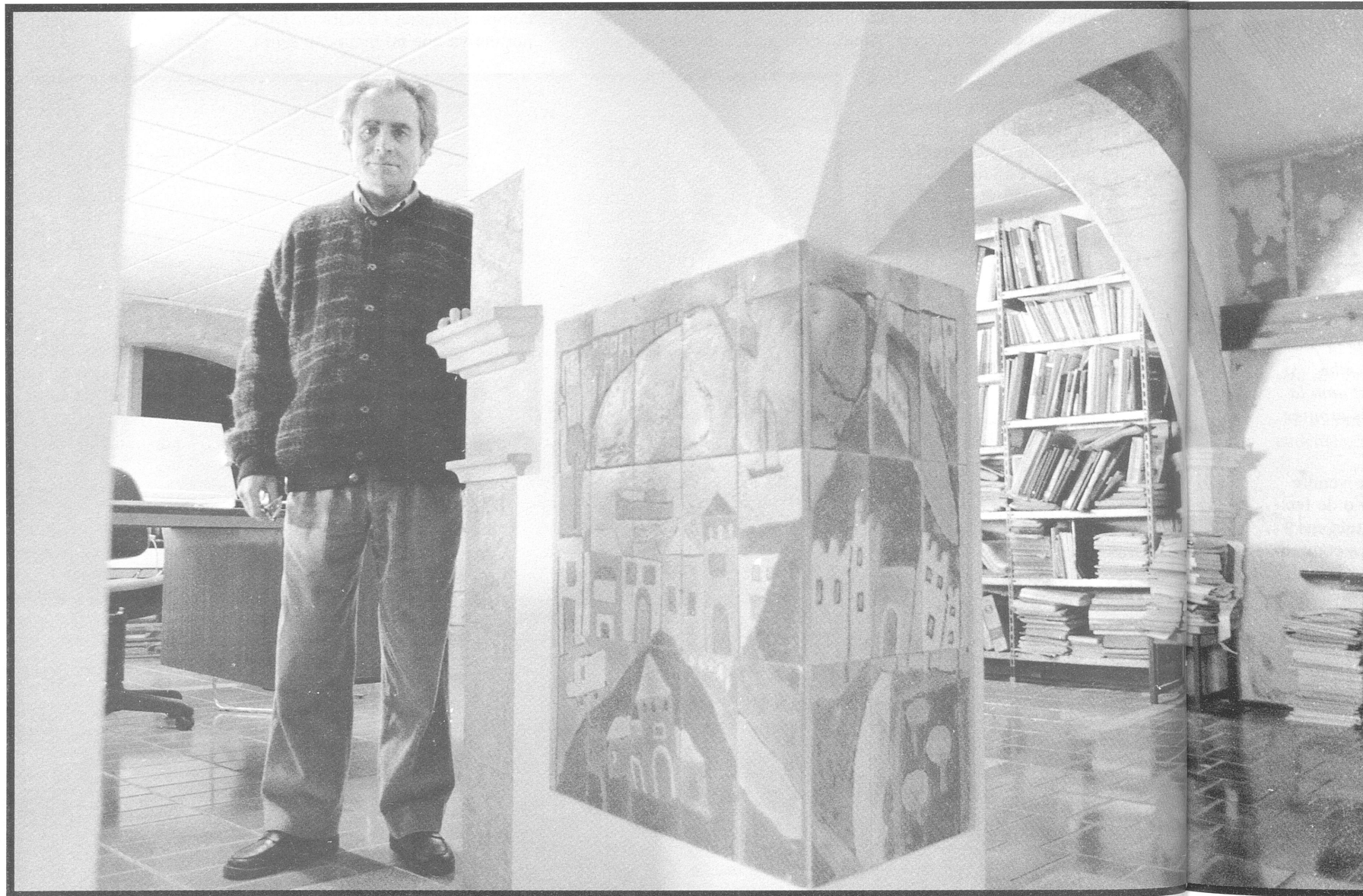
-La OIU jugà un paper important, fins i tot polític...

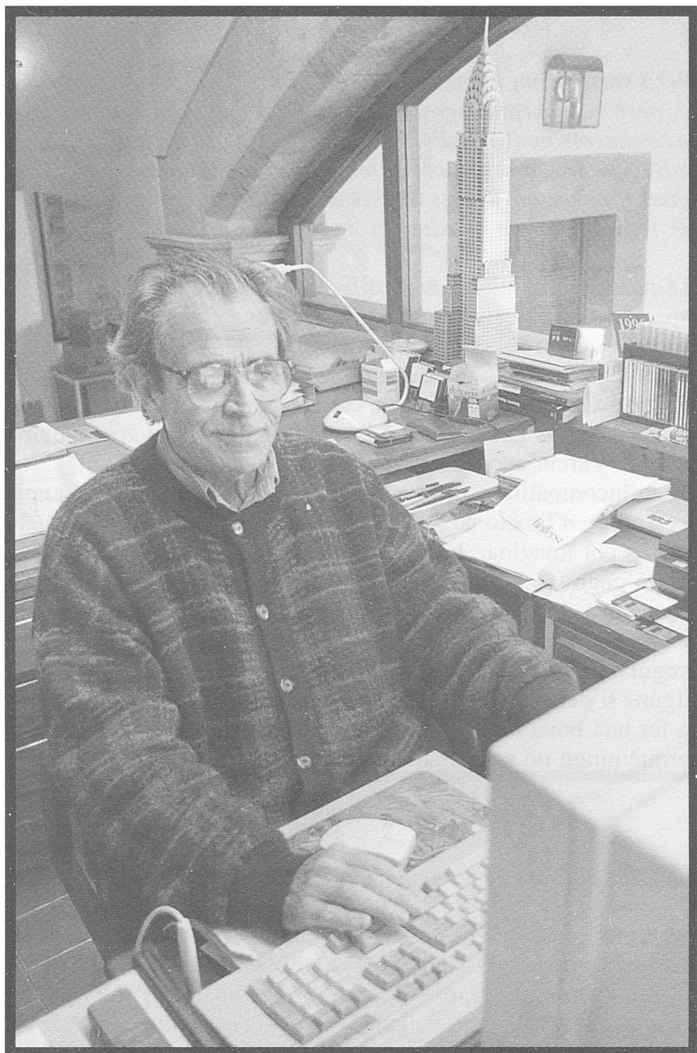
-Sí, de fet el Col·legi estava molt polititzat, des del Col·legi es feia una tasca de vigilància que segurament cap arquitecte no es podia permetre ell tot sol, per allò que vostè deia de tirar pedres contra la pròpia teulada. Però col·legiadament sí que es podia fer. I vaja si ho férem! Crec que l'impuls que donàrem a la delegació de les Illes va fer que més tard em proposassin ser el candidat de l'esquerra, per dir-ho d'alguna manera, com a degà del Col·legi de Catalunya i de Balears. El COACB era tota una institució. Feia una feina excel·lent a Barcelona per frenar la disbauxa de Porcioles i alguns varen jutjar que la meua experiència a la delegació de les Illes seria profitosa. Però no guanyàrem. Per molt poc, però no guanyàrem. Ara pens que per sort, perquè això era el maig del 75 si no ho record malament, de manera que gairebé ja érem a la transició. A Barcelona ho hagués tengut malament sense ser catalano-parlant.

SENADOR I EURODIPUTAT

-Què fa llavors... del Col·legi d'Arquitectes passà a la política activa?

-Bé, sí... mort el dictador no era el moment de fer anques enrera, sinó de participar en el desenvolupament democràtic de la societat, encara que no es pot dir que passàs del Col·legi a la política perquè, en realitat, com ja li he dit, de política en férem molta des del Col·legi. Quan vàrem inaugurar la delegació de Palma, Ca la Torre, que per cert coincidí amb la voladura de l'almirall (Carrero Blanco) vàrem organitzar un cicle de conferències, tota una setmana, que el governador civil, Ramos

Fernández, ens va prohibir i, endemés, ens va prohibir que diguéssim que ens ho havia prohibit. De folls! Idò bé, nosaltres, Lluís García-Ruiz, que llavors era el responsable de les exposicions del Col·legi i jo mateix vàrem decidir publicar un anunci a la primera pàgina del Diario de Mallorca que deia: "la conferència d'avui ha estat suspesa per prohibició del governador civil". Això va anar bé el primer dia, però el segon és quan maten Carrero i... uff! ens vàrem fer por... Bé, el fet és que quan perd les eleccions a Barcelona també deix de ser el delegat d'aquí. Poc després em cridà Santiago Rodríguez Miranda per participar a la creació del Partit Social Demòcrata a les Balears. En aquella època creia que el PSOE era massa roig i que, malgrat tot, jo era més moderat, de manera que vaig col·laborar en el projecte de Rodríguez Miranda. Però les coses no evolucionaren tal com a mi m'hagués agradat i el PSD s'integrà a UCD. Al dia següent de les primeres eleccions generals, després del triomf de la UCD me'n vaig i per pura coherència deman l'ingrés al PSOE.

-Però no deia que pensava que el PSOE era massa roig?

- Eren moments molt complicats i, en realitat, ens havíem de moure per intuïció. Al capdavant l'espai socialdemòcrata era al PSOE i jo m'hi vaig sentir molt a gust posteriorment. Vaig formar part de l'equip d'Emilio Alonso quan es va fer càrrec de la Conselleria d'Ordenació del Territori en el primer govern pre-autonòmic que presidí Albertí, juntament amb Manolo Cabellos i Alberto Quintana. Després vaig ésser al Consell Interinsular com a membre del grup socialista i el 1982

m'elegiren senador per Mallorca. Finalment, quan Espanya entrà a la Comunitat Europea vaig formar part del primer contingent de parlamentaris espanyols que foren enviats al Parlament Europeu. Fins el 1986 que hi ha les primeres eleccions europees i, com que em posaren a un número molt avall de la llista, no vaig sortir.

EL "BOOM" DEL DESCONTROL

-Parlam dels anys seixanta i setanta. Quina era la situació urbanística de Mallorca?

-Hi havia una llei del sòl, la del 56, que a pesar de tot era prou progressista, però estava pensada per a les ciutats, no preveia, no podia preveure, el desenvolupament turístic de les costes, ni tampoc la invasió dels cotxes. No hi havia plans generals, de manera que quan començà el "boom" s'hagué d'improvisar contínuament. Cada ajuntament, cada batle i fins i tot cada arquitecte municipal tenia el seu propi regne de taifa. Feien i desfeien sense ordre ni control. Els plans, quan n'hi havia, obeïen quasi sempre a interessos privats que, a més a més, estaven desconnectats uns dels altres. El creixement de Calvià n'és un exemple paradigmàtic. Hi havia molts de problemes per manca de planejament però, sobretot, el que mancava era control, un control polític que és allò que alguns vàrem intentar corregir des del Col·legi. D'aquesta manera vàrem aconseguir paralitzar la urbanització Sangri-la, a Es Grau, de Menorca... Va ser un triomf que record amb una gran satisfacció.

-Un projecte d'urbanització que ara és un parc natural.

-Efectivament... i també vàrem impedir molts d'altres desbarats... Hi ha molts companys d'aquell temps que se sentiren perjudicats per les accions del Col·legi i que encara no em saluden. Bé, això no convé que ho diguis, perquè al cap i a la fi cadascú defensa els seus interessos com pot. Però em sap greu que no em saludin.

LA RESPONSABILITAT DELS ARQUITECTES

-Perquè aquesta n'és una altra: vostè s'ha fet ressò de la manca de control polític durant la dictadura, però també hauríem de parlar de després, de com s'ha urbanitzat amb la democràcia i, també, del grau de responsabilitat dels arquitectes en aquest procés.

-Home!, els arquitectes, com a individus, ens hem de vendre al capital per poder fer feina. La decisió d'urbanitzar o de fer un edifici surt inicialment del promotor. Poc o molt tots ens hem de vendre, no tenim altre remei si volem que ens comanin projectes. Jo també m'he venut qualche pic, encara que pens que sempre he estat prou honest com per poder anar amb la cara ben alta. Sempre pots intentar convèncer el client, però si aquest s'encaparrudeix en una cosa o la fas tu o la farà un altre. Jo he perdut molts de projectes per aquest motiu. Amb això no vull dir que els arquitectes no siguem els responsables, però la culpa de la mala arquitectura que s'ha fet a Mallorca la té sobretot la desmesurada ambició d'alguns inversors, especuladors hauríem de dir, i dels polítics que no han tengut cura que es planificàs bé. La diferència entre la dictadura i la democràcia és, justament, que ara els errors o les il·legalitats es poden denunciar amb major llibertat.

-El Col·legi d'Arquitectes ja no actua com abans. Sembla que l'OIU hagi desaparegut del mapa.

-Bé, pot ser que el Col·legi hagi tornat més conservador i que l'OIU sigui realment una oficina d'informació per a ús dels arquitectes i no una oficina d'impugnació. Però és que, afortunadament, el paper polític que representava el Col·legi durant la dictadura ja no té sentit perquè hi ha institucions democràtiques que han de vetllar pel compliment de la legalitat. En aquest sentit pot ser que el Col·legi hagués de fer un seguiment més crític dels processos urbanístics actuals, però des d'uns criteris més tècnics, perquè per sort el control polític ja no és necessari.

-Hi ha una idea prou generalitzada que tant l'urbanisme com l'arquitectura que s'ha fet a Mallorca en els darrers trenta anys són dolents. Comparteix vostè aquesta opinió?

-No. S'han fet coses bones i coses dolentes, de la mateixa manera que hi ha bons i mals arquitectes. S'han fet bons projectes, com els de la Ciudad Blanca d'Alcúdia, de Sáenz de Oiza... I per què em fix en aquest?, em demanarà. Idò per demostrar que de vegades la destrossa d'un projecte la fan alguns promotors o venedors, no sé com dir-los, que no en tenen ni idea. A la Ciudad Blanca, que és un dels projectes arquitectònics millors de Mallorca, li han afegit uns pòrtics triangulars que són un autèntic atemptat. I l'arquitecte no en té cap culpa. D'altra banda, hem de pensar que el "boom" de l'urbanisme turístic ens va agafar per sorpresa. Les urbanitzacions sorgien com bolets perquè no hi havia una planificació de conjunt. Realment no sabíem com fer les coses i havíem d'improvisar contínuament. De fet l'urbanisme és un fenomen molt modern. Abans no hi havia problemes, les ciutats i els pobles creixien a mesura que augmentaven les necessitats vitals. El problema sorgeix quan les coses es massifiquen, quan surten d'escala... abans no hi havia necessitat de plans o, en qualsevol cas, n'hi havia prou amb unes quantes línies mestres. Les cases es feien d'una manera ordenada perquè es pensaven per viure-hi. Ara les cases es projecten per fer negoci, per guanyar-hi doblers i, és clar, es volen rendibilitzar les inversions al màxim. Això ens ha dut a establir unes normatives que són excessivament rígides i que, per tant, impedeixen qualsevol intent de creativitat. Vull dir amb això que tan perillós és la manca de planificació o de control com l'extrem contrari.

-Ha dit que el "boom" turístic els va agafar per sorpresa?

-Sí, a contrapèl. De fet no hi havia exemples a seguir. I, endemés, insistesc, no hi havia control polític.

UN PATRIMONI PER PROTEGIR

-Però Mallorca comptava amb un patrimoni arquitectònic prou important, fins i tot s'havien establert moltes possessions sense que es produís cap desgavell urbanístic... hi havia una arquitectura tradicional que podia ser el model a seguir...

-Com li he dit el problema és la massificació. Miri, a la Serra de Tramuntana s'han fixat normes molt severes de protecció del paisatge. Des de la Comissió del Patrimoni en feim un seguiment molt rigorós. No es pot construir en menys de dos-cents mil metres quadrats i, en canvi, l'Arxiduc va construir moltes cases i va obrir molts de camins. Ara no es podrien fer aquelles possessions o aquells miradors en forma de templets. Evidentment el problema no són les cases sinó la massificació. Les cases de l'Arxiduc són elements singulars que es confonen en el paisatge. No fan cap mal, sinó tot el contrari. Evidentment no és el mateix projectar un edifici únic que fer una urbanització.

-No es pot fer una arquitectura que conservi la tipologia tradicional i que sigui respectuosa amb el paisatge?

-Aquest és un altre problema. Les cases de possessió són extraordinàries, però responen a una altra cultura que res no té a veure amb les necessitats dels habitatges actuals. I no importa anar-se'n tan enfora. Fa només vint anys que les cases grans tenien cambres per al servei, que ara han desaparegut, i una cuina que normalment donava als darreres o al pati interior. En canvi ara quan es dissenya una casa és molt probable que la cuina s'ubiqui al davant, perquè és allà on la mestressa de casa, o el mestrès, hi ha de passar bona part del seu temps. El fet és que no sabem com donar una resposta adequada als canvis d'hàbits de la societat i, sobretot a la massificació. Una casa de poble pot ser esplèndida, però una filera de cases iguals, els adossats, pot ser horrorosa. Els adossats són una autèntica plaga i sovint provoquen uns impactes visuals molt superiors a les torres de pisos. I el mateix passa amb la major part de les urbanitzacions. Abans els establiments no tenien en compte els cotxes, però ara això és impensable i, això no obstant, continuem fent urbanitzacions sense voravies, on la convivència entre els vehicles i els vianants és impossible... I de Palma, de la ciutat antiga, que me'n diu? S'ha teoritzat sobre si prohibir o no el trànsit rodat. Jo pens que seria un error. La ciutat ha de conviure amb l'automòbil, ara bé... amb seny. No es pot prohibir el trànsit a la ciutat, però sí evitar que la travessi. M'explic: és absurd que es pugui anar del Born a les Avingudes amb cotxe a través de Cort. A la ciutat antiga s'hi ha de poder entrar i sortir, però no travessar-la d'una banda a l'altra.

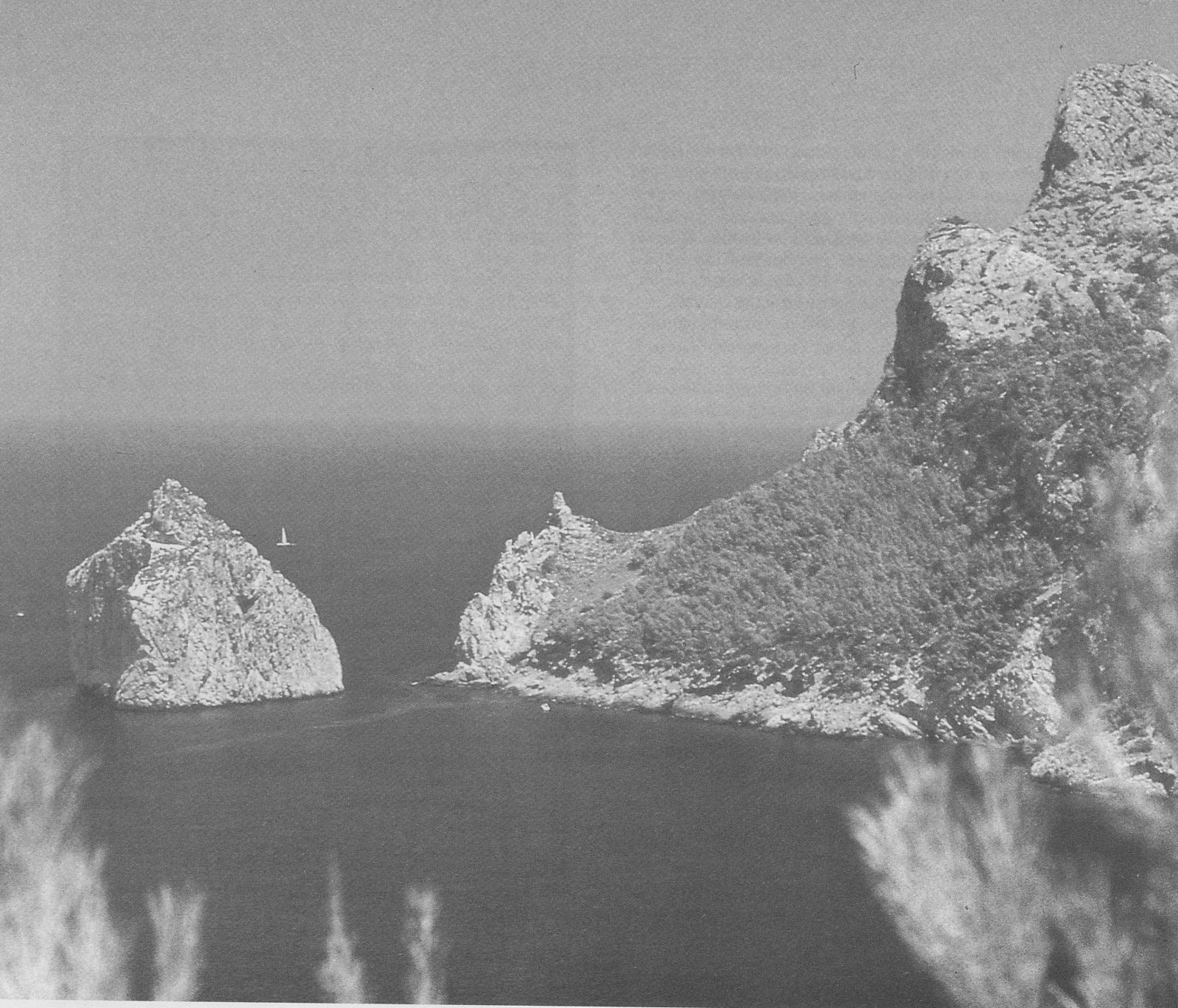
L'ARQUITECTURA DEL TURISME

-Ja que parlem del "boom". Creu que hi ha una arquitectura turística a Mallorca i, si és així, com la definiria?

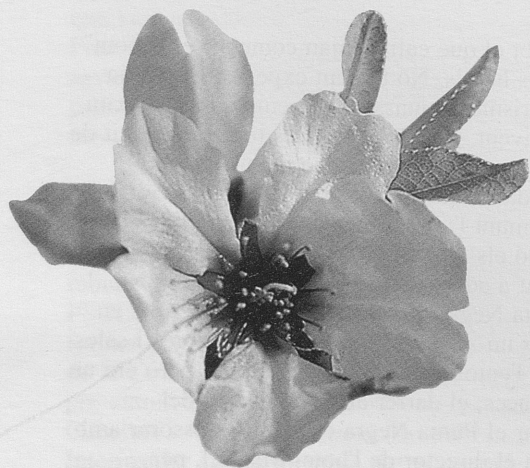
-Home! potser sí que hi ha una arquitectura turística, però jo no gosaria definir-la, entre altres coses perquè pens que vivim a una fase d'arquitectura pseudo-pintoresca, farcida d'elements falsos, en part perquè els clients cerquen un tipus d'habitatge que sigui radicalment diferent a les seves cases de Frankfurt o de Berlín. Particularment sempre que he tengut llibertat per fer-ho he intentat conjugar els elements tradicionals amb nous elements funcionals, com grans finestrals, espais oberts. Sempre m'ha atret Coderch. Em desagrada enormement tot allò que signifiqui falsejar un ambient, aquesta proliferació de reixes a les finestres, aquest voler endiumenjar les cases amb floritures que no tenen cap sentit.

-I dels hotels, que me'n diu?

-Crec que ja he dit tot el que calia. Quan començà el "boom" no sabíem com fer els hotels. No teníem experiència prèvia sobre hotels per al turisme de masses. L'exemple més pròxim podria ser el d'un convent, però els convents tenen un sentit de recolliment i els hotels, en canvi, s'havien d'obrir cap a l'exterior. D'altra banda havien de ser una repetició de mòduls un rera l'altre i un damunt l'altre. Totes les cambres havien de ser iguals, perquè sinó els clients es podien queixar: eh! que la cambra que han donat a aquest és molt millor que la meva...! Quan vaig fer el Punta Negra hi vaig gaudir molt, perquè en realitat vaig poder fer un xalet molt gran, amb cambres i sales diferents i respectant l'entorn, a un solar de fàbula, però era un hotel petit, de 120 places, el darrer abans de l'inici del "boom". Per dissenyar el Punta Negra em vaig assessorar amb Enric Cabrer, que era el director de l'hotel Maricel, per

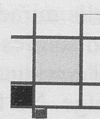

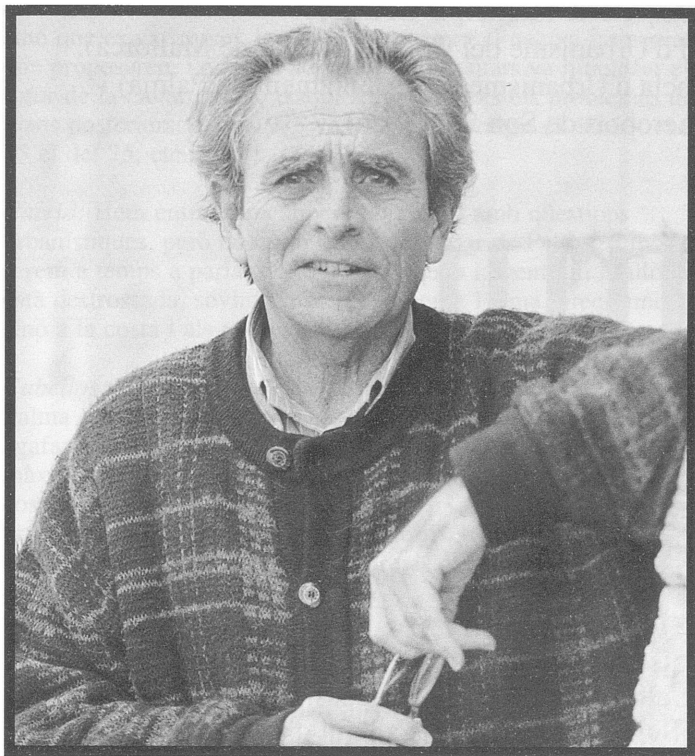
Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera. Compromeses amb la naturalesa

El nostre compromís és de preservar la nostra major riquesa, la naturalesa. Per aquest motiu, s'ha protegit especialment més d'un terç del nostre territori. Es tracta d'un esforç constant encaminat a conservar, protegir i embellir el nostre entorn turístic, amb la finalitat de garantir la tranquil·litat i el descans als nostres visitants.

*Aquí, a les Illes Balears,
la naturalesa segueix
el seu curs.*

 IBATUR
INSTITUTO BALEAR
DE PROMOCION DEL TURISMO
CONSELLERIA DE TURISME
GOVERN BALEAR

traslladar-hi, precisament, l'esperit del Maricel, on els clients eren coneguts pel seu nom i no pel número de la seva cambra.

-Però no creu que ara, després del "boom", amb la modernització dels hotels i l'embelliment de les zones turístiques se n'ha millorat la imatge.

-La Conselleria de Turisme ha incrementat l'exigència de l'entorn, però, cregui'm, si es fa un hotel de més de cent cambres és difícil sortir del bloc, de la torre, i si es fa, si s'intenta créixer en superfície la solució pot ser pitjor. En realitat moltes vegades l'estètica d'un edifici no té res a veure amb l'altària. La qualitat s'ha de mesurar d'una altra manera i, pel que fa a la imatge, a la suposada millora de la imatge de la darrera onada d'hotels, què vol que li digui? Jo continuu essent un racionalista i no m'agrada gens el manierisme que és tan de moda. No suport aquesta proliferació de triangles que pareixen fets amb peces de fusta d'una arquitectura per a nins petits.

PLANIFICAR AMB SENY

-En qualsevol cas deu haver-hi a Mallorca exemples de bona arquitectura. Encara que sigui una pregunta tòpica, quins són els exemples que salvaria?

-Per contestar hauria de caure en el tòpic i això és una cosa que no m'agrada fer, però... Encara que sigui un tòpic jo salvaria moltes cases de possessió, l'arquitectura popular de Mallorca és molt hermosa encara que també molt austera. Després hi ha el barroquisme, l'època del Cardenal Despuig, el Sollerich, Ca n'Olesa... No sé, no és fàcil fugir dels tòpics. En qualsevol cas, si ens referim a l'època contemporània, hi ha la Ciutat Blanca de Sáenz de Oiza, que ja he esmentat abans i que em sembla una arquitectura fora de sèrie. També el projecte de l'hotel de Mar. El projecte és molt bo encara que la realització ja és més discutible. I també alguns xalets de Bohigas i Martorell a la Costa de la Calma... No sé, no val la pena continuar perquè, vostè mateix ho ha dit, és caure en els tòpics de sempre.

-Bé, si s'ho estima més podem passar a un altre tema: a la Comissió del Patrimoni de la qual vostè en forma part. Quin és el seu paper?

-En realitat form part de la ponència tècnica que informa la comissió, en representació del Col·legi d'Arquitectes. El nostre paper és aquest: informar els projectes que es presenten dins de zones de defensa del patrimoni perquè després actuï la Comissió. I ja que ha tret aquest tema m'agradaria parlar d'un assumpte que pot ser pensi que és menor però que a mi em molesta molt: les reixes d'imitació antiga que s'instal·len a les cases del centre de Palma. Em molesta molt perquè a Mallorca mai no hi havia hagut reixes. Les cases restaven obertes. I si el problema actual és de seguretat, el que s'ha de fer és, justament, que els enreixats siguin actuals, sense filigranes, que es vegi que són del segle XX i no del segle XV. Hem de ser coherents. Les ciutats requereixen solucions actuals i quan s'actua sobre nuclis històrics s'ha de compaginar la conservació i el respecte del que és antic amb el que és d'avui. Mai no s'ha de falsejar res.

LES CIUTATS I L'ESPAI RURAL

-És vostè soci d'ARCA?

-Què?

-Li deman si és soci d'ARCA...

-Sí, però soci de pagar... perquè crec que hi ha d'haver organitzacions com ARCA i com el GOB que siguin extremistes per compensar les pressions que vénen de l'altre costat. Per això jo els don suport, encara que en moltes coses no hi estic d'acord. Per exemple si un edifici ha d'evolucionar no s'ha de fer-lo enrera necessàriament. Totes les parts d'un edifici són història i la història evoluciona, evidentment.

-ARCA es preocupa sobretot de les ciutats antigues i el GOB del medi natural. Quina és el seu parer sobre el tractament que ha de rebre la recuperació dels nuclis històrics i de l'espai rural?

-El tema de les ciutats històriques el veig més clar. Em primer lloc hem de fer que siguin habitables i això vol dir poder conviure amb el cotxe. S'ha d'ordenar el trànsit. D'altra banda em sembla molt bé el que es fa ara de netejar façanes, però les rehabilitacions han d'anar més enfora i en aquest sentit moltes de les ordenances actuals tenen una lletra que desdii de l'esperit amb el qual varen ser redactades, perquè tot i voler vetllar per una bona rehabilitació el que es fa, posant excessives traves, és impossibilitar que es dugui a terme. El tema de l'espai rural és més complex perquè és una qüestió estrictament econòmica. Si la ruralia fos rendible agrícolament no hi hauria cap interès a fer parcel·lacions per a segones residències. Per moltes traves que s'hi posi el camp s'urbanitzarà, les casetes d'eina es transformaran en cases de cap de setmana... tots sabem què passa. El que passa és que un territori insular és sempre limitat i aquí més que a cap altra banda és necessari un control urbanístic. No es pot créixer indefinidament, però el problema és que hi ha una demanda i que d'alguna manera s'ha d'ordenar aquesta demanda. L'urbanisme és, en definitiva, una qüestió de seny i això és el que cal fer, és allò que jo he proposat moltes vegades al meu partit, ho paga asseure's i estudiar a fons el problema i aplicar seny, molt de seny, per trobar solucions.

Taula rodona entre **Mateu Carrió** (arquitecte municipal d'Artà),
Manuel Cabellos (arquitecte de la Comissió provincial d'Urbanisme del Consell Insular de Mallorca),
Fernando González Moreno (arquitecte de la Gerència d'Urbanisme de l'Ajuntament de Palma) i
Pere Nicolau (arquitecte del nou aeroport de Son Sant Joan)

Construir la realitat

per Magdalena F. Mulet

Construir cases també és fer equilibris, però no només d'espais i volums, per aixecar parets i triar materials, sinó també per posar d'acord l'oferta i la demanda, per construir allò possible i que allò possible sigui acceptable i habitable, perquè són molts els factors que han d'haver confluït quan una casa ja a punt d'estrenar. Promotors, arquitectes, lleis del sòl... ètica i estètica.

L'arquitectura, al llarg dels segles, ha servit per estudiar una societat, les seves aspiracions, les seves possibilitats i preferències, no precisament arquitectòniques, i sobretot la seva realitat, fins al punt que a través de la història de l'arquitectura s'ha pogut saber de la història de la humanitat. Per això tal vegada a aquesta taula es parlà poc de cases i molt de la societat mallorquina i de les seves aspiracions dels darrers vint-i-cinc anys. Les ciutats i els edificis són la manifestació -diuen els nostres convidats- de societat i cultura d'un poble i és en la mesura que canvien els seus valors que canviarà també la seva forma de construir... la realitat.

ONA: *Quina ha estat la responsabilitat dels arquitectes en la configuració actual de Mallorca, l'"ocupació" de la costa, la ciutat...?*

Nicolau: Hi ha una tendència a dir, fins i tot de vegades dins el mateix col·lectiu dels arquitectes, que part de culpa és dels arquitectes, però jo no ho crec, perquè fan el que fan perquè qualcú els ho demana, i si la demanda és de bo fan bo i si és de dolent, no només fan dolent sinó que arriben a ésser dolents.

Evidentment els arquitectes varen formar part del procés, però que en fossin una de les causes no ho crec.

González: És la societat la que determina.

Nicolau: I per què es transforma la ciutat de Palma en els anys de la dictadura?, doncs per un procés molt senzill: en lloc de fer noves ciutats, com es va fer a Anglaterra, a Espanya es decidí que conservant els mateixos carrers, les mateixes voravies, les mateixes zones verdes, les mateixes clavegueres... es poguessin fer tres vegades més altàries de les d'abans.

I així es varen destruir totes les barriades de Palma, s'hagués pogut fer com a Magaluf per als turistes, però a Palma no es va fer, a Palma els establits eren molt pocs, un de March, que era Son Armadams i poc més ...i clar! es va destrossar la tipologia, amb aquells arquitectes, i després... amb algun de nosaltres.

González: Però la raó de tot això és la manca de sòl. Als anys del "boom" aquesta va ésser l'única manera de fer front

a l'allau de construccions; perquè no hi havia sòl disponible.

Cabellos: Jo discrep totalment d'aquesta anàlisi. L'exemple es va fer sense sòl.

Nicolau: Ca, jo també discrep!, i ara posaré un exemple que encara que González pugui sentir-se al·ludit no ha d'ésser en negatiu: hi ha un ajuntament de dretes, del qual n'ets un digne representant, i hi havia també un ajuntament de dretes els anys de la dictadura, però no eren les mateixes dretes, ara són democràtiques.

La dreta d'ara vol urbanitzar, i de fet hem vist un Pla general de Palma que vol urbanitzar, però en temps de la dictadura no es volia urbanitzar, el que es pretenia era fer més plantes damunt les barriades existents, i punt.

I aquesta és una diferència que s'ha de tenir en compte, perquè el capitalisme no és el mateix.

Cabellos: El Pla Calvet es va fer a un moment històric en el qual Palma era entre murades i estava ofegada, i va ésser un negoci per als terratinents que tenien terra a l'exterior, els quals varen vendre terra a un preu, per ventura raonable, i no es va urbanitzar. A la foto aèria de l'any 1954 es veu com la ciutat s'estén, sense serveis, sense res, no hi havia serveis ni clavegueres.

A l'any 60, la dictadura en marxa i unes forces que pressionaven, el negoci no va ésser vendre solars a un preu baix, sinó que es multiplicaren els preus dels solars on ja s'havia iniciat el procés d'urbanització, una alternativa podria haver estat urbanitzar o simplement obrir carrers, com ja s'havia fet a l'exemple, sense serveis però amb uns

estàndars de zones verdes raonables, però no es va optar per això sinó que es va "pujar" la ciutat: perquè era el negoci immediat que proposaren, i aquests augment de densitats va hipotecar el futur de la ciutat perquè d'aquí sorgeixen tots els problemes dels plans posteriors: el de 1975 va haver de corregir el del 63, el del 85 el del 75, etc...

Carrió: Hem entrat directament a Palma i amb qüestions urbanístiques, però no només hem de parlar de Palma. Supòs que serem a temps a parlar de Mallorca. Quan la gent diu Mallorca està destrossada, sovint no es refereixen a Palma, precisament, sinó a la costa i als pobles petits.

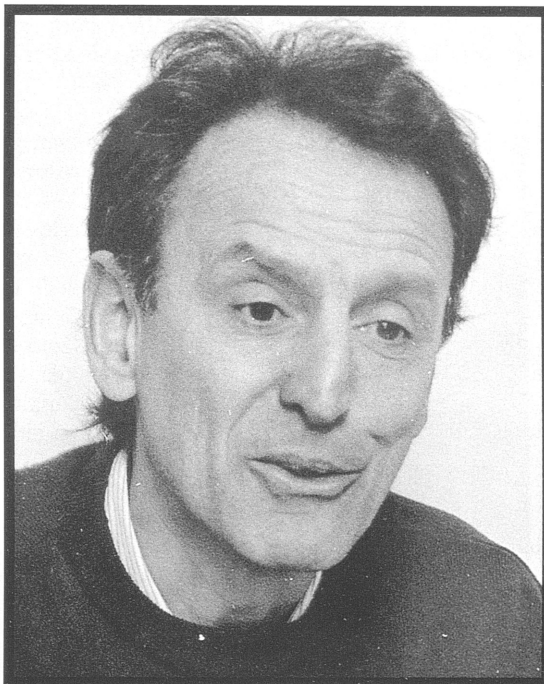
Cabellos: El procés que es va donar a Palma es va donar a la costa, es va agafar allò més immediat i s'explotà al màxim. Els millors solars, les millors costes, les millors platges, les més properes i ben comunicades, etc... obrir carrers i alçar. I no hi hagué cap previsió de tipus urbanístic, per protegir la primera línia, la zona dunar, les platges...

Carrió: La destrossa com més a prop de Palma més antiga, però no val a dir "quin desastre feren els avantpassats", perquè si parlem de Cala Millor no podem dir que sigui d'aquella època, no podem donar la culpa als nostres avantpassats. És avui.

L'HERÈNCIA DEL PASSAT

González: Però el procés d'urbanització, sobretot als anys dels quals parlem sempre s'ha produït d'aquesta manera: primer obertura de carrers i la urbanització després, aquest és el procés històric de la urbanització. I aquest ha estat el cas de Palma, no ens hem d'escandalitzar i posar les mans al cap, és un procés lògic: primer vénen les realitzacions i després s'urbanitza, i això té la seva lògica, perquè quan els serveis es demanden és a partir que hi ha unes construccions. És el mateix procés d'urbanitzacions de les platges, hi hagué una manca de recursos per atendre un "Dorado" que se'ns vengué al damunt i s'hagué d'improvisar, amb tot el que això suposa de virtuts i defectes, però aquest procés va permetre engegar el motor del desenvolupament.

El cas denostat, que sempre es posa d'exemple de Magaluf, com a colmatació d'edificacions n'és un exemple, quan s'inventà Magaluf, eren les cinc torres que coneixem i aquesta havia d'esser la densitat de la platja, a partir d'aquí l'evidència que es demanava platja i no interior va fer pensar que estava "infraintensificat" i ... clar!, encara que el concepte de densitat és molt relatiu, hi ha zones que per naturalesa han d'esser denses perquè sinó els falta el plus de negoci econòmic o de turisme que permet que es desenvolupin adequadament. En actuacions posteriors en zones turístiques ha quedat demostrat que sense una certa densitat no hi ha vida. Ara Magaluf, amb certes actuacions pot recuperar una imatge que no hauria d'haver perdut, és a dir, els processos són això i no ens hem de posar dramàtics en pla "no es va preveure, no es va planificar!", moltes coses eren imprevisibles i la història és així, els processos de desenvolupament de les societats no són previsibles, i jutjar el passat és una fallàcia.

Manuel Cabello

Nicolau: De totes maneres jo crec que hi ha diverses etapes, una és la que comentàvem al principi... i per mor de la precarietat surten cases d'una tipologia que no està malament: Son Espanyol, Son Roca... i després ve el "boom", en plena dictadura, i s'hagué de donar resposta en condicions en les quals el sistema no permetia rebre cap crítica, i si pensam en aquell moment és quan surt tot això del que parlem: les torres de Magaluf, els edificis "singulars", entesos com un edifici damunt l'altre, no com un edifici més guapo com es va fer a Hong Kong o a Nova York, que és l'expressió del capitalisme. En temps de Franco no hi havia capitalisme, sinó una altra cosa molt

més estranya. A Magaluf, evidentment li sobren les torres, però no vénen com a conseqüència del raonament que fa González, sinó per un abús, i jo record aquella etapa!...i el Consolat de la Mar, que era de El Movimiento tenia força per fer determinades animalades arbitràries. Aquell va esser un mal moment per a l'arquitectura, i clar, aquelles construccions perviuen. Els edificis queden, i ara afortunadament alguns ajuntaments es proposen eliminar-los, però això és lent. Encara que jo comparteix amb González la idea que certes zones han de tenir densitat. El que passa és que hi hagué un abús i es va desaprovechar un bon moment per conduir un esclat que no és que fos en si mateix negatiu; el que era negatiu era l'estructura política que hi havia.

Carrió: Ara a Espanya s'ha de tornar enrera del que es va fer i s'ha d'esbucar.

Nicolau: I a Miami també esbucquen, i per tot...!

Carrió: Però l'exemple de Calvià és emblemàtic. Ara hi ha gent amb molta empena, amb molta força i coincidint amb el Pla d'excel·lència turística s'han pogut enganxar a una sèrie de coses. Fer marxa enrera, però això costa molt i a municipis amb pocs recursos és una quimera, és una passa molt mala de donar, i vull entrar a parlar d'Es Canons. Què ha passat a Artà?: és un cas claríssim d'una herència no executada, amb uns drets i ara l'Ajuntament ho vol impedir però no té possibilitats econòmiques, i s'ha de demanar ajuda, per cremar no edificis sinó papers, i s'ha d'intentar negociar i quantificar tot això.

DENSITATS DE COL-LAPSE

Cabellos: Jo vull insistir en el tema de les densitats, perquè no són il·limitades, i això que com més intensitat més animació pot esser cert en alguns casos, però tot i això hi ha un límit a partir del qual es produeixen fenòmens estranys i sobre costos. Són les densitats de col·lapse, a partir de les quals comencen processos de degradació i la gent en fuig. I això ha passat al centre històric de Palma al segle passat i a s'Arenal de Lluçmajor, més recentment.

Nicolau: Jo crec que tens raó si els mitjans disponibles, quan passa això són escassos, i l'exemple extrem no és s'Arenal sinó Calcuta, però quan hi ha recursos no s'arriben a aquestes degradacions i l'exemple és Singapur o Nova York. I també puc donar l'exemple de l'aeroport: actualment hi passen 110.000 persones en un dia i n'hi haurà 150.000 aviat, a un lloc per circular de 100.000 metres quadrats, això és molta densitat i no passarà res; vull dir amb això que tot depèn dels recursos i en determinades circumstàncies econòmiques es pot fer el que es vulgui.

Però vull tornar al tema d'Es Canons, perquè ara hi ha aquesta polèmica, però també es podria parlar de Mondragó. La gent té poca memòria... jo vaig viure el cas de Mondragó, no es podia urbanitzar, quan jo feia de Manolo Cabellos vaig fer un informe a la Comissió d'Urbanisme on deia que no es podia urbanitzar Mondragó, afirmació avalada per tota la comissió tècnica, però no es va fer cas, els polítics varen decidir urbanitzar, contra tots els informes i després s'ha hagut de recuperar aquesta decisió, i això ha costat un parell de milers de milions de pessetes... perquè clar, si a algú se li ha aprovat un Pla parcial després se l'ha d'indemnitzar, jo també ho voldria si em passàs a mi, no hem d'esser hipòcrites.

ES CANONS

Carrió: Es Canons s'aprovaren l'any 77 i no hi érem nosaltres, Tan sols no era un ajuntament democràtic.

Nicolau: El cas de Mondragó sí que és de la democràcia.

Carrió: Però no s'assembla en res, Pere!

González: Hi ha legalitats il·legítimes i legalitats legítimes.

Carrió: Tot i això s'ha passat de nou mil tres-cents places a a dos mil cinc-cents, i això d'entrada sense que hagi costat res, només negociants, perquè s'ha convençut la propietat que era millor, però ara es vol anar a més, i això val doblers, i clar l'ajuntament no els té, i a partir d'aquí veurem qui pot fer front a les despeses. Artà hi posa molt, 900 milions, que són els que deixarà d'ingressar en concepte de llicències etc.. si no es fa aquesta urbanització, la resta l'hauran de posar altres administracions, o jo no sé qui.

Cabellos: La manca de planejament o un planejament mal fet sempre té uns costos molt elevats.

Ara, s'ha de dir: hi ha trenta o quaranta o cinquanta plans parcials amb una situació semblant a la d'Es Canons, i poden esclatar a qualsevol moment.

González: Però depèn del control i de les rectificacions que es van fent sobre la marxa, que representen un urbanisme viu, el cas d'Alcúdia és el millor que tenim a Mallorca, perquè va ésser un desenvolupament exagerat quan es va fer, que ara, perquè al moment de fer-se en sobrava de per tot, ha permès que Alcúdia creixi d'una manera totalment harmònica i la seva planificació és ben ordenada.

L'ORGANITZACIÓ DEL TERRITORI

Nicolau: Estic d'acord que Alcúdia està bé, que ens agradaria més que no hi hagués res?, però..., això no és possible.

Ara bé, aquí hi ha un tema, que crec que és d'aquesta taula i s'ha d'introduir: no té explicació que no hi hagi hagut unes directrius territorials, baldament fossin de dretes. Jaume Cladera va llaçar la idea del Cladera I i Cladera II i el POOT, i tothom el va criticar, també els arquitectes. I Cladera,

fent un incís fou dels que es va oposar a Mondragó.

Jaume Matas, que també és un home del qual m'ha agradat la iniciativa que ha dut a terme quant al concurs internacional d'arquitectura, s'ha trobat amb el mateix problema: que no hi havia unes directrius i no s'ha aclarit a l'hora d'ubicar el Parc Bit, que dit sia de passada, jo hagués posat més a prop de l'aeroport. No hi ha hagut directrius, les úniques que hi ha són el Pla provincial del 1972, el Govern autonòmic no ha volgut invertir-les, els ajuntaments li han fet por: i no hi ha hagut directrius.

Carrió: Quan es comença a parlar del Pla del Pla s'arma una olla de grins.

González: Però les directrius no poden baixar al detall de les Normes subsidiàries, perquè això és de competència municipal.

Nicolau: És clar, però el que han de fer és organitzar d'una vegada el territori, globalment.

Carrió: Si parles amb batles diuen que s'ha de compensar, actualment, per exemple, Artà fa els màxims esforços per "perdre doblers": perquè desqualificar Es Canons suposa deixar d'ingressar un 15%, 900 milions, i això hauria de tenir una compensació perquè el benefici quant a qualitat ambiental no només és per a Artà sinó per a tota Mallorca, i això s'ha de regular des d'una entitat supramunicipal. A Artà no hi ha ni un metre de platja amb edificis al darrera, no hem d'oblidar Sa Canova, a Artà hi ha zero places turístiques, però això suposa un perjudici econòmic, i tenim dret a compensacions.

ONA: *Aquí podem entrar en el paper de la Comissió Interprovincial d'Urbanisme.*

AUTONOMIA DELS AJUNTAMENTS

Cabellos: Jo faré una valoració un poc històrica del tema, perquè a Espanya, les legislacions provenen del segle passat quan l'Estat s'organitzà en províncies, amb una assignació de poder als ajuntaments molt grossa. L'autonomia dels ajuntaments al nostre país és molt forta. El poder d'organització territorial dels ajuntaments reconegut a l'Estatut de l'any 24 és molt impressionant i això s'ha anat perllongant a totes les lleis del sòl posteriors, i continuem que les administracions local tenen molta autonomia i això s'ha intentat corregir per plans provincials i territorials... Provincials: dos, i territorial: cap. O sigui que la correcció ha estat teòrica. I a aquests moments continuem que les administracions locals són els reis de l'organització de l'espai i els problemes no són municipals sinó regionals i hi ha una competència entre ajuntaments, la qual cosa aguditza el problema.

EL TREN

González: Però hi ha por als organismes supramunicipals quan a organització del sòl es refereix. Basta veure què ha passat ara amb el Pla general de Palma, el tema del tren, per posar una anècdota. Com volem que el Consell Insular digui a l'Ajuntament de Palma on ha de posar el tren?

Cabellos: Conseqüència que no hi ha un pla territorial. Primer hem de demanar-nos, com ens transportarem a Mallorca, quins sistemes de comunicació volem potenciar...

González: No, no és una qüestió de plans territorials. El que passa és que hi ha qüestions que són competència municipal i ara el Consell Insular hi vol posar mà per dir què i com s'ha de fer, i aficar-se en competències municipals. No sap limitar-se al seu paper.

Cabellos: Però en el cas de tren és més que clar, com pot un ajuntament decidir on posa l'estació si prèviament tota la comunitat no ha definit quina importància tindrà el tren, i les comunicacions en general, i la seva interrelació amb autopistes etc...

González: Però els plans territorials no es limiten a això, després el que fan és entrar en detalls que no li corresponen sinó que són de competència municipal. L'autonomia municipal és molt important, això és la democràcia.

Cabellos: En termes territorials això no és democràcia, perquè és excessiu, i fracciona.

González: Governar els propis destins no és mai excessiu.

ONA: Però fins a quin punt els destins d'Artà i Calvià no han d'esser els mateixos?

Quan vengueren els batles del Raiguer en tren per reclamar que no es moguessin les Estacions demostraren que les determinacions d'un ajuntament afecten els altres. Es poden aïllar i municipalitzar els temes?

González: Això és un debat fals, perquè el tren no es planteja com a qüestió. Es tracta de desenvolupar el parc i el tren anirà enterrat en segon extrem, i s'ha plantejat el tema amb molta demagògia, per sensibilitzar en "buit", perquè el desplaçament és temporal. D'altra banda, l'alternativa no és tren o cotxe, sinó tren o autobús i quan el tren no funcionarà a rel de les obres a Es Pont d'Inca, ara fa poc, tres autocars arreglaren el problema del transport a Inca.

Cabellos: Déu me'n guard de la provisionalitat!

González: Però mai no tendríem parc.

Nicolau: Però també es podria fer un parc que contemplàs el tren sense enterrar-lo. Les coses, els serveis, s'han de fer agradables, perquè si no ho són i endemés no funcionen la gent no els utilitza.

González: No és veritat, jo he vist els projectes que optaven per aquesta proposta i no eren possibles, per qüestions de seguretat.

Les solucions que feien possible la coexistència de parc i tren eren alambinades i espantoses.

Cabellos: Dels problemes sorgeixen les grans solucions arquitectòniques.

Nicolau: El problema no és tant l'estació en si mateixa, que ha

de resoldre l'Ajuntament, sinó veure què passa amb el tren. Perquè en certa ocasió quan es plantejà el tema del tren jo també vaig dir que hauria d'arribar a l'aeroport, i em varen contestar que cap turista no l'utilitzaria, però senyors!, és que a l'aeroport hi fan feina 8.000 persones, i això la gent no ho sap, no ho contempla ningú!

Cabellos: Si la gent que ve en cotxe vengués en tren podria utilitzar-se tot aquest aparcament per fer parcs.

González: Però de fet no hi vénen, la gent vol venir en cotxe, i podrien venir en tren, però no ho fan perquè és més còmode el

cotxe, aquesta és la realitat dels nostres dies. Palma-Inca per l'autopista són dotze minuts i això no té competència possible. El tren no és eficient i endemés costa una animalada que s'ha de subvencionat.

Cabellos: El transport col·lectiu sempre ho ha d'esser subvencionat i endemés les autopistes també estan subvencionades, i això no es diu.

COMISSIÓ PROVINCIAL D'URBANISME

Nicolau: Al marge del tren, la tensió entre ajuntaments i Comissió d'Urbanisme és històrica, ara s'ha polititzat, però no és una novetat del PGOU de Palma, jo hi vaig ésser deu anys i cada vegada que venia un Pla general passava el mateix. El primer Pla democràtic de Calvià tengué 200 esmenes. En aquells temps teníem a mà el Pla provincial, fins que qualcú va dir que el Pla provincial no servia per a res, i ens quedarem

coixos, i continuam coixos, perquè ja ni es mira, i clar, a la Comissió li passa com als ajuntaments: si no hi ha directius, forçosament no estan ben delimitades les competències i fa mal prendre decisions.

Cabellos: Quan no hi ha un Pla territorial el problema és que la Comissió Interinsular ha d'adquirir un protagonisme que no hauria de tenir i es generen unes tensions que no haurien d'existir.

González: Perquè a falta d'aquest Pla, trepitja competències que no són seves, o que no estan establertes i entra en l'àmbit municipal.

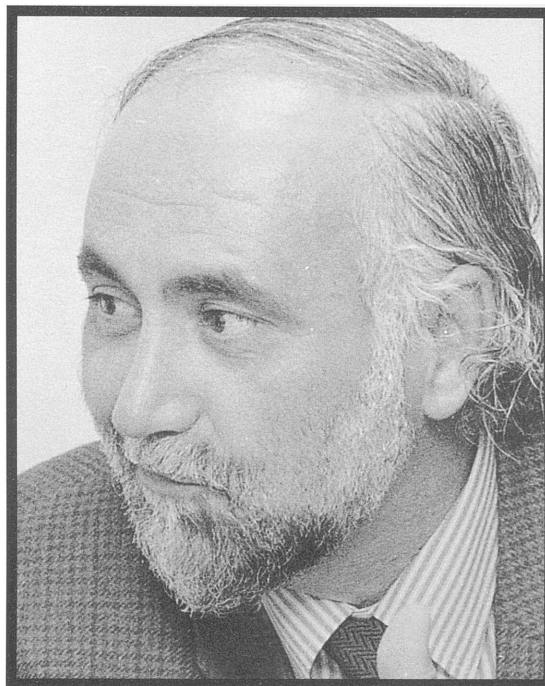
Cabellos: Assumeix competències d'ordenació territorial.

Nicolau: El que hi ha és falta d'iniciativa per part del Govern autonòmic, perquè s'han de prendre iniciatives de govern.

AEROPORT

ONA: Podem introduir el tema de l'aeroport.

Nicolau: Ara que parlàvem de tren sembla que canviem dràsticament de tema però no és així, perquè tenen relació: quan apareix el cotxe sembla que ni ningú no li pot tossir i el cotxe va desplaçant el tren sense que res no es faci, i a un altre nivell quan hi possibilitat de transport aeri sembla que ningú

Pere Nicolau

no pot fer ombra a l'avió però a Sevilla s'ha demostrat que l'AVE ha fet mal a l'aeroport, la famosa obra de Moneo, que ha perdut passatgers per l'AVE. És una comparació que val la pena estudiar.

González: És una qüestió de distàncies, i precisament per això no funciona el tren a Mallorca, i crec que la comparació em dona la raó a mi.

Nicolau: Els aeroports a tot el món han tengut un creixement espectacular i en el nostre cas no està prou contemplat al planejament general. L'aeroport és el gran protagonista actual, és la infraestructura estrella, en relació a la ciutat i al Pla general de Palma no es contempla.

ONA: *Què vol dir que no està contemplat prou?*

Nicolau: Des del punt de vista del plantejament de Palma, tant el de 1985 com el d'ara, quan s'arriba a l'aeroport és com amb els militars, es deixa fer. El projecte contempla un enllaç des de l'autopista fins a la mar per a vianants i bicicletes, i no va esser recollit per l'ajuntament i això és molt estrany, perquè els aeroports cada vegada tenen més protagonisme, no com a elements merament funcionals sinó en relació a la ciutat, i això està demostrat.

González: És una qüestió d'escala, i la d'un aeroport no és humana sinó que es fan a l'escala dels avions, que són els usuaris.

L'aeroport com a equipament és agressiu i jo no sé quin sentit pot tenir un accés per a vianants.

Nicolau: No, els usuaris són les persones; des dels aeroports ja no es veuen els avions, perquè s'ha perdut l'estricta observància de la funció i l'oferta complementària desbanca l'estricta funcionalitat de la maleta, la tarja d'embarcament, l'avió.

A Palma hi ha cinquanta moviments a l'hora, actualment i pot arribar a setanta, hi ha vuit mil persones que hi fan feina i hi ha 110.000 passatgers al dia, i això no té a veure amb la ciutat?

González: Quant a teixit de ciutat no, no és la mateixa escala. I la complementària?... en la meua opinió aquest hotel és un error, perquè Son Sant Joan és un aeroport final.

Nicolau: A Orlando hi ha un hotel les habitacions del qual miren el hall de l'aeroport i és un aeroport final.

ONA: *L'acusació que s'ha fet a l'aeroport és de gigantisme, si Mallorca ha de dur endavant un desenvolupament sostenible, perquè s'ha de fer un aeroport que permeti més turistes?*

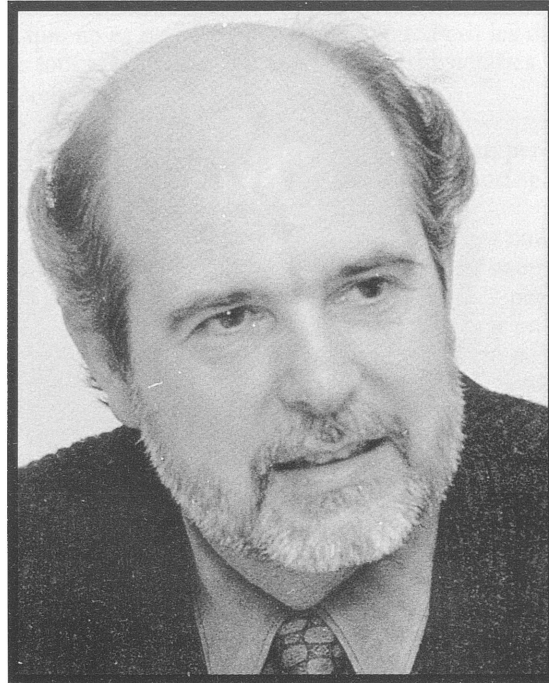
Nicolau: Aquesta acusació és perquè la gent desconeix el procés que hi ha allà dedins. I contestant a González, tots els grans aeroports d'Europa i d'Amèrica tenen hotels dedins. No som jo el que vaig dir "aquí un hotel", això va esser el pla director que ho va determinar.

Quant a la dimensió, als números ens hem d'atendre i si en un dia hi han de passar la meitat dels habitants de Palma, què manco?

El que passa és que el moviment aeroportuari és gegant, i no el projecte.

ONA: *Però si dèiem que tot té un sostre.*

Nicolau: Jo això no ho he dit, jo he dit que s'hauria de clarificar des del punt de vista tècnic i polític què es vol fer, i el que és clar és que ningú no vol aturar res i qui s'ho proposa acaba molt malament!

Mateu Carrió

I endemés no és que vengui més gent el que passa és que hi ha més freqüència de viatges, és més barat i qui no viatja és perquè no vol. La gent aquí no només ha de venir per un interès turístic, aquesta és la idea que s'ha manejat amb el Parc Bit, amb un punt de fantasia, per altra banda necessària. Però per donar aquesta passa hi ha d'haver una infraestructura que permeti que això passi i al Parc Bit s'ha de lligar un aeroport Bit. Per anar d'Alemanya a Anglaterra, actualment és més viable i més barat passar per Mallorca, que volar directament i això no s'ha d'oblidar, aquesta és la nostra realitat i crear una bona infraestructura que potenciï això és molt interessant i una alternativa complementària al turisme que requereix unes bones instal·lacions, i passar per aquí ha d'esser més barat, aparcar-hi els avions també, perquè a Europa s'han de calefactar els hangars per mor del fred i tot costa una fortuna. Però per fer possible això, s'ha d'invertir molt i preveure i no hi

val la improvisació, ara en parlàvem; endemés els usuaris d'un aeroport són gent molt heterogènia, és una mostra de la ciutat mateixa i té un gran component ciutadà on a mesura que passa el temps ha anat desapareixent l'avió com a tema central.

ARQUITECTURA DE MERCAT

ONA: *Fins ara s'ha parlat sobretot d'urbanisme, però també voldríem introduir les qüestions que afecten més directament l'arquitectura, de la situació actual de Mallorca quina responsabilitat en tenen els arquitectes?*

Cabellos: Al principi Nicolau n'ha parlat, i tenia raó. L'arquitecte reflecteix el que la societat demanda. La demanda depèn de la cultura d'una determinada societat i l'arquitecte és pagat pel client no ho hem d'oblidar. Entre cent arquitectes n'hi ha un o dos que són l'elit i els seus clients tenen qualitat cultural i econòmica per deixar-los fer, a la resta no.

Carrió: És molt dur haver de barallar-se amb el client.

González: Però una arquitectura senzilla i a demanda del client també pot esser bona o dolenta. No es poden sacralitzar els tipus, la gent vol arquitectura tradicional, i no sap expressar el que vol, però l'arquitecte ha d'interpretar-ho i a partir d'una demanda, un pressupost i unes limitacions fer bona arquitectura.

Nicolau: La gent et diu, "sobre gusts no hi ha res escrit", però ningú no ve i diu jo vull bona arquitectura, perquè per començar la gent no sap què és arquitectura bona. Els intel·lectuals, que saben de tot i opinen de tot, no saben arquitectura, com si fos la quinta essència, quan no ho és. Els llibres d'arquitectura els fan, estranyament, els arquitectes, hi ha temor a opinar i a entendre d'arquitectura.

Carrió: I passen les coses més peegrines, jo vaig tenir una clienta que volia un "xalet", i quan li vaig mostrar el projecte va dir que no, que no era un "xalet" sinó una casa, que per cert no vaig fer, perquè segons ella un "xalet" havia de tenir l'accés a un costat de la façana i el meu projecte tenia la porta d'entrada al mig.

"CATÀSTROFES FERROVIÀRIES"

Nicolau: Avui hi ha una moda en l'arquitectura que tendeix a la "catàstrofe ferroviària" i ho dic així perquè és una definició que em va fer molta gràcia, d'un arquitecte català. Però en tot cas el que apareix a les revistes i a les escoles d'arquitectura no té res a veure amb la realitat quotidiana. És un altre món i endemés és un error que ara l'arquitectura estigui sotmesa a criteris de moda, perquè les cases estan fetes per durar i no haurien de "passar de moda" en quinze anys. Hi ha una necessitat consumista de posar de moda coses... i el postmodern, que ens hem menjat tots, ara ja no ens agrada! L'arquitectura no és com un vestit i ha d'estar feta per durar, ens ha de continuar agradant d'aquí cinquanta anys. I ara les revistes en són plenes de desastres d'aquests: "catàstrofes ferroviàries". Els arquitectes practiquen una esquizofrènia perquè el que feim ha d'agradar els clients, i també ho ha d'aprovar l'ajuntament i ha d'esser bell i funcional, però ha d'ajustar-se a un pressupost...

Cabellos: Però hi ha un cert classicisme d'arquitectura moderna molt ben considerat.

Nicolau: És cert el que deia González que es pot fer bona arquitectura de qualsevol tipologia, el que ha fet Richard Meier al bell mig de Barcelona, és bona arquitectura, encara que no hi estigui d'acord perquè "es nota massa". Però que l'arquitectura hagi d'esser mimètica és també un corrent com un altre i d'això Meyer no en sap res. Hi pot haver arquitectura de moltes classes.

INTERVENCIONS EN ELS CENTRES HISTÒRICS

Carrió: L'arquitectura que proposen les revistes americanes no pot posar-se en pràctica als nostres centres històrics.

Nicolau: Les intervencions en cascots antics també poden ésser molt polèmiques, hi ha intervencions com la que hi ha hagut a la Casa de las Conchas a Salamanca que s'ha "cepillat" el que hi havia, tipus Manhattan i això no és una excepció. Hi ha moltes intervencions radicals.

González: Aquí tenim la intervenció de Can Oms o la del castell de Bellver.

ONA: I la intervenció de Sa Gerroia?

Cabellos: En la meua opinió, un desastre total!, mai no s'hauria d'haver pensat a fer el Palau de Justícia allà, un centre històric no admet la destrucció de la trama que això significa, i en segon lloc no admet la grandària.

González: És com la polèmica que sorgí al seu moment sobre la ubicació de la Universitat, si o no al centre de la ciutat. No

és possible utilitzar la trama de les ciutats antigues per als usos actuals. Però d'altra banda s'han d'introduir equipaments que donin vida i permetin que els cascots antics no es despoblïn.

Cabellos: Places és el que fan falta; residència, rehabilitació i places: zones verdes.

A Palma totes les places, llevat de la del mercat, són el fruit de la demolició d'una illa: Quadrado, Major, Cort, Reina...

Nicolau: Jo estic d'acord, però hem de reconèixer que aquesta opinió és una tendència com una altra. I ara no hi ha aquest respecte pel passat i per això es fan coses com el Museu d'art contemporani de Barcelona. Però és la resposta a una demanda social, els arquitectes no diuen ho farem així, hi ha un concurs, i s'hi estableix el que volen. I això és la societat que ho dictamina i no els arquitectes els que ho decideixen. A

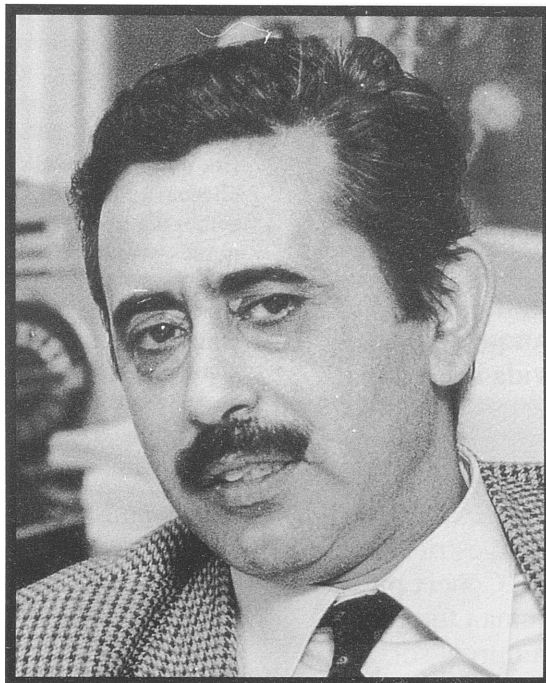
El Prado, per exemple, no es podrà fer el que es va fer a El Louvre, perquè la burgesia francesa és avançada i no ho és l'espanyola.

González: Però no és el cas de l'edifici del Palau de Justícia que no modifica res: cinc plantes ja hi són, volumètricament ja hi és, es respecta el traçat.

Nicolau: Del que ens hem de felicitar és que fa quinze anys es proposà la protecció dels cascots antics, perquè les tendències actuals són tan iconoclastes que ja no en quedaria res. Es tracta d'una fantasia higiènica, de fer net.

Cabellos: Les ciutats no es poden millorar carregant-se-les, es tracta de cirurgia, petites intervencions urbanístiques.

González: Però la fisonomia de les ciutats antigues no és adequada a les necessitats actuals. Estructures, unitats morfològiques. Qui vol viure a peces triturades? Qui vol viure a una casa sense aparcament? S'ha de cercar una harmonia de difícil execució.

Fernando González

L'arquitectura de la Serra

Entrevista a Antoni Juncosa

per Gina Garcías

Antoni Juncosa, un dels arquitectes més sol·licitats per la nova aristocràcia europea que ens habita, va cursar als anys 60 la carrera d'arquitectura per inèrcia, sense massa vocació ni pena ni glòria ni oripell. Alternà les obligades estades estudiantils a Barcelona amb periòdiques fuites al poble mallorquí de Deià on, assegura, allà sí que va descobrir la vida i l'essència de l'arquitectura mediterrània. Connectat per lligams familiars amb el pintor Joan Miró, aquesta proximitat també li ajudà a considerar el seu ofici com una tècnica al servei dels dictats de la naturalesa i així va aprendre que l'havia d'alterar només allò estrictament necessari perquè fos habitable i lúdica. Coneix pam a pam la Serra de Tramuntana mallorquina i tots els colors que pren la mar segons com la miri el sol. Ha sabut deixar a un costat els falsos avantguardismes strafalaris per amarar-se de la saviesa d'alguns mestres d'obra molt vells i així les cases que fa neixen silencioses, sòbries i esplèndides. Amb la professió manté una relació d'ironia entre jovial i autocrítica, una discreció senyorial. Els vagabunds que vénen carregats de divises a rendir-se davant la supèrbia Tramuntana mallorquina l'adoren.

-Amb quin ànim va estudiar arquitectura? Per ordenar l'espai exterior? Per ordenar, a l'interior dels habitatges, la vida quotidiana dels seus clients? Per compartir aula amb la "gauche divine" que als anys 60 ocupava l'Escola d'Arquitectura de Barcelona?

-Ca, no... jo no crec que hagi estat mai un arquitecte massa vocacional.

-No?

-Home, clar que no. El que passa és que vaig pensar que de les feines que podia fer, ja que un ha de fer feina a aquest món, la menys dolenta, la que menys em desagradava, era l'arquitectura. Les circumstàncies familiars també m'hi abocaren... el meu oncle ja era arquitecte. Però els anys 60 era una època molt dolenta per estudiar a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, tot i que per viure-hi era molt interessant.

Era un temps en el qual jo estava molt relacionat amb Deià, i alternava Deià amb Barcelona. Era fantàstic. Ningú no s'imagina què era Deià aquells anys. He de reconèixer que només estudiava per aconseguir un títol. Tots els professors interessants estaven expedientats i no podien fer classe. D'altra banda, els plans d'estudis eren espantosos. Estudiàvem coses molt difícils que no servien més que per "seleccionar" els alumnes, aquella no era la millor manera d'entusiasmar ningú amb l'arquitectura. I així hem sortit, que no som arquitectes: n'hi ha que són funcionaris frustrats, n'hi ha que són advocats frustrats, empresaris frustrats... en definitiva, persones que com que eren molt bons estudiants els varen dir tu pots estudiar d'enginyer o d'arquitecte... Quant a mi, tenia molta amistat familiar amb Josep Lluís Sert. Em va convidar a anar amb ell a Harvard a estudiar urbanisme, però no ho vaig fer i no me'n penedí: la carrera era tan llarga, durava set anys, jo estava molt cansat, fart de viure en el "limbo" i volia començar a tocar les coses amb les mans... A més, a mi l'urbanisme mai no m'ha interessat, cada dia em sembla més monstruós. L'urbanisme és una cosa molt delicada, que aquí mai no s'ha pres amb professionalitat.

Antoni Juncosa va néixer a la barriada palmesana del Terreno al 1944. Estudià al col·legi de San Luis Gonzaga i després al de Sant Francesc. Sense adonar-se'n, acabà sent arquitecte amb títol de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona. Ha viscut i treballat a la Serra de Tramuntana mallorquina, on ha dirigit algunes de les obres privades més admirades o més polèmiques, com la rehabilitació de l'Estaca per a l'actor Michael Douglas. És casat i té dos fills.

DEIÀ

-Des del principi es va plantejar l'arquitectura des de la perspectiva d'un habitant de Deià?

-Des dels 20 anys no he deixat mai d'estar relacionat amb Deià. Quan vaig acabar la carrera m'hi vaig amagar. Allà vaig viure com un rei i vaig descobrir una cosa que Sert em deia sovint i jo no em creia. Sert deia que a l'hora de fer arquitectura havíem de prendre exemple de la nostra tradició, no de les revistes. Que l'arquitectura popular, la clàssica, la tradicional, era el resultat tècnic de les condicions que plantejava el nostre clima, el nostre paisatge, la nostra manera de viure, que l'arquitectura era part de la nostra cultura, en definitiva. Llavors jo no ho creia, deia, què he d'anar a mirar una possessió! Ara ho veig clar. I quan vaig a un poble i veig certes edificacions noves em dic, ben segur que això ho ha deixat fer un mestre d'obres al seu fill que acaba d'acabar la carrera d'arquitectura... i dius, mare meva...! Què és això!, què ha passat aquí!

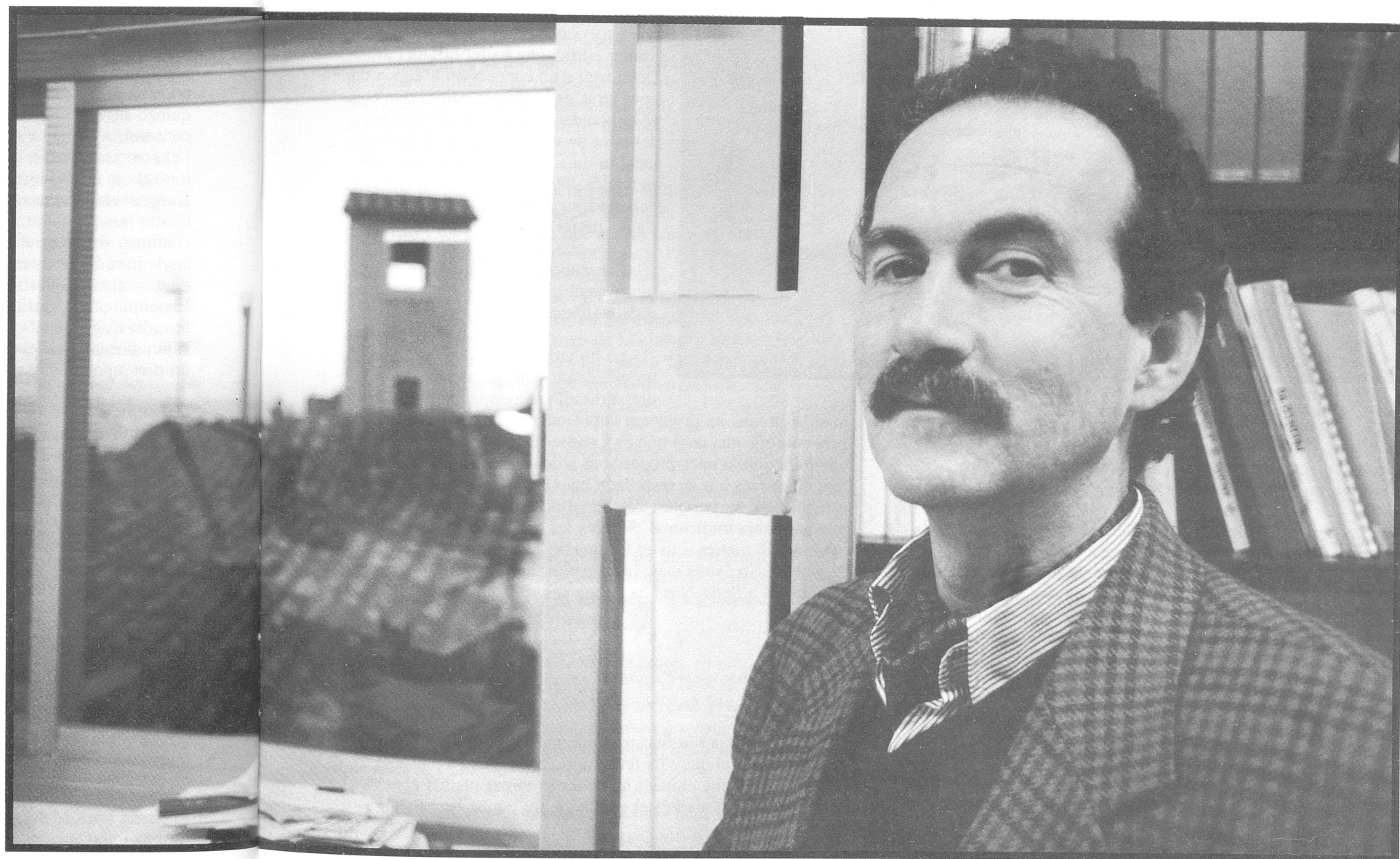
-Tan difícil és fer una arquitectura harmònica i respectuosa? Les malifetes són el resultat d'un problema de pressupost o de voler una alta rendibilitat, o també poden ser el resultat de la voluntat humana, de la vanitat?

DISSENY O TRADICIÓ

-La nostra època ha estat de transició entre la construcció tradicional, artesanal... i la innovació. I en l'intent d'aplicar unes idees que no es poden o no se saben dur a terme tècnica: s'han fet grans animalades. S'han copiat idees de revista: s'han instal·lat finestres de dos per dos a una casa sense calefacció i sense doble vidre, en definitiva sense la tecnologia precisa. Quasi totes les monstruositats han consistit a sortir-se de les escales tradicionals. El fet de viure a Deià m'ha lliurat personalment de caure en alguns errors imperdonables. Sobretot gràcies que per llei he hagut de respectar unes normes tradicionals, alerta, no un paisatge natural: no és un doï remarcar que, llevat dels torrents, de les muntanyes i la vora del mar, tot ho ha posat l'home... des de les marjades fins a les oliveres.

-El tradicionalisme i l'ecologisme es donen la mà?

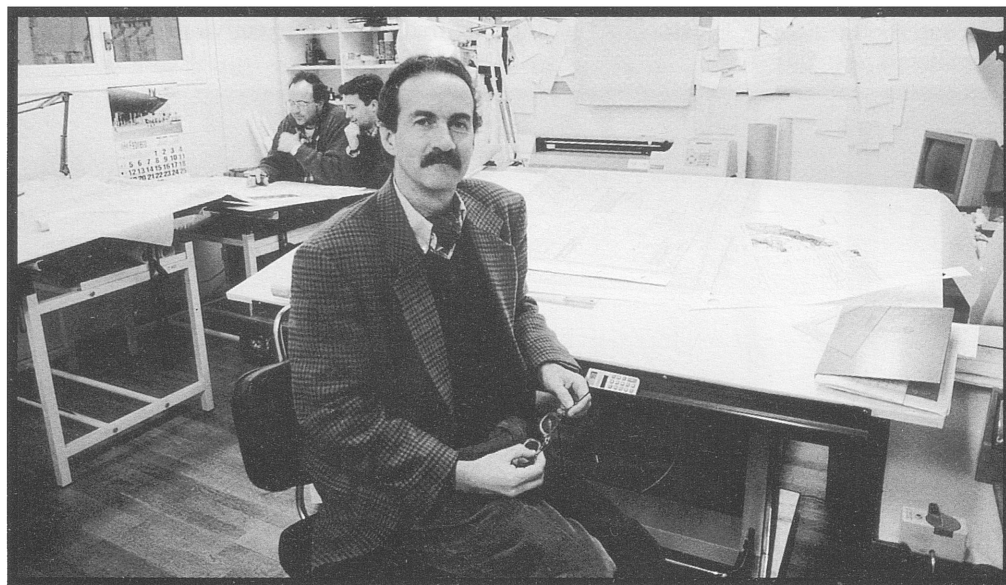
-L'ecologia no és un invent d'ara. Va començar als anys 60 amb la recuperació de l'interès per les coses tradicionals, primitives. Jo vaig descobrir Mallorca als anys 60, quan vivia a Deià, perquè la barriada del Terreno, on vaig passar la meua infància, no tenia res a veure amb Mallorca. I a Deià vaig descobrir l'arquitectura tradicional, que em va produir un gran

impacte. Perquè, a més, vaig veure que els estrangers la respectaven a un moment en què nosaltres no la valoràvem. Era lògic: era l'època que les madonetes de poble vivien a una cuina fosca, plena de fum, amb una xemeneia i amb una pica de pedra a la qual deien s'escurador. Vivien a unes cases plàsticament fantàstiques, però s'ha de comprendre que també eren molt inhòspites. És clar, tot d'una que podien, fotien dues martellades a la pica de pedra i la substituïen per una d'acer inoxidable que anava estupendament bé, o qualque ajuntament tomava aquelles escales de pedra, fetes de colzes, que hi havia al poble, a les quals la madoneta cada dia rodolava, per substituir-les per unes altres de ciment. Però a la vegada que tot això succeïa també creixia entre la gent jove una curiositat per conèixer l'origen i les característiques de les nostres coses.

-Com va ser aquest procés, en el seu cas?

-Va ser quan la meua dona estudiava història de l'art, i va haver de fer un estudi sobre l'arquitectura popular. La vaig ajudar a cercar documentació i no en vàrem trobar res. Així ens vàrem tèmper que no hi havia hagut cap interès pel nostre patrimoni, que no es valorava, que es destruïa molt ràpida-

ment. Som massa poc "chauvinistes", els espanyols. És un problema. Vaig anar assimilant totes aquestes coses i em vaig adonar, en acabar la carrera, que és quan encara no saps projectar, no saps fer res, només saps matemàtiques... em vaig adonar que quan jo intentava fer una casa millor que les que hi havia a Deià, i volia resoldre problemes concrets com són els d'harmonitzar la conveniència d'orientar la casa cap al sud amb el fet que el paisatge, la vista, estigui al nord, o adaptar-la a aquestes pendents tan accentuades, o quan m'havia d'ajustar a les limitacions urbanístiques per intervenir arquitectònicament.... Quan tot això em succeïa, no trobava millor solució que la que tradicionalment s'havia trobat. Veia fer feina els mestres d'obres tradicionals i m'adonava que és molt difícil millorar algunes de les seves idees. La manera de construir de l'arquitectura popular -alerta!, no parl del que es diu "estil mallorquí" i que ningú no sap què és, sinó de l'arquitectura tradicional mediterrània- consisteix bàsicament a saber fer les cases amb el mínim cost i esforç tècnic, és a dir, adaptades a les característiques nostres. És admirable la saviesa que hi ha en l'aprofitament de la llum o en el càlcul de la distància entre les parets per adaptar-se a les dimensions

limitades de les bigues, la saviesa que hi ha en la morfologia de les teules, que són un dels invents més extraordinaris que hi ha hagut... Tot això em va dur a fer un exercici d'humilitat, a acceptar que les solucions tradicionals en molts de casos funcionen millor que les que jo em sabia imaginar i inventar...

LA DISCRECIÓ

-Va adoptar aquesta posició conservacionista després d'haver comès molts d'errors?

-Intervenir en la reforma de cases ja existents és molt divertit, tant com fer cases noves. Al principi jo estava molt empegueït, perquè les meves obres passaven desapercebudes a Deià. Ara estic molt content de no haver estat un geni de l'arquitectura, perquè passa la gent a Deià i fa fotografies i ningú no s'adona de quines cases són molt antigues i quines he fet jo els darrers 25 anys. Quan un es planteja la rehabilitació d'una casa ha de tenir sempre present allò de "virgencita que me quede como estoy" que va dir aquell que va anar a Lourdes. He fet alguna pardalada, però menys de les que es podria esperar. I li puc assegurar que n'estic ben content, d'haver estat discret, tot i que sé que això no és el que es valora dins un ambient d'"iniciats" en l'arquitectura. Ara visc una experiència simptomàtica: el primer edifici que ha fet l'IBAVI a Deià, fruit d'un concurs on hi havia un gran jurat, és el primer edifici que es pega potades amb el seu entorn. Des del punt de vista intel·lectual efectivament tu dius: no es pot construir com es feia fa 300 anys, però tampoc no pots destruir el que ha costat tants d'anys de fer...

-Qui té autoritat per qualificar una intervenció arquitectònica d'obra d'art o de malifeta?

-Jo no ho vull intel·lectualitzar, només ho vull sentir emocionalment, i tenir dret a dir allò m'agrada, o bé dir, amic meu, si tu tens un problema intel·lectual, queda't a ca teva, però no fotis una cosa que és intrínsecament bella, o que té una harmonia o unes proporcions adients. La bellesa, l'harmonia, no és més que el respecte a unes proporcions, a uns ritmes estèticament sostenibles, l'estil mallorquí no existeix, existeix una harmonia tradicional. Si totes les façanes d'un poble tenen entre 6 i 10 metres, i tu en fas una de 23 metres romps una harmonia. No és res més. Igual passa amb les altàries, amb els volums... La Serra Nord ha de mantenir les harmonies.

LA TRADICIÓ

-Com ha trobat vostè l'equilibri entre les contruccions noves i el respecte al que és tradicional?

-Treient el cap per la finestra i mirant. És la cosa més fàcil que hi ha. Fer el que s'ha fet sempre. Si tu tens un paisatge vegetal i es crema el que s'ha de fer es tornar plantar els mateixos arbres, això és el que ha de fer també l'urbanisme.

-Els pobles de la Serra de Tramuntana, la gent que ara els

habita, té altres necessitats que no tenia fa 100 anys, les funcions dels interiors de les cases han canviat, els hàbits, les exigències. Com es pot respondre a les noves necessitats amb les formes i els usos de l'arquitectura tradicional?

-A les ciutats això es resol fent eixamples. Construir i habitar barris nous és més fàcil que viure als centres històrics.

-Què es pot fer als centres històrics o als pobles antics perquè les cases siguin atractives?

-No vull parlar d'urbanisme en general, parlaré només d'un poble com és el cas de Deià, que viu de la seva imatge. És evident que l'ha de conservar, perquè sinó, no té futur. Hi ha coses que són falsos problemes nous. Els problemes nous, evidentment, s'han de resoldre amb solucions noves. No hi ha dubte que si tens una casa fosca has d'introduir elements perquè hi hagi llum, perquè es ventili, perquè no sigui humida. Aquí està l'habilitat de l'arquitecte, cercar una solució sense que se'n senti el conjunt, ni les proporcions, ni l'harmonia. I la meua experiència em permet dir que això es pot aconseguir. Conèixer el problema és conèixer la solució.

LA IRONIA

-Hi ha hagut rehabilitacions molt controvertides. Record la d'Elias Torres al castell de Bellver de Palma, o a una petita església d'Eivissa. En aquest debat n'hi ha que pensen que l'única forma de conservar els edificis històrics és donar-los una funcionalitat nova i que per donar-los vida a vegades és necessari incorporar-los altres materials nous, industrials... I n'hi ha que pensen que aquests tipus de rehabilitacions són un sacrilegi, una destrossa.

-Jo estic completament d'acord amb les intervencions d'Elias Torres. Les Voltes de Palma ho és també, després de la seva obra, fins i tot podríem dir que ara ho són més, encara. Però el que jo crec que no es pot fer és canviar l'essència d'aquell edifici. I les essències no s'esfumen quan s'introdueixen ironies a les rehabilitacions, tal com fa Elias Torres. En tot hi ha coses bones i coses dolentes. Per raons que jo no conec, a vegades les coses bones surten de la norma... Però jo no parl dels casos aïllats de persones que saben fer transgressions amb èxit. El que em preocupa són cinc-cent arquitectes fent genialitats a la vegada i al mateix lloc.

L'ESTACA

-Vostè va fer el projecte de reforma de l'Estaca, de Michel Douglas, i va tenir problemes...

-El problema és que vàrem planejar les obres d'acord amb una normativa urbanística que després va canviar, però ara el tema s'ha resolt i tot el projecte és en procés de legalització. Serà absolutament legal.

-Li demanava perquè se m'acud pensar que en projectes que precisen solucions específiques, com és el de retornar la vida a l'Estaca, les normes urbanístiques de caràcter general a vegades són una cotilla que impedeixen que una persona pugui donar una solució única, original, bona, a un edifici que també és únic.

-És que a Mallorca les normes s'han fet a la defensiva. Hi ha un ambient tal d'escalivament que quan vas a començar una obra sembla que hakis de demostrar prèviament que ets

innocent. Però en el fons jo comprenc l'actitud dels poders públics i de l'opinió pública, perquè els arquitectes i els clients hem demostrat que som capaços de fer autèntiques barbaritats... Però també he de dir que hi ha normes generals que efectivament impedeixen trobar solucions als problemes excepcionals. Per exemple, existeix el tòpic que les edificacions d'una planta són respectuoses. Jo, reprenent l'exemple de l'arquitectura tradicional, veig que una casa gran, una possessió, mai no s'ha fet d'una planta, sinó de tres plantes. Això significa que l'actual normativa t'impedeix fer el que la tipologia tradicional et demana. M'agrada més una casa molt alta de tipologia tradicional mediterrània que una espècie de cosa que no ha existit mai que són les cases grans d'una o de dues plantes, i et diuen, és perquè no es vegi, i no és veritat, es veu igual que una de tres plantes i, si està ben dissenyada, no ha de molestar ningú.

-Es podria dir que amb les normes actuals cases com l'Estaca, o Son Galceran, o els camins i els miradors de l'Arxiduc, que ara veneram, no es podrien fer?

-Exacte, jo sempre faig la broma de dir que els camins de l'Arxiduc són un atemptat urbanístic...

EL PROTECCIONISME EN QÜESTIÓ

-Ens ho hem de qüestionar tot, fins i tot les normes proteccionistes a un lloc com Mallorca?

-Jo no vull arribar tan enfora. Sincerament, m'estim més que Mallorca hagi perdut un parell de grans obres que no que cinc-cents desaprensus es llancin a fer genialitats sobre un patrimoni com el que tenim. En nom de l'originalitat jo he vist coses increïbles. Hi ha hagut mallorquins que m'han vingut a veure amb una fotografia d'un xalet de la Bretanya francesa i m'han demanat que els fes una casa igual damunt els penya-segats de la Serra... és la bogeria!

-Els clients estrangers són més respectuosos que els mallorquins?

-Els estrangers que cerquen una residència als pobles de la Serra de Tramuntana són una selecció. Ells trien una possessió o una casa tradicional. No estan en les mateixes condicions que una persona que ha viscut sempre a un poble, ha heretat un tros de terra i s'ha de fer una casa per viure. Els estrangers que han triat aquests llocs és perquè els saben apreciar. Però ara els mallorquins també ho fan. A mi m'han ensenyat més els estrangers a apreciar el que és meu que els mallorquins.

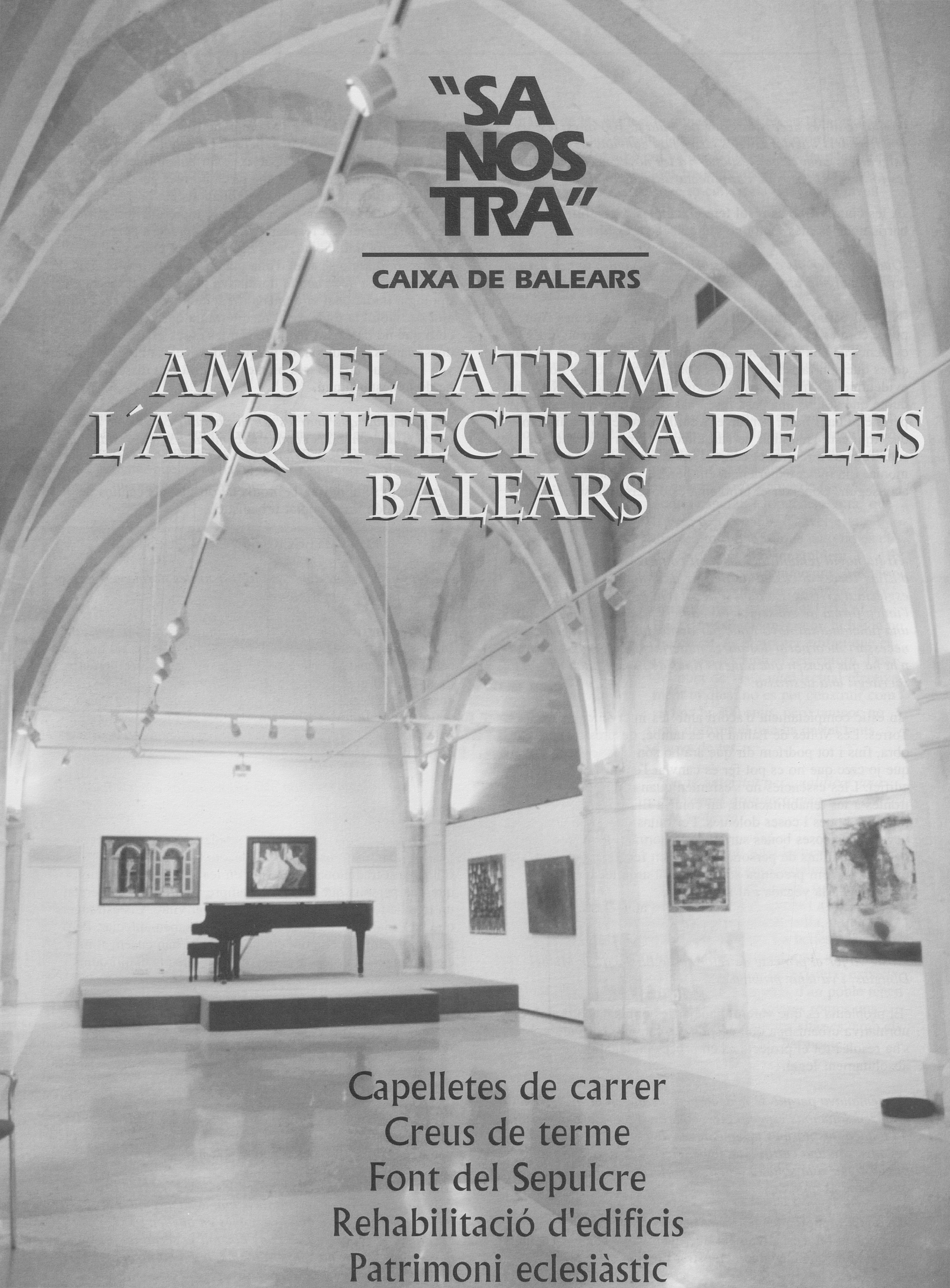
-Ara també es diu que Claudia Sheiffer li ha encarregat un projecte de mansió.

-Qui t'ha dit això?

-Ho he sentit.

-El que vol Claudia Sheiffer és lligar amb mi... ah! ah!... Bé, fora bromes, efectivament la família de Claudia m'ha vingut a veure, però m'estim més no comentar-ho.

-Bé, parlem d'un altre tema. Fa pocs dies s'han publicat unes xifres que diuen que en vint anys han desaparegut a Mallorca el 60% dels pagesos, que ara només en queden 9.000 i l'evolució fa preveure que l'any dos mil ja seran un pur vestigi del passat. Es pot dir que el turisme, o que la nova aristocrà-

A black and white photograph of a church interior. The ceiling is a high, vaulted structure with multiple arches. A series of spotlights are suspended from the ceiling, illuminating the space. In the foreground, a grand piano sits on a raised platform. The walls are white and feature several framed artworks. The overall atmosphere is one of a modern art installation within a historic architectural setting.

**"SA
NOS
TRA"**

CAIXA DE BALEARS

AMB EL PATRIMONI I L'ARQUITECTURA DE LES BALEARS

Capelletes de carrer
Creus de terme
Font del Sepulcre
Rehabilitació d'edificis
Patrimoni eclesiàstic

cia dels doblers haurà de ser la que doni vida, o una nova funció a aquests pobles petits de la Serra de Tramuntana, els més durs per als agricultors, i que aquests pobles o bé tendran un futur residencial o no en tendran? Seran pobles que mantendran la fesonomia de pobles rurals de muntanya però que estaran habitats per una classe social rica, diferent i nova?

-A la Serra de Tramuntana ja fa estona que no existeix la gran explotació agrícola, però en canvi la gent manté l'hort i l'olivaret. I dins la nova cultura de la gent que hi va hi ha una gran estima per cultivar l'olivaret, per fer net el bosc, per mantenir-ho tot com era abans. Ara és evident que hi ha coses impossibles de resoldre de forma particular, com són els marges.

SUBVENCIONS PER ALS MARGES

-Ens tocarà a nosaltres veure com es perd aquesta herència dels àrabs?

-Per mantenir els marges hauran d'arribar doblers de la Unió Europea o d'un altre lloc. És impossible pensar que els propietaris, ja no de grans finques, sinó d'una quarterada d'olivar, puguin mantenir els marges sense cap ajuda pública. S'haurà de fer un esforç públic important. En canvi som bastant optimista en relació a les cases, als horts, als olivars... No perquè pensi que es mantendran aquells pagesos que vivien en condicions realment infrahumanes, sinó perquè ara la gent els estima: els estrangers els cerquen i els mallorquins perden part dels doblers que han fet amb el turisme per mantenir-los. A vegades pens que s'hauria de permetre la parcel·lació residencial d'algunes zones agrícoles. No ho tenc molt clar, però a vegades pens que és l'única solució real per mantenir-les. No es pot esser utòpic.

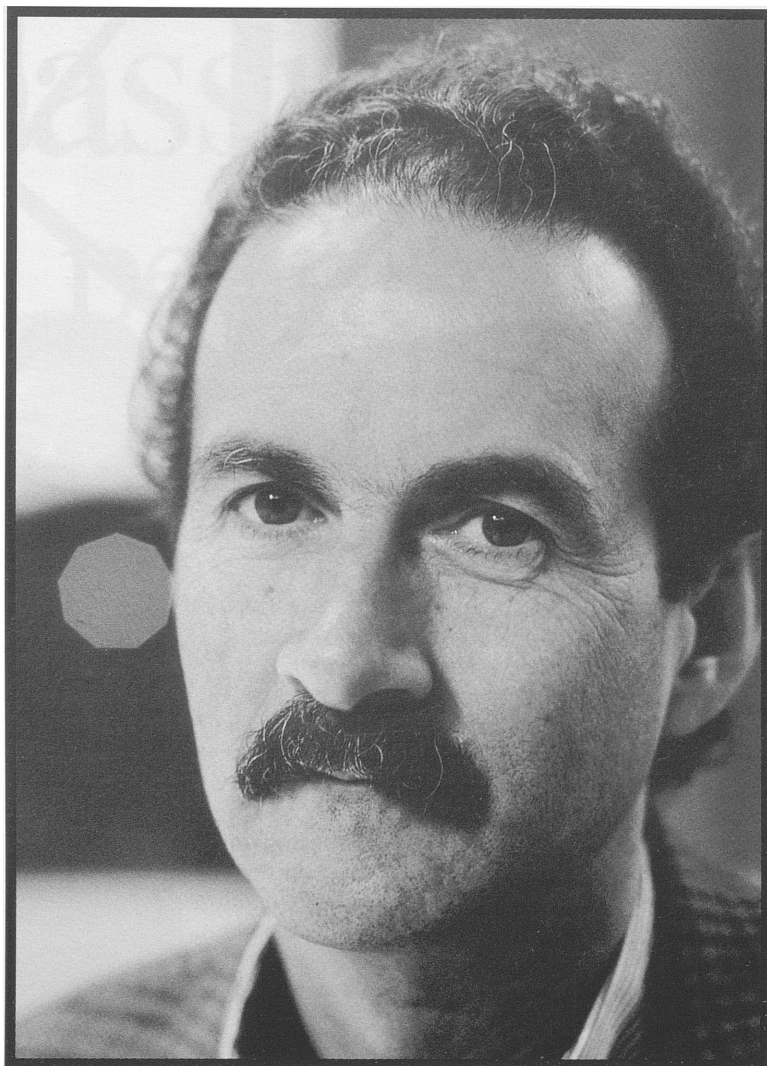
-Demandar a un grup social que se sacrifiqui i continuï fent de pagès per salvar part del nostre patrimoni cultural, tradicional i paisatgístic és utopia?

-Pensi com vivia la gent pagesa a la Serra de Tramuntana. Com vivien per exemple a Banyalbufar els que cultivaven les tomàtiques de ramellet. Si ho pensam se'ns posen els pèls de punta. Era d'una duresa tremenda, i és un poc fort demanar que hi hagi gent que continuï vivint en aqueixes condicions perquè nosaltres ens puguem admirar mentre passejam pels voltants de les marjades. Hauríem d'estudiar una normativa especial per a cada lloc, per adaptar-nos i adaptar-la a la nova situació. Cada poble precisa, per exemple, una parcel·lació de magnitud diferent. A Espanya pecam per aplicar normes excessivament generals. Sóller o Banyalbufar, per exemple, per ventura mantendrien molt millor la seva estructura tradicional amb parcel·les rústiques més petites. No és el mateix una parcel·la de regiu a la Península que aquí.

EL CENTRE HISTÒRIC

-També serà l'aristocràcia turística que s'estableix a la Serra la que salvi del drapaire els mobles antics, els quadres clericals, els domassos, les làmpares de llàgrimes o les velles biblioteques de les antigues cases senyoriales, en definitiva, tot allò que ja no hi cap als pisos de l'exemple on viuen els hereus dels antics senyors?

-No, no estic molt d'acord amb aquesta opinió. No pensi que

els hereus ho venguin tot. Cada vegada ho aprecien més. No conec cap altra banda del món on hi hagi hagut tanta inquietud per l'arquitectura. On hi hagi tantes cases senyoriales una devora l'altra sense que els propietaris hagin tengut uns doblers o una explotació agrícola en consonància. I ara els seus hereus volen, en la majoria dels casos, mantenir aquestes cases senyoriales a pesar que els costi molts d'esforços. Sempre hi ha hagut molt bon gust a Mallorca. La cultura senyorial mallorquina és excepcional, molt sensible. La gent volia tenir una casa guapa, ho valorava, i aquest esperit es manté.

-Però no al centre històric de Palma. Quin serà el seu futur?

-Realment no ho sé. Nosaltres hem fet algunes remodelacions de les antigues cases senyoriales del centre històric de Palma. Els que s'han aficat en l'aventura de viure a una casa vertaderament senyorial s'han trobat amb molts de problemes, el primer és que són molt grans. I qui és el guapo que viu a un lloc obscur, gran, difícil d'encalenticir...! I no és un problema només econòmic, és un problema de forma de vida. Perquè la gent s'estima més unes proporcions diferents o un ambient o una casa més moderna. Ho hem dit abans, no vivim com es vivia, ara...

-És més difícil resoldre la revitalització del centre històric que la de la Serra de Tramuntana...

-Indubtablement!

La passió per la pedra

Entrevista a Joana Roca

per Antoni Rosselló

Joana Roca Cladera és una persona que ha fet de l'arquitectura el motiu central de la seva existència. Una vegada ha complert el seu deure laboral a l'Ajuntament de Palma podreu trobar-la a tota hora vinculada sobre la taula d'estudi del seu despatx calculant càrregues o estudiant estils, analitzant complexos fórmules urbanístiques o traçant rectes i corbes en el moment de dissenyar objectes per fer-nos la vida més fàcil. Incapaç de dissociar treball i plaer, Joana Roca -que ostenta la condició de ser la primera dona arquitectessa que ha tengut Mallorca- aboca en la seva feina una inestroncable doll d'inquietud, saviesa i constància, qualitats típiques d'una persona que viu un apassionat i persistent idil·li amb la pedra.

-Le Corbusier deia que l'arquitectura és confort i proporció, raó i estètica, màquina i plàstica, calma i bellesa. Quina és la seva definició de l'arquitectura?

-Una de les grans definicions d'allò que havia d'esser un arquitecte era la que feia Vitruvi en temps de l'imperi romà: "És l'arquitectura ciència que ha d'anar acompanyada de molts

d'altres coneixements i estudis, gràcies als quals entén de les obres de totes les arts que s'hi relacionen per la pràctica i la teoria. Cal tenir talent i afecció a l'estudi, ja que ni el talent sense l'estudi ni l'estudi sense el talent poden formar un bon arquitecte. Ha de saber estudiar gramàtica, tenir aptituds per al dibuix, conèixer la geometria, no desconèixer l'òptica, esser instruït en aritmètica i versat en història. Haver escoltat amb profit els filòsofs, tenir coneixements de música, no ignorar la medicina, unir els coneixements de la jurisprudència als de l'astrologia i moviment dels astres...". Crec que és una definició encertada -tret que avui hauríem de parlar d'astronomia enlloc d'astrologia- especialment pel que fa a la síntesi que ha d'assolir l'arquitecte en relació a altres disciplines.

-L'arquitectura es caracteritza, doncs, per la seva condició multidisciplinària?

-El meu fill, que té catorze anys i vol estudiar arquitectura, un dia em digué: "Quina mala sort. He triat una carrera en la qual hauré d'estudiar de tot". L'arquitecte és una persona que fa coses que funcionin i que a la vegada siguin econòmiques. És un professional que fa una síntesi d'arquitectura construïda que sigui útil, que pugui esser assumida econòmicament, que sigui bella per als ciutadans i alhora innovadora. En cap cas no ha de fer intervencions caduques ni còpies d'exemples o models antics. Tot això tan complex forma part de la professió d'arquitecte.

-En tota creació arquitectònica què creu que ha de predominar més: la utilitat o l'estètica?

-No ha de pesar més ni una cosa ni l'altra perquè l'arquitecte ha de saber conjugar aquests dos conceptes. Per això crec que Vitruvi plantejava ja al seu temps la grandesa i misèria de l'arquitectura. Misèria, en el sentit que és difícil que una persona domini totes les disciplines i pugui sintetitzar tot el bagatge de coneixements que això implica, però aquesta és l'autèntica labor de l'arquitecte, entre d'altres motius perquè no sols dissenya edificis, sinó que també ho fa amb ciutats i objectes.

-Què és el que no hauria de fer un arquitecte?

-El que crec que no s'ha de fer és arquitectura dibuixada. A vegades han aparegut moviments que sols han fet arquitectura de dibuix o de delineació per no construir, però qui fa això no és arquitecte. És clar que tot és justificable, perquè la major

Joana Roca obtingué el títol d'arquitecte l'any 1970 i des de llavors ha desenvolupat una intensa activitat professional que l'ha duta a exposar els seus coneixements a gran nombre de tribunes. Ha participat en multitud de treballs de planejament, tant en la redacció de plans generals, normes subsidiàries, plans de delimitació de sòl urbà, plans d'actuació especial, etcètera. També ha estat arquitecte municipal d'Esporles, Montuïri, Algaida i Palma i ha rebut un premi de la Unió Europea per la participació en el projecte de conservació del patrimoni comunitari del Puig de Sant Pere. Ha publicat articles, estudis, monografies... a diverses publicacions i és autora del llibre 'Rehabilitación urbana', editat pel Ministeri d'Obres Públiques, un estudi analític que compara projectes de rehabilitació d'Alemanya, Bèlgica, Dinamarca, França, Itàlia i Portugal.

part d'aquesta gent que ha treballat en tal direcció ho ha fet per manca d'encàrrecs, per la qual cosa no els ha quedat més remei que refugiar-se en els dibuixos. El que no és correcte és contemplar dibuixos molt bells i quan després es materialitzen en una construcció -si és que tenen ocasió d'arribar-hi- aquesta és deplorable. Això no és correcte, encara que tampoc no ho és que una persona molt entesa en construcció no sigui capaç de fer una obra agradable, avantguardista, i fins i tot que funcioni.

-Existeix, o ha existit, una escola o tendència arquitectònica mallorquina durant aquest segle?

-Crec que hi ha hagut un estil -el més conegut de tots- que és el pseudomallorquí i que ha anat copiant l'estructura dels casals que tenim dels segles XVII i XVIII. Per suposat que parlem d'aquest segle, perquè d'abans tenim exemples meravellosos de gòtic com sa Llotja, la Seu o el castell de Bellver, que sens dubte acumulen peces arquitectòniques de reconeguda qualitat a tot el món. Després tenim una arquitectura muntada sobre parcel·les de cases gòtiques, de les quals hi ha exemples com Can Vivot o Ca n'Olesa, fets en un moment en què l'illa travessava una etapa d'il·lustració. Però en aquest segle, dels anys quaranta o cinquanta, tenim un estil pseudomallorquí, part d'ell fet per Gabriel Alomar que, com tot, té molts d'encerts i algunes deficiències.

-Què en queda de l'estil racionalista?

-Desgraciadament, l'arquitectura racionalista feta per Francesc Casas no ha gaudit del nivell de protecció que mereixia, ja que bastants d'aquests exemples han estat esbucats. Segurament aquest era un estil que no s'havia entès i probablement aquests edificis tampoc no es trobaven suficientment protegits al catàleg.

-Quin paper jugà al seu moment la burgesia que encarregà les construccions d'estil?

-Sens dubte un paper important, perquè els edificis no sols els fan els arquitectes, sinó també els qui els encarreguen, i això demostra que aquí hi havia, en un moment determinat, una burgesia culta capaç d'encarregar obra a Domènech i Montaner. Així, nosaltres tenim importants casals d'arquitectura neoclàssica, uns exemples dispersos de modernisme, uns edificis racionalistes de valor... Tots aquests exemples han estat fets per arquitectes i pels propietaris que els han encarregat. Pensa que sense la família Mèdici de Venècia segurament no hauria existit un artista com Miquel Àngel. Per tant, és important que hi hagi arquitectes que facin aquests treballs, però també ho és que hi hagi una cultura que els demandi. Per exemple, l'Eixample de Barcelona no seria el que és si no hi hagués hagut una burgesia capaç d'encarregar obres com la Casa Batlló, el Parc Güell o la Pedrera, a arquitectes com Gaudí, Domènech i Montaner o Puig i Cadafalch.

ARQUITECTURA TURÍSTICA

-Què pensa sobre la qualitat de l'arquitectura turística de l'illa?

-En general, crec que no ha estat encertada. Ara sembla que aquest procés es reconduïx, que tothom ha vist que tal situació no podia allargar-se perquè no tenia futur, i més ara que es parla de desenvolupament sostingut. Però el fet que demostra la mala qualitat de l'arquitectura turística és que s'han d'esbucar establiments hotelers, i que, gràcies a l'aplicació de plans d'embelliment, es recuperen zones de passeig de primera línia ocupades per edificis que actuaven com a pantalla. L'arquitectura turística reflecteix el fet que durant anys sols interessava fonamentalment la part econòmica, és a dir, fer duros. Ara, a mesura que el sector se n'ha temut del camí equivocat que havia emprès, es comencen a fer intervencions arquitectòniques de més bona qualitat, tan des del punt de vista urbanístic com arquitectònic.

-De quina manera l'arquitectura podria contribuir a eliminar o pal·liar la sensació d'angoixa que produeixen els nuclis urbans?

-Cada problema a què hom s'enfronta té una solució adequada. Per tant, no crec que es pugui estandaritzar un tipus d'arquitectura a la major part dels espais, sinó que dependrà del moment i del tipus de plantejament que es faci. És a dir, que si hom parla de redactar un pla general, el tractament del centre històric ha d'esser diferent del que es pugui fer a l'eixample o als barris perifèrics. Per tant, repetesc que no es pot generalitzar. Però davant cada situació s'ha de primar l'arquitectura entesa com a valor social, punt definitori del codi deontològic dels arquitectes. Com deia Vitruvi, s'han de considerar totes aquestes coses perquè el nostre client és la societat i per això s'han de fer coses no sols per al promotor que paga, sinó per a l'usuari en general.

-Però, com pot l'arquitectura crear un clima que ajudi a millorar les relacions entre les persones?

-És veritat que determinades actuacions poden contribuir a fomentar les relacions socials i elevar el nivell de qualitat de vida. Entre elles, la limitació del trànsit rodat, la contenció de la pol·lució, tenir en compte als edificis les exigències de claror, ventilació... Tot això ajuda a millorar la convivència

humana, encara que no sempre s'ha fet així, de forma especial en els moments en què els aspectes especulatius s'han convertit en prioritaris. Com a exemple d'arquitectura deficient cal recordar que al Camp Redó hi ha edificis en els quals les condicions de confort són molt minses. I això és un fet derivat d'un mal pla d'urbanisme.

-Les cases que s'assemblen a les cel·les de bresca són molt poc aptes per fer-hi vida familiar...

-Crec que sí. I a voltes ho són per diferents raons; per exemple, per la imposició de modes arquitectòniques o per pures necessitats econòmiques. A Ciutat no tenim molts d'exemples d'aquesta forma de treballar, però els edificis dels barris perifèrics -que acullen la major part de la immigració peninsular- no són els més adequats per viure-hi. Exemples típics en tenim a Son Gotleu, Son Ximelis, Son Cladera... i algunes zones de massificació més recent com el polígon de Llevant, en el qual a les deficiències arquitectòniques típiques d'aquests barris s'hi ha d'afegir un urbanisme deficient i amb espurnes d'especulació.

-Quin és el seu punt de vista sobre la separació o mescla d'usos urbanístics?

-Hi ha hagut un tipus d'intervenció que estigué de moda durant un bon temps: el "zoning", o zonificació, que suposa la separació dràstica dels diferents usos. Aquesta pràctica, això no obstant, ha fracassat, ja que ha provocat greus problemes, com el dels transports, i ha deixat sense vida nuclis durant bona part del dia. Però això no implica reconèixer que hi ha usos que s'han de separar per força, per exemple alguns industrials. L'aplicació del "zoning" en dosis mesurades pot ser positiu en alguns casos, però la seva utilització de forma radical és nociva.

-Quins exemples de "zoning" a Palma podria aportar?

-Aquí tenim un exemple de "zoning" -provocat a posta, o simplement per raons econòmiques- com és la ubicació d'un gran nombre de col·legis a Son Rapinya, i això és una vertadera barbaritat. La mateixa que implantar la universitat a la carretera de Valldemossa, perquè després de la implantació s'hi han de fer infraestructures costoses i sempre tens els universitaris apartats de la ciutat, quan li podrien donar vida. Tampoc no resulta pràctic el que s'ha fet al centre històric amb la declaració de carrers d'ús exclusivament comercial, la qual cosa ha portat a ocupar els pisos com a magatzems del comerç i, com a conseqüència d'això, s'ha limitat el nombre de residents. Per tant, aquestes zones queden sense vida un cop ha cessat l'activitat comercial.

-Llavors, la millor solució seria aplicar una política de mescla d'usos...

-Sobretot als barris històrics, la mescla d'usos urbanístics és una bona solució -tots els que siguin possibles- perquè d'aquesta manera es fa la ciutat més viscuda.

-Què deia el Pla general de Palma sobre la combinació d'usos?

-Nosaltres no sols no varem fomentar la separació d'usos, sinó que els varem intentar mesclar allà on era possible i convenient. Per exemple, les plantes superiors del carrer Sindicat tenien prohibida la possibilitat de convertir-se en magatzems

dels locals comercials, sinó que eren d'ús residencial. El que sí varem fer malament, o no ho regulàrem prou, va ser el fet de fomentar la utilització de grans casals per a usos administratius, com va ser l'edifici de la Conselleria d'Economia. Llavors, el que ha passat és que s'han unit massa usos en una determinada zona -la de la Seu- i aquesta acumulació ha provocat alguns col·lapses. El que s'havia d'haver intentat era atorgar usos administratius a diferents edificis del conjunt del casc històric, perquè la creença que els centres de serveis han d'estar plegats ha quedat superada per la utilització de les noves tecnologies de la comunicació.

-Com ha evolucionat el nivell de qualitat de l'obra arquitectònica a Mallorca?

-Darrerament es fan esforços per millorar-ne la qualitat, sobretot des del punt de vista urbà i de reconeixement que el territori és limitat. Precisament s'esbuquen cases i edificis mal fets. Ara, jo no valoraria positivament la qualitat arquitectònica de la major part de les obres fetes aquests darrers quaranta o cinquanta anys, perquè durant aquesta època s'han fet autèntiques barbaritats, sobretot als anys seixanta i posteriors. Però a pesar que encara se'n continuen fent, això no vol dir que no hi hagi un canvi positiu de tendència.

URBANISME

-La costa de Mallorca ha arribat al màxim grau de pressió urbanística. No creu que hi ha el perill de reproduir el mateix fet a l'interior amb actuacions com camps de golf, turisme rural, etcètera?

-És evident que existeix aquest perill. També és evident que hi ha qui el vol fomentar. La gent que demanda activitats com el turisme rural potser el que vol és experimentar un tipus de vida aparentment idíl·lica, però que és falsa, que sembla rústica sense ser-ho. Però per damunt de tot, cal pensar que és possible practicar turisme rural de forma més autèntica, tal com es fa a molts de països d'Europa.

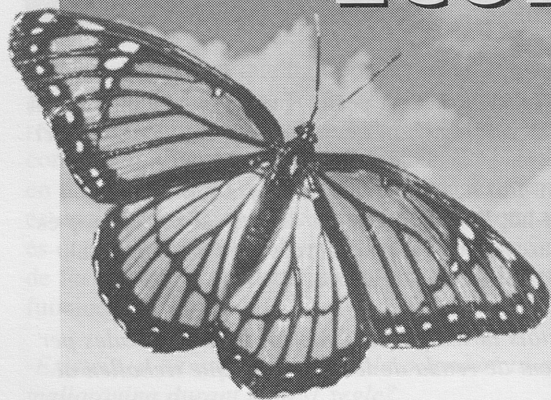
-Aquestes activitats turístiques a l'interior estan pensades per afavorir l'augment de renda de les persones que treballen al sector agrari...

-És una total injustícia que hi hagi persones que visquin molt bé a la perifèria i n'hi hagi altres que gaudeixin d'un nivell de qualitat de vida molt més inferior. Per tant, caldria pensar en l'establiment de sistemes compensatoris de renda a favor de les poblacions més deprimides. Si a Campos no deixam urbanitzar es Trenc -que s'ha de mantenir tal com està- d'una manera o altra el municipi hauria de poder assolir compensacions per mantenir verge aquesta part de la costa mallorquina. Tal compensació podria materialitzar-se a través de programes d'ajudes a l'agricultura, plans de foment de l'ocupació o qualsevol altre sistema. El que no es pot fer és contemplar el problema de forma aïllada, i si realment volem conservar la zona central de l'illa tal com es troba actualment el que no és lògic és fer-ho a costa del sacrifici personal dels seus habitants.

-Però per tal de poder solucionar aquests i altres problemes referits al territori caldria redactar un pla d'ordenació territorial integral. Per què no es fa?

-No solament no tenim un pla que ordeni els usos urbanístics del territori de forma global, sinó que tampoc no tenim unes directrius d'ordenació, i això provoca nombrosos problemes. A

COLABORAMOS CON TODOS LOS MEDIOS PARA MANTENER EN SINTONIA NATURALEZA Y ECOLOGIA

**LIMPIEZA VIARIA
LIMPIEZA DE PLAYAS,
RECOGIDA DE TRASTOS,
RECOGIDA DE BASURAS.**
Tel 69 44 90

AGUA POTABLE
Tel. 69 36 52
**ALCANTARILLADO
DEPURACION DE AGUAS**
Tel. 69 01 16

**TELEVISION POR
CABLE:**

24 CANALES de
televisión más
7 emisoras de FM.
17 CANALES VIA
SATELITE, en alemán,
inglés, francés,
holandés y español.
6 CANALES
NACIONALES.
Tel. 69 36 52

**EMERGENCIA PARA
TODOS LOS SERVICIOS**
Tel. 69 01 16

**LLAR DE MAJORS
DE CALVIÀ**

Plaça Nova s/n.
07184 Calvià
Balears
Tel. 67 03 03
Fax 67 06 71

CALVIÀ 2000

EMPRESA MUNICIPAL DE SERVEIS

.....

PARA MÁS INFORMACIÓN:
C/. LISBOA, 6, EDIF. JARDIN DE LA LUZ. TEL 69 36 52.
FAX 69 35 07. 07180 SANTA PONÇA. CALVIÀ

més, la cosa més lògica seria primer redactar les directrius i posteriorment passar a l'aprovació dels plans sectorials, però aquí es fa a l'inrevés. El territori s'ha de tractar de forma global, i si ens fan un pla de carreteres per aquí, un pla de comerç per allà... com és possible després "cosir" aquestes intervencions territorials? Si no hi ha un planejament global ningú no pot assegurar que val més tenir els polígons industrials a Palma que a Marratxí, o en aquesta localitat en lloc de a Lluçmajor. Així, és normal que cada ajuntament faci el que més li convengui. Al cap i a la fi, qui té les competències per dir si manca o sobra terreny industrial, per exemple, no ho pot fer perquè no hi ha estudis, i mentre no hi hagi un planejament com pertoca sempre hi haurà aquests conflictes.

-Què s'hauria de fer mentre no hi hagi un pla d'ordenació global?

-Aquesta pregunta no es pot respondre sense haver estudiat en profunditat les conseqüències derivades de la manca del pla. El que sí és evident és que les directrius són molt importants i mentre no existeixin l'illa tindrà una mancança, ja que serà difícil harmonitzar els interessos dels diferents sectors econòmics i els dels municipis.

-No creu -com ha denunciat el GOB tantes vegades- que hi ha una excessiva dotació de sòl urbà i unes previsions de creixement desmesurades de les poblacions?

-Però és que això no sols ho diu el GOB, sinó el director general de Medi Ambient del Govern. Segons comenta, si s'edificàs tot el sòl urbà seria una vertadera barrabassada. Per tant, si tothom sap que hi ha una excessiva reserva de sòl apte per a l'edificació i, com a conseqüència d'això, unes perspectives enormes de creixement de les poblacions, el que cal és posar-se a treballar per trobar-hi remei.

REHABILITACIÓ

-Vostè ha treballat en la redacció dels plans de rehabilitació d'Es Puig de Sant Pere, Sa Calatrava i Es Jonquet.

-Sí, el del Puig és el pla més avançat pel seu caràcter pioner. Va ser el segon pla de rehabilitació de l'Estat, darrera el de la Villa de Madrid, que no era ni tan fi ni tan delicat com el del Puig de Sant Pere. Més que res, el de Madrid era un pla de catalogació, mentre que el del Puig era un autèntic programa de rehabilitació.

-Quina era la filosofia que impregnava els plans de rehabilitació?

-A l'hora d'afrontar la rehabilitació hi havia un aspecte fonamental: recuperar l'hàbitat, entès com a cases i població. Es volia fer una rehabilitació física, respectant el seu desenvolupament històric i suprimir de les cases els afegits espuris. També s'intentava que les noves cases poguessin ésser habitades per la gent que sempre havia viscut al Puig de Sant Pere. Després, a les cases buides s'hi volia introduir un altre tipus de població, semblant a la que hi existia decenni enrere. A l'hora de començar la rehabilitació, al Puig no hi havia la població original, sinó que aquesta havia deixat la barriada a mesura que progressava la degradació dels habitatges, i era substituïda per gent d'escassos recursos econòmics. Es tractava, doncs, de reimplantar un tipus de població semblant a la que hi havia a principis de segle, objectiu que s'estenia també

a les altres barriades amb plans de rehabilitació: Sa Calatrava i Es Jonquet.

-S'han complert els objectius? Quin és el grau de satisfacció que hi ha entre la gent que hi viu?

-Al Puig, que és la barriada on el procés de rehabilitació es troba més avançat, el resultat ha estat positiu, la qual cosa no vol dir satisfactori al cent per cent. Potser hi manqui rematar algun detall, però crec que la gent -tant la que hi viu com la que s'hi passeja- reconeix la labor feta. De tota manera, crec que s'hauria d'haver treballat amb més intensitat el sector juvenil des del punt de vista social, perquè els seus pares i avis -que foren els primers que varen reivindicar la necessitat de la rehabilitació- entenen més els problemes de la barriada que no els joves.

-El Puig de Sant Pere es pot prendre com a model per a futures intervencions rehabilitadores?

-No en el futur, sinó que avui en dia ja es fa. Actualment s'està presentant com a exemple de rehabilitació totalment vàlid.

-El pla de recuperació del centre històric de Bolonya va ser el model que inspirà l'actuació en el Puig de Sant Pere?

-Aquest i d'altres. El pla de rehabilitació arquitectònica del casc antic de Bolonya fou un exemple destacat en la política italiana de recuperació de zones urbanes degradades, però sols un més, a pesar d'haver-se presentat amb gran ressò propagandístic. Plans de rehabilitació importants també són els de Nàpols, Roma, Tor di Nona, etcètera.

-Quan apareixen els primers processos de rehabilitació a Europa?

-A finals del segle passat i a principis d'aquest neix una constant preocupació pel sanejament i la salubritat dels nuclis urbans i a partir de 1913 totes les lleis de patrimoni comencen a regular la necessitat de recuperar grans monuments, i més endavant, a més dels monuments, prenen importància el seu entorn més immediat. Però el primer pla de rehabilitació d'un conjunt arquitectònic és el d'André Malraux, ministre d'Afers Culturals de França, que aparegué l'any 1962, i fou el que impulsà un tractament urbanístic al conjunt objecte de rehabilitació. A partir de l'any 70, els italians imitaren els models francesos i hi afegiren un component social que no tenien.

Raons de present

Entrevista a Lluís García-Ruíz

per Joana Maria Roque

Lluís García Ruíz no presumeix d'haver-se fet ell mateix ni tampoc de formar part de tendències estranyes i llunyanes amb noms complicats. A l'Enciclopèdia de Mallorca se'l defineix com a "racionalista". Pel que diu, més que res es considera raonable i actual. Ara per ara no es vol situar ni en el segle XIX ni en el XXI, ni a Noruega ni al Japó, en concret a 1996 i amb un despatx "en família" a la part antiga de la Ciutat de Palma.

Així i tot, ell ni nega ni afirma ni insisteix en el seu suposat racionalisme. I tampoc no renuncia a les seves arrels. Té alguna cosa de roure que és un arbre de llenya dura i resistent al corc. No té res d'ametller florit i sap, com la gent que viu amb els peus a terra, que els ametllers ni són arbres de jardí ni floreixen a la primavera. I també que una casa no pot ser ni una gàbia ni un decorat de teatre regional.

Es pot criticar la seva obra, com la de tota persona, però no es pot dir que sigui "cursi" o amb moltes floritures ostentoses. Pensa el que diu, però segurament no diu tot el que pensa i quan parla amb un client procura captar el que troba factible o realitza-

ble i dur-lo al seu terreny fins a convèncer-lo que volia exactament allò que ell dibuixa. Segurament moltes persones han sortit del seu despatx ben convençudes que varen tenir una bona idea quan varen pensar com volien la seva casa. Encara que la paraula formàs part de l'eslogan d'un partit polític a les darres eleccions, es pot dir que fa arquitectura en positiu i que per a ell no és cap al·licient que la gent o les institucions vulguin demostrar que tenen molt de doblers quan fan un edifici.

-Mallorca, té una arquitectura important?

-Aquí hi ha hagut dues èpoques anteriors al segle XX que convé assenyalar: la del Regne de Mallorca i la de finals del XVII o principis del XVIII, a les quals la bonança econòmica va fer que es definís l'arquitectura que la major part de la gent coneix com a arquitectura mallorquina. Posteriorment, hi va haver una altra època també molt important des del punt de vista de creació de riquesa que varen ser els anys seixanta a través del turisme. I aquí cal fer una reflexió: que es va desapropiar espantosament aquesta possibilitat de fer una nova Mallorca a través del turisme i d'emprar la imaginació. Es va fer un tipus d'arquitectura massiva, destructiva que realment ens hauria d'haver ensenyat moltíssim de tot el que no s'ha de fer.

-Situats ja en el segle XX, com avalua el que s'ha fet a Mallorca durant aquesta època?

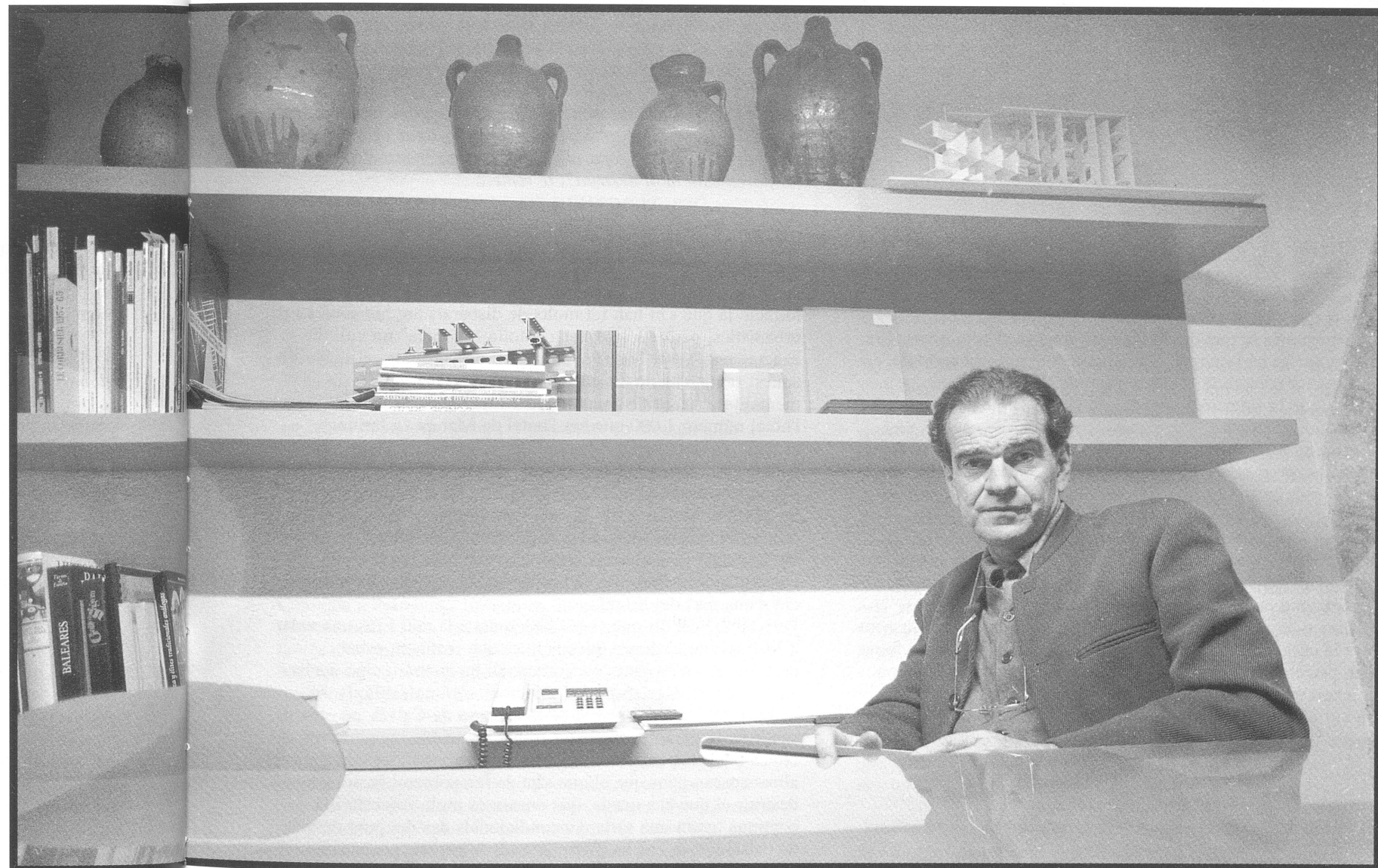
-Abans dels anys seixanta hi havia hagut un modernisme d'influència catalana que va tenir certa importància i posteriorment un cert racionalisme liderat per Cases que va crear a Palma una sèrie d'edificis que tenen un gran valor. Més endavant aquí es va entendre malament l'arquitectura moderna. Es va entendre la forma, però no el fons. I, si afegim a tot això que es va haver de construir molt amb molt poc temps, es

va trobar "l'excusa" perfecta perquè els arquitectes fessin qualsevol cosa i la justificassin per les presses, per "si no ho faig jo, ho farà un altre", etcètera. I jo som molt crític amb això. No sé qui té més culpa. Tampoc no m'importa, però, a la vegada pens que els arquitectes tenen una part "importantíssima" de responsabilitat positiva o negativa si les coses surten bé o malament.

Aquí convendria fer una precisió. Fa poc vaig esser a Màlaga i el seu casc antic és molt gros i amb una gran diferència respecte al de Palma. Es va construir bàsicament en el segle XIX, mentre que el nostre casc és del XVIII (queda molt poc gòtic, el barroc el va suplantar) i la influència del XIX a Palma és mínima. Això és un fet que es nota. Fa que ens haguem de basar en el XVIII i que ens falti un poc una passa al mig. Per ventura és un fenomen que s'hauria d'analitzar més.

hi ha molta feina, que es digui que els arquitectes no tenen cap responsabilitat. Hi ha més "implicats" com constructors o promotors, però els arquitectes són directament responsables del que fan. I si arriba un moment que no es pot viure de l'arquitectura val més vendre caramels al carrer que fer mala arquitectura. Que hi hagi pocs encàrrecs no pot ser un argument per justificar que la feina es faci malament i tampoc a l'enrevés: que com que n'hi ha molta i tenim pressa ho podem fer malament, tant doïda és una cosa com l'altra. I jo veig que el paper dels arquitectes no pot ser mai cercar excuses per fer mala arquitectura. El paper dels arquitectes ha de ser fer la millor arquitectura que sapiguen, no un altre.

-Vostè mateix ha dit que l'arquitectura o les construccions no les fan sols els arquitectes i a aquesta illa hi ha hagut casos de demandes plantejades als jutjats per clients decebuts, o

LA RESPONSABILITAT DELS ARQUITECTES

-Amb això que diu dels arquitectes, creu que haurien de tenir certes prevencions o, per dir-ho d'alguna manera: "jo això no ho vull fer" o una "clàusula de consciència" que els impedis fer certes coses?

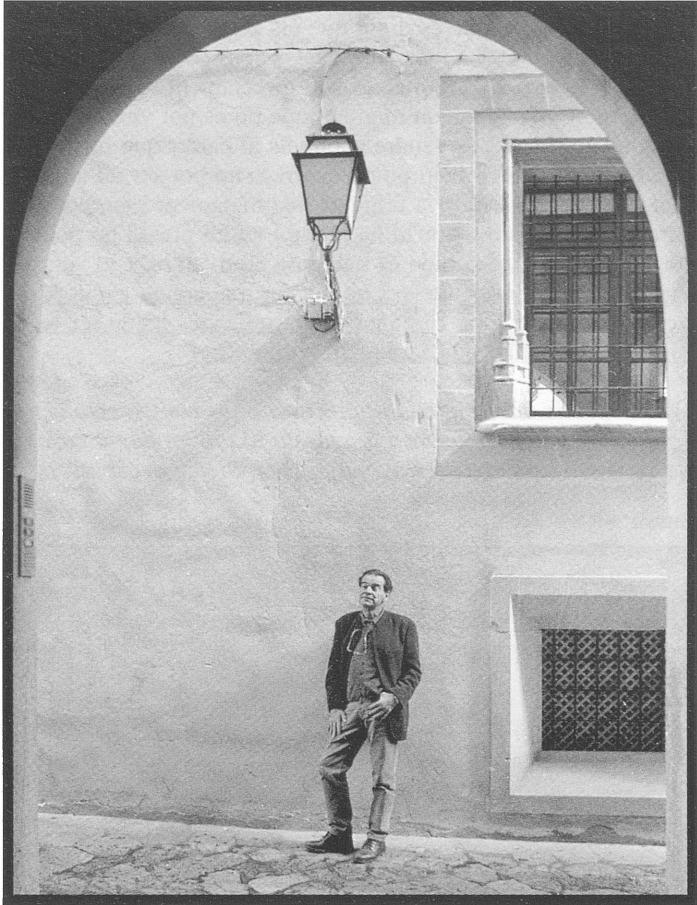
-Totalment. Crec que no és bo, en aquests moments en què no

estafats per pensar que els materials o les condicions dels habitatges no eren els que els havien promès. Fins quin punt l'arquitecte s'ha d'involucrar en tot el procés constructiu, com, per exemple, la tria de material?

-El procés constructiu és molt complex i és evident que en ell, una part important són els materials i la seva qualitat. Crec que s'haurien de repartir una mica les responsabilitats ja que

Lluís García Ruíz va néixer a 1946. Va acabar la carrera d'arquitectura a l'Escola Tècnica Superior de Barcelona a 1970. Entre 1980 i 1991 va ser arquitecte municipal de l'Ajuntament de Sóller. A l'activitat privada ha treballat sovint en equip amb el seu germà Jaume.

Alguns dels seus treballs urbanístics són el Pla general de Sóller, les Normes subsidiàries de Selva, Alaró i Sa Pobla i el Pla Especial de GESA. És autor de l'edifici de La Caixa del carrer Sant Miquel, en col·laboració amb Josep Ferragut, del Casal de Cultura de Sa Nostra en col·laboració amb José García-Ruíz Serra, i, entre d'altres, de la remodelació del Palau Sollerí. Ha guanyat els premis de rehabilitació de l'edifici del cantó Palau Reial, carrer Sant Sebastià i del Casal de Cultura de Sa Nostra. També és l'autor del projecte de rehabilitació integral del patis de Palma, de Ses Bovedes, Casa Tortella, etcètera.

aquí sí que és evident que al final la persona que paga la construcció és la que definitivament imposa el seu criteri. Ara que també és cert que quan un arquitecte no té el suport del constructor sempre té la possibilitat de dimitir, o d'anar-se'n, encara que la situació a vegades no és massa fàcil.

-Fins a quin punt han d'esser els arquitectes o han d'esser els clients o compradors els que decideixen com haurien de ser les cases?

-Jo crec que avui en dia s'estableix una espècie de selecció natural. És mal de fer que la gent vagi pel carrer, vegi una placa d'un arquitecte i digui "ara aniré aquí". Normalment acudeixen a un arquitecte o a un altre per raons positives, neutres o negatives. Quant a quina manera s'ha de decidir com serà la casa, crec que la feina de l'arquitecte és un poc la feina d'un psicòleg. Ha de veure el que vol el client encara que no ho expressi de la manera més correcta i ho ha d'intentar traduir a un espai, arribar el més enfora possible dins aquestes línies.

CASES PER VIURE-HI

-A vegades es contraposen els conceptes disseny i comoditat.

-El concepte comoditat és curiós a l'arquitectura ja que, difícilment un espai quan el feim nostre no serà còmode. Potser exager un poc, però fàcilment un espai hermós és còmode i difícilment ho és un espai lleig. Vull dir que el concepte de comoditat no és tant físic com psíquic i mental a la vegada. Crec que els espais que t'agraden els fas teus i hi estàs disposat a viure. Avui en dia hi ha una moda d'arquitectura "minimal" que és una arquitectura despullada a la qual queda el més elemental i que, en certa manera, a la vegada, es

podria qualificar d'arquitectura "freda". I els termes fred i comoditat en arquitectura, en certa manera es poden contraposar, però també crec que la gent que arriba a poder despullar les coses d'una sèrie de valors superflus s'hi troba perfectament còmoda. La comoditat és un concepte bastant relatiu i sovint depèn de si t'agrada o no t'agrada.

-Hi ha un concepte exterior i de parets d'arquitectura, però també és important l'interior de les cases.

-A mi m'és igual que una casa la dissenyi sols un arquitecte o més gent, però és evident que han de ser persones que sapiguin fer aquestes coses. No vull entrar en si també hi ha de participar un decorador, un especialista en arquitectura d'interiors... Però també pens que és molt mal de fer actuar sobre un espai que ja està fet i penjar quatre quadres per modificar-lo. No sé fins quin punt té sentit trobar-se a un espai totalment fet i cercar una nova arquitectura interior. Queda molt poc marge i en aquest sentit crec que l'arquitectura interior avui està un poc desprestigiada ja que el que fa és intentar arreglar coses o errors sense molt de sentit, però tothom és molt lliure de fer el que vulgui.

-Abans ha analitzat de manera sintètica l'arquitectura mallorquina del segle XX. I tot això no es pot deslligar de l'ordenació o destrucció de l'espai. En general, el territori de Mallorca està molt destruït?, té remei?

-Jo diria que si és veritat això que es diu que s'aprèn més d'allò dolent que de les coses bones, els arquitectes mallorquins hauríem de ser els millors del món ja que realment s'ha destruït molt. A la vegada crec que Mallorca és com un miracle ja que s'hi han fet molts de disbarats arquitectònics i urbanístics, però encara queda "molta Mallorca" no vull dir exactament "verge" però sí amb unes possibilitats enormes. En aquest sentit s'ha de dir que en els anys seixanta hi havia una mentalitat bastant distinta. Jo record que quan es va inaugurar l'hotel número 1.000 que era l'hotel de Mar es va fer una espècie de festa popular ja que s'havia aconseguit tenir mil hotels. Ara, això resultaria ridícul, quan precisament s'està plantejant tomar hotels d'aquella època. Però era una mentalitat distinta. Mallorca havia estat una illa molt pobra que a través del turisme va començar a ser una regió rica. Llavors es va "engatar" amb aquesta història i varen començar les construccions sense previsió urbanística, així com la destrucció d'una part del litoral.

Però també cal dir que si ets afeccionat a la mar i fas una volta a Mallorca te'n adones que els llocs que realment estan destruïts estan bastant concentrats. Hi ha quatre o cinc nuclis absolutament degradats i les solucions són molt difícils. Jo admir molt l'optimisme que té la batlessa de Calvià, en el bon sentit de la paraula, d'intentar trobar solucions imaginatives. No es pot recuperar la naturalesa verge, s'han de procurar altres coses i pens que el que s'ha de fer, sobretot és no destruir el que ens queda, que encara és molt. Aquesta illa continua tenint una sèrie d'incondicionals des del punt de vista de paisatge que ens ha d'animar a tots a pensar que encara tenim moltes coses per conservar i per destruir molt poques, esper.

LES ZONES TURÍSTIQUES

-Així creu que realment té sentit esbucar alguns hotels?

-Crec que l'intent de Calvià és seriós per intentar recuperar un lloc gairebé irrecuperable. Un important arquitecte americà es

va trobar a "Las Vegas" que és una ciutat totalment farcida de llums, de neó, de renou i va elaborar tota una teoria sobre aquest tipus de ciutat i de "bogeria" ciutadana que, en certa manera seria aplicable a Magaluf. És evident que allà es tracta de tomar unes coses, crear-ne unes altres i fer una oferta d'oci absolutament distinta a totes les altres. Crec que si es fa amb molta d'imaginació fan falta poques normes i s'ha de tenir poca por, ja que Magaluf està tan destruït que s'hauria de poder actuar fins al final. És un "número" que es pot fer sense cap "xarxa" baix, però, clar, de manera intel·ligent.

-Parlem d'un altre tipus de planejaments urbanístics. Vostè va participar en la redacció de l'anterior Pla general de Sóller. Ara per ara, què troba del túnel, no de les implicacions polítiques, sinó de la construcció?

-Un túnel en el segle XX és un petit forat a una muntanya, tècnicament molt fàcil de resoldre i que no té massa problemes. És a dir, hem d'intentar que aquesta discussió no paresqui ridícula d'aquí a cinc anys. Un túnel, per ell mateix és un petit forat a una muntanya. Ara bé, quan jo vaig fer el Pla general de Sóller no era previst fer aquest túnel i, per tant, crec que s'hauria d'haver adaptat la nova normativa urbanística de Sóller abans de fer el "túnel", però per sort -des del punt de vista urbanístic- el túnel ha durat molt i quan s'acabi pens que tot estarà més calmat del que estava.

EL CONCEPTE DE REHABILITACIÓ

-Vostè també ha fet rehabilitacions i, en concret de patis de Palma, del palau Sollellic... A l'hora de decidir si es reconstrueix, si s'emula o si es modifica l'arquitectura, què s'ha de tenir present?

-Amb això som molt clar. Pens que s'ha de fer una aposta absoluta per la imaginació. Crec que les normes només serveixen per evitar arquitectures dolentes. Mai amb normes no farem bona arquitectura. Les ciutats no creixen amb normes. Han de servir per no fer desastres, però no són útils per crear. Per exemple, Barcelona és una ciutat que s'ha fet malgrat les normes i que creix amb edificis que s'adapten a les normes o, millor dit, amb normes que s'adapten als edificis. A mi també m'agraden les ciutats com Nova York que, evidentment tenen una normativa, però que està tan en el fons que ningú no és capaç de veure-la.

Crec que a Palma ens trobam en un moment en el qual hi ha massa associacions, massa comissions que sovint l'únic que fan és dir "no, no, no". I pens que no té massa sentit dir que hem de salvar totes les pedres. És a dir, qualsevol cosa nova significa que deixa d'haver-hi el que hi havia abans, ja que és una aposta clara i valenta per veure si el que es fa de bell nou és millor del que hi havia abans. I clar que hem de pensar en els valors històrics i artístics dels edificis, però és que, a vegades sembla que qualsevol pedra tenguí un gran valor inamovible i d'aquesta manera o amb aquests plantejaments no tendríem cap ciutat. Si quan es va fer el canvi profund de Palma en els segles XVII o XVIII s'haguessin seguit aquests criteris tan absolutament restrictius, no tendríem la Palma que tenim ara. Vull dir que s'ha de ser molt respectuós, però des de la imaginació.

Jo m'estimo més un edifici en el casc històric de Palma que sigui un poc valent encara que no compleixi unes normes estrictes que no un altre que les compleixi totes i sigui un desastre sense imaginació. Crec que cal fer una crida seriosa per demanar que als arquitectes se'ns exigisqui que actuem com a tals, que siguem arquitectes. I si no és així, d'aquí uns

anys ens en ressentirem tots. S'ha de saber sempre quan està feta l'arquitectura i s'ha de rehabilitar, però amb els materials d'avui. Quan es veu una rehabilitació, s'ha de saber sempre quan es va fer, del contrari és un "pastiche". Avui en dia no té sentit fer arquitectura com es feia en el segle XVIII. Els edificis s'han d'adaptar a les cases pròximes, no els han de fer mal.

Crec que a Palma s'han fet coses mal fetes, però no hem de pensar que per això totes les arquitectures noves seran dolentes, s'ha de saber distingir una cosa de l'altra i per aquest camí podrem aconseguir fer coses valentes. Tenim, per exemple, el barri de Sa Gerreria o de Sa Calatrava que es presten moltíssim a fer unes intervencions fortes i serioses. I crec que no s'haurien de deixar perdre aquestes oportunitats de crear uns al·licients nous i actuals que servesquin per potenciar aquests barris.

-Potser ja ho ha dit d'una manera tangencial, però, per concretar, quins són els arquitectes que més admira, els seus mestres?

-Si ens restringim als que tenen obra a Mallorca o a les Illes hi ha una sèrie d'arquitectes com puguin ser José Antonio Coderch que a la postguerra va ser una de les poques persones que amb uns mitjans ínfims va aconseguir fer una arquitectura bastant digna.

Gairebé tota l'arquitectura moderna a Mallorca és polèmica i és lògic que ho sigui la manera de fer un hotel devora la mar. Tot i això no podem deixar de banda l'obra de Utzón que es va fer una casa prop de Portopetro, la qual cosa suposa la utilització dels recursos d'una regió amb una sinceritat total i absoluta. Emociona veure com va saber utilitzar el marès, respectar els jardins arran de la mar... I també hi ha un arquitecte molt conegut en el món del minimalisme, Pauson, un anglès que ha fet una casa a la zona de Santanyí amb un gran aprofitament dels mitjans i recreació d'espais. Ara que també cal dir que a Mallorca el nivell mitjà de l'arquitectura és molt baix, per la quantitat de construcció. A Eivissa l'alemany Eric Broner, que és un poc pare de la nova arquitectura eivissenca en el bon sentit de la paraula, no neoeivissenca, que no significa res. A Mallorca, per parlar dels aspectes negatius, hi ha un tipus d'arquitectura que ha fet molt de mal. És el neoregionalisme, el que la gent diu "una casa molt mallorquina" la qual cosa amaga una visió ridícula, que agafa una balustrada d'allà, un arc d'aquí, dues teules més i surt una cosa sense sentit. L'illa està infectada de "xaletets" d'aquesta casta. Bona par del neoregionalismo ha agafat la part externa però no l'esperit que hi ha darrera.

LES SEGONES RESIDÈNCIES

-Hi ha una altra qüestió amb això de l'ordenació del territori que afecta moltes persones, les famoses "casestess d'eines" o de cap de setmana. Són sempre destructives?

-Pens que un dels pitjors enemics en el món de l'arquitectura és un excés de mitjans. A un lloc com Mallorca on tenim un clima relativament benèvol, fer arquitectura amb uns mitjans adequats és molt més fàcil que fer arquitectura quan sobren doblers. La gent té dret a esperar poder canviar de casa els caps de setmana, però també és cert que s'ha de canalitzar i s'ha d'educar un poc aquesta aspiració perquè els resultats no siguin tan negatius com han estat fins ara. És evident que es poden fer cases petites, el que diuen "cases d'eines" amb una estètica adequada al paisatge, però s'han de complir unes normes i uns plantejaments urbanístics.

-També s'han fet moltes grans cases d'una estètica més que discutible.

-Per tenir una casa horrible hi ha dues coses que no fallen mai que són la manca d'idees i molts de duros. Amb aquestes dues coses el resultat està gairebé sempre garantit. Jo crec que les idees quan són bones creixen sempre a qualsevol manifestació artística. Quan una casa acabada, està bé i té sentit sol ser molt simple. Quan manquen les idees és quan les coses se solen complicar i embullar molt.

-I creu que darrerament s'evoluciona, que hi ha una nova mentalitat dels arquitectes mallorquins?

-A aquests moments a Mallorca i, en general a Espanya, hi ha molt poca feina i això d'entrada podria suposar que les coses es fessin d'una manera més tranquil·la, però, de fet, sovint el raonament s'inverteix i el que es fa és pensar "com que hi ha tant poca feina i tenim tan poques possibilitats econòmiques, hem de fer el que ens demanen". I moltes vegades aquest excés d'oferta d'arquitectes fa que les coses no vagin per on haurien d'anar. En general, el nivell de l'arquitectura aquí a Balears és molt baix comparat amb llocs com Barcelona. També és cert que aquí manca una educació arquitectònica. Jo sempre dic que avui en dia hi ha bastant gent que sap coses de literatura o de pintura i que opina amb uns certs fonaments, mentre que d'arquitectura la gent s'atreveix a dir les bestieses més grosses sense empegueir-se gens. I és evident que els models arquitectònics són importants i serveixen per imitar-los, però el més important per a les ciutats és l'arquitectura mitjana. Difícilment amb dos edificis molt bons es fa una ciutat. S'ha de construir amb una mitjana coherent.

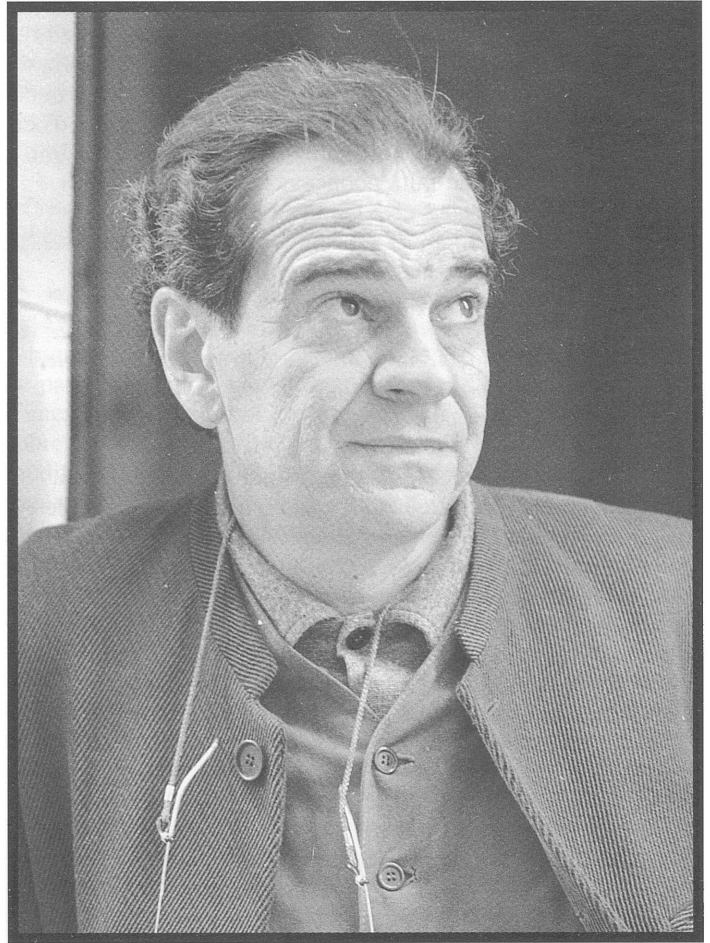
ARQUITECTURA I ADMINISTRACIONS

-Sense pretendre que es defineixi políticament, com a arquitecte, pensa que hi ha moltes diferències en l'urbanisme que es fa quan comanda un partit polític o un altre a les institucions?

-Crec que abans de tot és necessari fer una apreciació: pens que en els anys en què hi havia molta feina els arquitectes despreciaven bastant la feina de l'administració. I en el fons era molt més fàcil treballar per a clients privats. Era una feina que es cobrava abans, era més ràpida, etcètera. Però avui en dia pens que gairebé el vuitanta per cent de l'arquitectura ben feta que es fa a Mallorca o a Europa en general és la comanda per l'administració. És evident que un banc o un particular poden fer encàrrecs importants, però el gran client és l'administració. I crec que es pot definir d'alguna manera l'estètica d'un partit o altre, encara que en general a Espanya els partits no han cregut molt en l'arquitectura i sobretot en la bona arquitectura. Segurament han cregut més en l'arquitectura de quantitat, de volum que en l'aposta seriosa per una arquitectura de qualitat.

-I en concret a Mallorca?

-Jo crec que s'han triat alguns arquitectes correctament, com Elias Torres que ha fet una sèrie d'intervencions a edificis històrics que si bé són polèmiques, són serioses, però la veritat és que els arquitectes mallorquins no han aprofitat aquest motor tan important que és l'administració. És a dir, l'arquitectura és com una taca d'oli que es va escampant. Un bon edifici irradia arquitectura cap a fora, es va eixamplant, l'entorn s'hi adapta. Fins i tot canvia el paisatge que l'envolta i sovint el

millora. No sempre un edifici destrueix un paisatge. Això únicament sol passar quan l'arquitectura és dolenta i ens hem d'acostumar a veure les coses d'aquesta manera. Sempre hi ha un diàleg amb el paisatge que quan es romp resulta cridaner.

-Però hi ha un art de dretes i un art d'esquerres?

-Jo vull creure que això ha canviat o és a punt de canviar. Pareix que la dreta és més conservacionista que l'esquerra, però jo també li demanaria que apostàs un poc pel futur. L'art difícilment pot ser conservador. Val més arriscar amb imaginació que fer coses que paresquin deliberadament o no del segle passat.

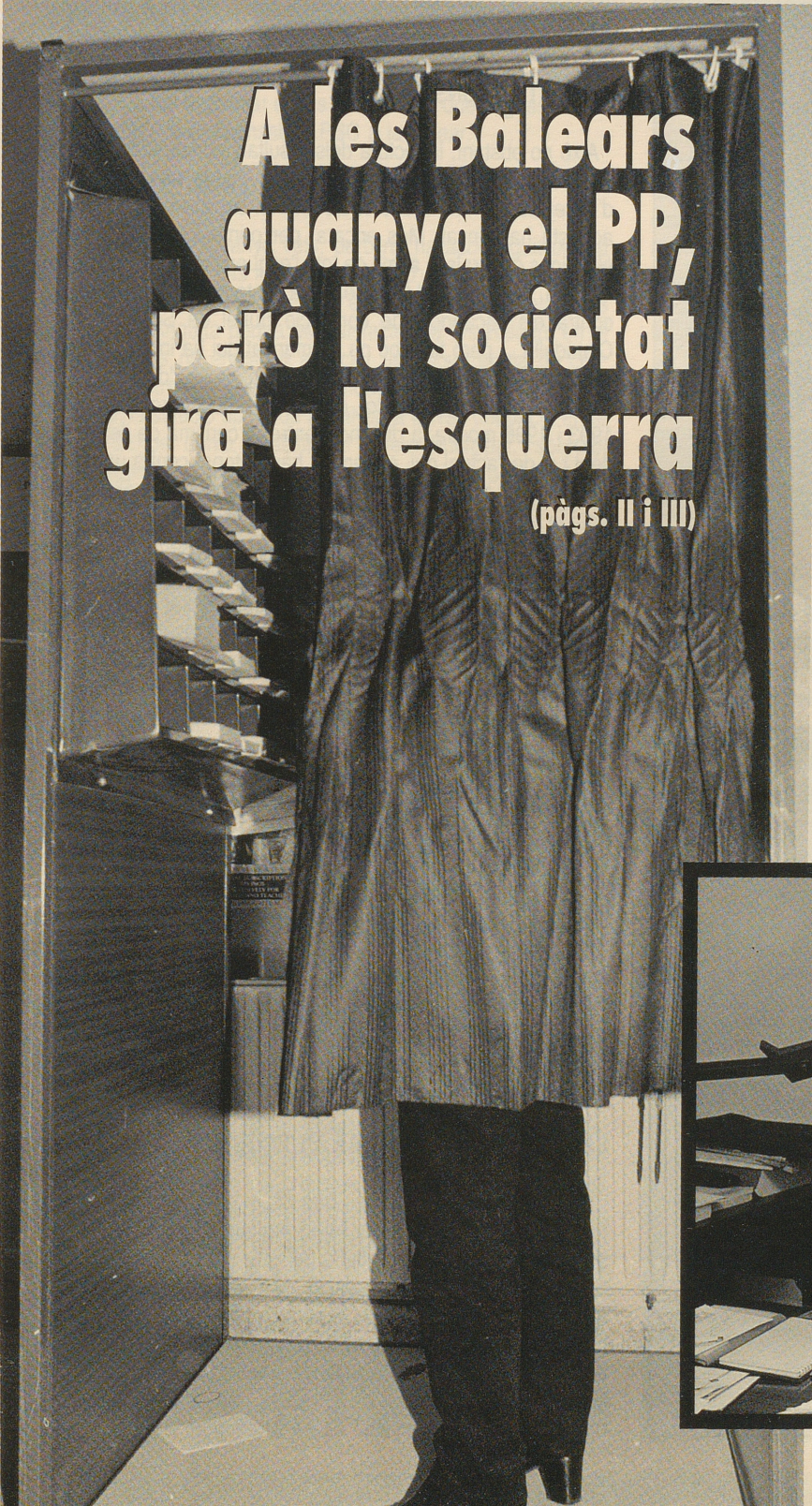
-Respecte a la seva obra, de què se sent més orgullós?, se'n pened de res?

-Moltes vegades quan feim un projecte procuram que hi hagi idees i si tenim pressa també pensam que les millorarem o acabarem de definir en construir, encara que no sempre sigui així. I els projectes han de ser el més acabats possible. Així que els errors que jo he pogut cometre, com tothom, gairebé han vingut per això: per no tenir el temps suficient per dedicar a un projecte.

I de què n'estic més content? D'una sèrie de rehabilitacions a Palma que més o menys aguanten el temps i que han deixat de ser meves per convertir-se en part de la ciutat. Crec que l'edifici de Sa Nostra, el palau Soller, l'edifici de La Caixa de lesAVINGudes, es mantenen bé. Ara per ara també tenim en marxa l'ampliació del Parlament, que és un projecte apassionant, com ho és la rehabilitació de les murades d'Alcúdia. Personalment, la rehabilitació de la part antiga de la ciutat em resulta molt atractiva.

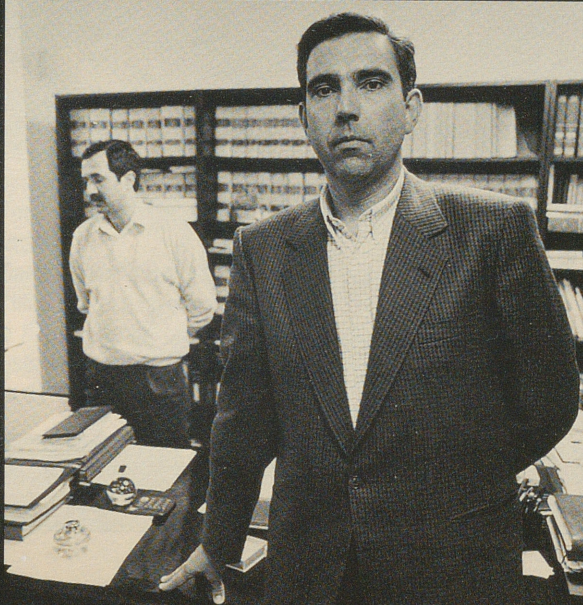
La Clau d'ONA

PER ENTENDRE EL PRESENT, PER OBRIR EL FUTUR

**A les Balears
guanya el PP,
però la societat
gira a l'esquerra**

(pàgs. II i III)

**La precarietat laboral
perjudica el comerç**

(pàg. X)

**El Centre
Balears-Europa,
un pont amb
Brussel·les**

(pàgs. IV i V)

A les Balears guanya el PP, però la societat gira a l'esquerra

Els resultats electorals del passat dia tres ofereixen un mapa polític de les Balears que gairebé no difereix de la mitjana estatal. El PP és el partit més votat, tot i que en aquest cas registra una petita davallada percentual, però el conjunt de l'esquerra el supera per primera vegada a unes eleccions generals. D'alguna manera el president Soler pot dir que ha aprovat una assignatura pendent però haurà de continuar governant sota la mirada crítica del sector més conservador del seu partit i sense oblidar alhora que la societat balear encara cap el centre-esquerra.

S. V.

Si analitzam els resultats electorals del passat dia tres per ventura no notem gaires diferències en relació a les eleccions de fa tres anys, però aquesta seria una pobra i, sobretot, incerta reflexió. Des de les anteriors eleccions generals i, especialment,

des de les autonòmiques de fa un any, han passat moltes coses a aquesta comunitat autònoma que obliguen a ser tengudes en compte a l'hora de fer els balanços polítics, tantes que justament la major part de la campanya s'ha fet en clau local. Al final es pot dir que allò que ha pesat per sobre de totes les altres coses és la bipolarització registrada en el conjunt de l'Estat, però hi ha indicis clars que la clau local a la qual ens hem referit també ha funcionat de manera substancial a les Illes Balears. Això ens permet afirmar que el president Soler ha passat l'examen amb un aprovat, però el percentatge de vots del seu partit ha sofert una minva superior al punt i mig a pesar d'haver augmentat el nombre de vots, mentre que el seu gran rival, el PSOE, incrementava el nombre de paperetes socialistes en un dos per cent, més de quinze mil. No hi ha dubte que, poc o molt, els esdeveniments locals ha pesat sobre el PP i que han donat ales al PSOE i, en menor mesura, a la resta de l'esquerra.

EL SOSTRE CONSERVADOR

Això no obstant, la lectura dels resultats conservadors no és fàcil. Suposadament, atesa l'esperada onada popular, hauria d'haver augmentat la diferència amb el socialisme i, en canvi, aquesta ha minvat. Més encara, per primera vegada a unes eleccions generals la suma de tota l'esquerra supera els vots de la dreta. Per a uns, el fenomen s'ha d'interpretar com un càstig contra els escàndols de corrupció (túnel de Sóller, Calvià, Ciutadella...) però tampoc no ha mancat qui ha interpretat que el càstig anava contra Aznar a causa de la "destitució" de Gabriel Cañellas o, fins i tot, que la diferència percentual entre 1993 i 1996 mostra la distància entre el carisma de l'ex-president i el de l'actual qui, endemés, hauria topat contra un sector del propi PP a causa de la seva política lingüística. Sigui com sigui la realitat és que els populars han tornat a augmentar el nombre de vots fins a una xifra que ben bé pot ser considerada, per tot el que s'ha dit abans, com el seu sostre electoral.

És, sens dubte, un sostre que podria deixar ben satisfet qualsevol líder, però que en el cas balear pot resultar inquietant per als conservadors, atesa la debilitat mostrada per l'altra força del centre-dreta que participava a les eleccions -UM- que ha estat l'única que no ha registrat cap increment. Ha perdut prop de tres mil vots -curiosament els que augmenta el PP: no vol dir això que una part d'UM s'alimentava de sentiments anti-canyel·listes?- però en opinió dels seus dirigents conserva prou força per aspirar a una remuntada d'aquí a les pròximes eleccions autonòmiques gràcies sobretot a la imatge institucional que li proporciona la presidència del Consell de Mallorca. El fet és que el PP queda aquesta vegada per davall de la suma de l'esquerra, la qual cosa torna a deixar oberta la possibilitat d'un canvi que les eleccions autonòmiques semblaven haver allunyat a pesar del trencament de la majoria conservadora del Consell de Mallorca que, com se sap, significà la signatura del "pacte de progrés" i l'elecció de Maria Antònia Munar com a presidenta.

LA SOCIETAT ESCORA CAP A L'ESQUERRA

El problema del PP o, més ben dit, la seva tasca primordial serà a partir d'ara convèncer l'electorat que la política conservadora, amb els canvis introduïts pel president Soler, és la que espera la majoria de la població, és a dir, tornar a ocupar la posició hegemònica dins de la societat. Per això desitja poder comptar amb un excel·lent aliat, el govern de Madrid, si és que Aznar pot formar govern. La classe empresarial de les Illes que tant de suport ha donat al PP en el passat espera que les exclamacions de victimisme es transformin en exigències que

CONGRÉS - BALEARS

	1996			1993	
Cens	602.399			571.712	
Votants	433.386	71,94%		414.861	72,56%
En blanc	4.314	1,00%		3.485	0,84%
Nuls	2.499	0,58%		2.316	0,56%
Escons	7			7	

	1996			1993		
Candidatures	Vots	%	Escons	Vots	%	Escons
PP	194.201	45,07	4	191.416	45,41	4
PSOE	155.243	36,03	3	140.145	33,97	3
EU	33.169	7,70	0	24.574	5,96	0
PSM	24.658	5,72	0	20.118	4,55	0
Els Verds	9.344	2,17	0			
UM	6.928	1,61	0	10.053	2,44	0
ERC	1.802	0,42	0	2.848	0,69	0
Unió Centrista	444	0,10	0			
Coalició Repu.	417	0,10	0			
Aliança Balear	367	0,09	0			

reparin les ancestrals discriminacions de què s'han sentit objecte durant els mandats socialistes. Segons diuen, per tant, és hora de dur endavant el règim econòmic especial i de poder actualitzar el dèficit d'infraestructures públiques.

Per la seva banda els socialistes serien, potser, els que tendrien motius més sobrats per festejar els resultats electorals si no fos per la previsible pèrdua del govern central. L'increment de vots a les Illes ha estat important. Això no obstant, aquest augment no pot ser interpretat com un suport a la tasca realitzada pel socialisme balear en els darrers anys sinó, almanco aquesta és una interpretació que no s'ha de perdre de vista, pel suport al projecte socialista d'àmbit estatal i, sobretot, al desig de votar contra el PP. En aquest sentit el PSIB-PSOE s'hauria beneficiat més que ningú del vot útil d'unes eleccions generals, mentre que el PSM, a pesar que també guanya vots, se situa molt per davall del seu llistó autonòmic. La creença que encara no és possible situar un diputat nacionalista a Madrid ha provocat la transferència de molts dels possibles votants del PSM al PSOE i fa pensar en les possibilitats que hagués tenguut un hipotètic, i ara impensable, PSC a la balear.

PRIMERA VICTÒRIA DE L'ESQUERRA A EIVISSA

Esquerra Unida guanya vots, però no ha aconseguit el seu objectiu. En el seu cas no es pot parlar d'un "tímid increment", com en el conjunt estatal, però és indubtable que el fracàs estratègic d'Anguita podria passar factura a les Balears en el futur si abans no encerten a iniciar una nova etapa de col·laboració entre les diferents polítiques d'esquerra. En el cas mallorquí la solució aportada a Calvià, a través del pacte entre PSOE i EU per donar estabilitat al govern municipal, i sobretot el cas d'Eivissa i Formentera on la unió de partits progressistes ha donat el triomf, per primera vegada a la història de la democràcia, a l'esquerra. Pilar Costa, la candidata unitària de l'esquerra ha guanyat l'escó del Senat al candidat del Partit Popular, la qual cosa és interpretada com una victòria sobre el poder que Abel Matutes exerceix a Eivissa i Formentera.

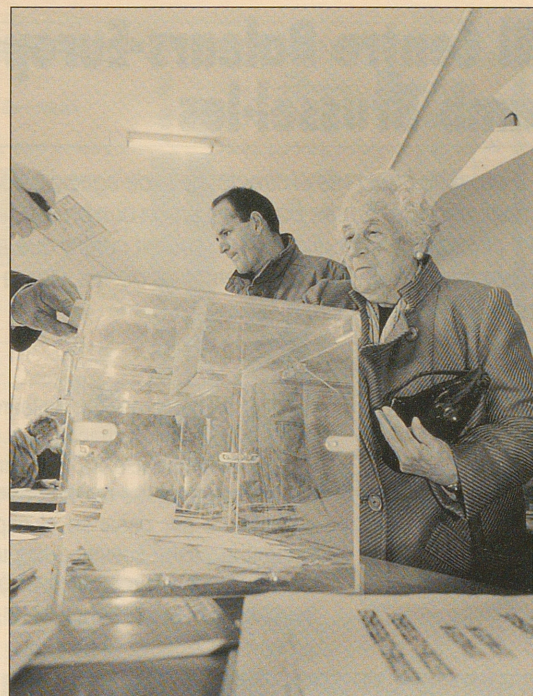
DIÀLEG I COL·LABORACIÓ

Queda, finalment, una sisena força política fins ara no esmentada a aquesta crònica, "Els Verds" que han aconseguit superar UM i situar-se a la cinquena posició amb poc més d'un dos per cent dels vots, una xifra petita però molt a tenir en compte atesa que la seva participació en aquestes eleccions no aspirava a res més que a ser testimonial i, això sí, a recordar que ja són una força representativa al Parlament balear. El dels "Verds" és un vot important, indicatiu de la forta consciència ecològica que de cada dia creix més a la societat de les Illes, però és, també, un bocí més a fer en el ventall polític de l'esquerra la qual cosa incrementa encara més la dificultat d'una entesa.

Aquestes són algunes de les diverses interpretacions que ofereixen els resultats electorals del 3-M, una lectura que s'ha de fer fonamentalment en clau de la governabilitat de l'Estat, però també en clau de la governabilitat local. Els actuals dirigents del PP han rebut el suport que necessitaven però no el suficient per acallar les crítiques desencadenades al si del partit contra la política del president Soler, si bé ara hi ha un factor extern que afavoreix aquesta possibilitat d'anul·lar certes crítiques: la necessitat que té José María Aznar de pactar amb els nacionalistes i molt especialment amb Jordi Pujol. És molt improbable que en aquestes circumstàncies s'obligui Soler a tornar enrera o a tolerar que se'l critiqui pel simple fet de complir un mandat estatutari en matèria de normalització lingüística. Però més enllà d'aquest fet, tal com hem insistit en els darrers

números d'ONA, la majoria conservadora de les Illes s'enfronta a la urgència de fomentar els canvis estructurals que urgeix l'economia balear i ara no hi valdran les excuses de manca de finançament des de Madrid.

El Govern balear ha de dur endavant la política de canvis amb el règim fiscal, el Pla de qualitat de l'oferta turística, el megaparc telemàtic o les futures directrius territorials per citar només alguns dels projectes que teòricament són en marxa, però per això no podrà oblidar que aquest pic la majoria sociològica de les Balears s'ha decantat cap a l'esquerra. El Consolat de la Mar aspira a inaugurar un fil directe amb la Moncloa durant aquesta legislatura, però si el partit conservador vol mantenir l'actual sostre electoral de les Illes i si aspira a incrementar-lo en el futur, haurà de prendre bona nota de quina és la sensibilitat social majoritària d'aquests instants i obrir la mà cap a un diàleg constructiu amb la resta de forces polítiques de les Illes.

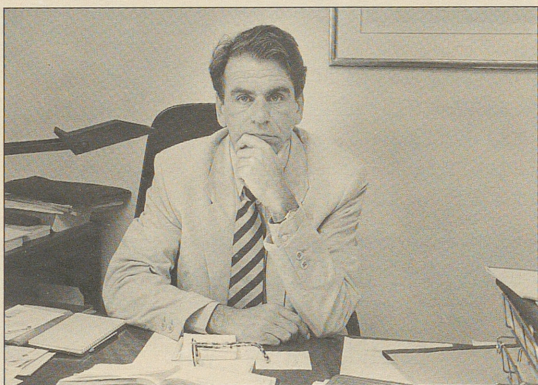
S E N A T			
MALLORCA			
Candidat	Candidatura	Vots	%
José Cañellas Fons	PP	147.978	43,27
Jaume Font Barceló	PP	142.372	41,63
Antoni Garcías Coll	PSOE	114.026	33,34
Antoni Josep Roig Cuat	PSOE	106.047	31,01
Antoni Alorda Villarrubias	PSM-ENE	25.091	7,34
Isabel Eugenia Nora del Castillo	IU	23.765	6,95
Sebastià Serra Busquets	PSM-ENE	23.357	6,83
Maria Margalida Thomàs Andreu	IU	20.461	5,98
Miquel Ferrer Viver	UM	10.360	3,03
Joana Coloma Busquets Huguet	EVIB	9.282	2,71
Antonio Pascual Ribot	UM	8.525	2,49
Margalida Rosselló Pons	EVIB	7.233	2,11
Gabriel Camps Moranta	ERC	1.624	0,47
Manuel Garri Riera	CR	413	0,12
Antoni Vera Thomàs	CR	334	0,10
MENORCA			
Bernard Llompart Pons	PP	15.830	43,39
Tirs Pons Pons	PSOE	12.853	35,23
Josep Maria Foguet Coll	IU	3.562	9,76
Joan Manel Martí Llofriu	PSM-ENE	2.411	6,61
Pedro Roman Bordera	INME	563	1,54
Joel Bagur Mellinas	ERC	262	0,72
EIVISSA-FORMENTERA			
Pilar Costa Serra	EFS	22.608	53,30
Josep Juan Cardona	PP	17.973	42,37

El Centre Balears-Europa, un pont amb Brussel·les

Fernando Llanos és el director de la delegació balear a Brussel·les, una oficina gestionada pel Centre Balears-Europa que pretén ser un "pont amb Brussel·les" tal com diu el fullet divulgatiu d'aquest centre que acaba de complir deu anys. L'obertura de la seu representativa de les Illes a la capital comunitària era prevista per al dia vint.

S.V.

És molt probable que les Balears ja disposin d'una delegació oficial a Brussel·les quan aquest número d'ONA surti al carrer. La data d'inauguració era el dia vint de març. Per tant, Fernando Llanos haurà fet les maletes de bell nou i ja serà a la capital comunitària per posar-se al capdavant de l'oficina. Això no obstant la nostra conversa tengué lloc a la seu de Palma del Centre Balears-Europa en ocasió del seu desè aniversari i poc després que el president Soler fes públic que la gestió de "l'ambaixada" davant Europa seria la seva responsabilitat.

Fernando Llanos és un basc, nascut a Sant Sebastià el 1949, que des de fa tres anys viu a Mallorca, encara que la seva relació amb les Illes es remunta als començaments de la dècada. És llicenciat en Ciències Polítiques i la seva tasca professional s'ha desenrotllat majoritàriament a Brussel·les.

-Vostè ha passat molts anys a Brussel·les, quan i com ve a Mallorca per dirigir el Centre Balears-Europa?

—És curiós. La meua relació data de 1990 quan una delegació de les Balears tenia com a missió exportar sabates a Brussel·les. Al capdavant hi anaven el president Cañellas i el president de la Cambra de Comerç, Pau Català. Per causa de la meua feina parl amb ells i m'interés per Mallorca. Des de 1976 feia feina a Brussel·les per al Consell Superior de Cambres de Comerç i desitjava tenir una casa a Espanya. Som un enamorat del meu país, el País Basc, però m'agrada el sol de manera que vaig pensar que les Illes podien ser un bon lloc. Vaig venir a Mallorca un cap de setmana i em vaig quedar enlluernat amb Orient. Vaig decidir quedar-m'hi i, poc després, el 1993 m'oferriren dirigir el Centre Balears-Europa.

-Però ara se'n torna. Hi haurà viscut poc a Mallorca?

—Bé, la meua relació serà constant. Ja és ca meua.

QUASI UN AMBAIXADOR

-Quina serà la seva missió davant la Unió Europea?

—Gairebé la mateixa que aquí, però més a prop dels llocs de decisió. Els mateixos estatuts del Centre Balears-Europa ho diuen: difondre tot tipus de demandes de la societat balear, tant civil com institucional, en relació a la Unió Europea, tant en un sentit com en l'altre. És a dir, traslladar cap aquí totes aquelles decisions comunitàries que poden afectar els interessos de les Balears i promoure o influir des d'aquí sobre les propostes comunitàries. D'alguna manera la delegació de Brussel·les es constitueix com a "lobby", si ho vol dir així.

-Podem dir que serà l'ambaixada de les Illes a Brussel·les?

—Home! en qualsevol cas una ambaixada petiteta. Tengui present que no es tracta d'una representació política, com és evident, encara que sí serà una representació institucional a través del Govern balear que és, juntament amb la Universitat, les cambres de Comerç i Sa Nostra, l'impulsor del Centre Balears-Europa. A la delegació tots els illencs, tant les diferents institucions com els empresaris i tota la resta d'organitzacions socials, disposaran d'una infraestructura per acostar-se a l'administració comunitària. I també, com ja li he dit, tractarem de ser influents perquè les directrius comunitàries afavoreixin els nostres interessos.

LA INSULARITAT I IMEDOC

-Per exemple...

—Hi ha un interès essencial: la insularitat... Arran de la constitució de l'IMEDOC, l'acord que associà Còrsega, Sardenya i les Balears, s'ha iniciat una campanya perquè la insularitat sigui tenguin en compte en els diferents programes comunitaris. És un fet diferencial i ha de ser reconegut com a tal. En aquest sentit des de la delegació balear treballarem coordinadament amb les altres illes de la Mediterrània Occidental.

-La Comunitat Autònoma de les Balears s'ha torbat molt a tenir una delegació a Brussel·les. Per què?

—No som jo qui ho ha de dir, però crec que les coses arriben quan es fan necessàries. De totes maneres, les Balears mai no han donat l'esquena a Europa. Tot el contrari. És evident que la relació amb els diferents països de la Unió és constant. D'altra banda el grau de sensibilitat de la societat balear sobre les oportunitats i també els perills de la Unió Europea ha augmentat considerablement en els darrers anys.

DEU ANYS DE CENTRE BALEARS-EUROPA

-En qualsevol cas el Centre Balears-Europa ha complert deu anys. Creu que és suficientment conegut?

—Pens que sí, com ho demostren les quasi dues-centes consultes mensuals que s'hi registren...

-Consultes sobre...?

—Legislació comunitària i ajudes econòmiques essencialment, però també moltes altres relacionades amb la xarxa d'eurofinestretes de la qual el Centre en forma part. La tasca tipo de l'eurofinestreta és la projecció exterior de les empreses que cerquen fer negocis o, de vegades, socis a l'exterior. D'alguna manera podem dir que el Centre Balears-Europa és, també, un "matrimoni" d'empreses. Endemés, la feina del Centre Balears-Europa ha estat molt més ampla: el Centre ha realitzat durant tots aquests anys una constant tasca d'informació de la realitat social i econòmica de les Balears. Ha participat activament en la consecució de la declaració d'Objectiu-2 per al Raiguer i, darrerament, en la formació de l'IMEDOC.

-Creu que la idea d'Europa ja és assumida plenament per la societat balear?

—Sens dubte. Ja hem assumit que som a Europa sense cap tipus de complex i que, a més a més, necessitam estar plenament compromesos en aquest projecte comú. I, per això mateix, perquè és un projecte comú és que hem de defensar sense regatejar esforços els nostres interessos i les nostres peculiaritats. El Centre Balears-Europa primer, i ara la seva delegació a Brussel·les és un pont amb la Unió Europea que ens ha de servir perquè la insularitat, la mediterraneïtat, la nostra economia de serveis avançats i la nostra cultura siguin tenguin en compte. Estic convençut que les Balears han de lliurar un paper important en el nou escenari de la política euro-mediterrània que s'inicià a la conferència de Barcelona.

Les Balears, una educació sota mínims

La població escolar de les Balears és percentualment similar a la mitjana espanyola, però a mesura que s'incrementa l'edat dels alumnes els percentatges baixen. L'índex d'escolarització a l'ensenyament mitjà i universitari és per davall de la mitjana espanyola.

ONA

La polèmica entre l'administració central i l'autònoma sobre el traspàs de competències universitàries s'ha emmarcat en el tema del finançament. Segons el Govern balear la primera proposta del Ministeri no permetia ampliar l'oferta de la Universitat i, per tant, la condemnava a mantenir una matrícula similar a l'actual, quasi dotze mil alumnes, mentre que des del Consolat de la Mar es pretenia un finançament per arribar a doblar el nombre de matrícules en el termini de cinc anys. Entre els uns i els altres hi havia quatre mil milions de pessetes de diferència, la qual cosa feia que la Universitat de les Illes Balears fos a

d'immigració i, per tant, amb un nivell d'instrucció d'origen inferior. En el segon gràfic es veu el percentatge de població escolaritzada a les Illes en relació al conjunt estatal. Les xifres oscil·len entre un 1'7 de l'ensenyament mitjà a un 1'9 d'EGB, a excepció de la Universitat que cau fins a un 0'8 del total d'universitaris espanyols.

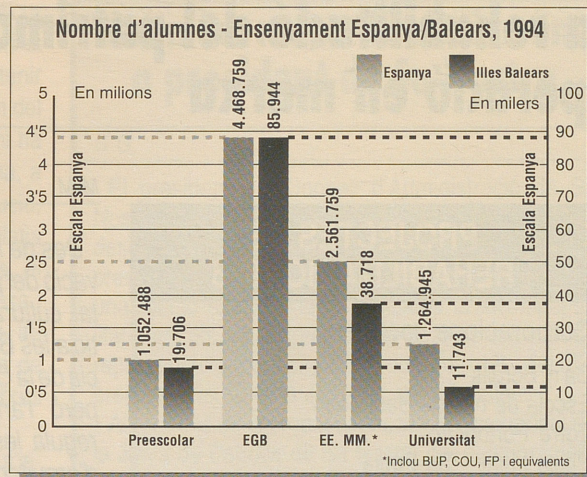
És en aquest gràfic

on la situació és especialment preocupant. El estudiants de la Universitat de les Illes Balears representen menys d'un 1 per cent de la població universitària espanyola quan li correspondria quasi el doble per poder parlar d'una situació normal. Als alumnes de la UIB hi caldria afegir els estudiants que cursen carreres a altres universitats, però tot i això la suma global -devers quinze mil- és molt llunyana dels 24.000 que estadísticament correspondrien.

UN PROBLEMA DE BASE

És en aquest sentit que, en plena campanya electoral, els consellers d'Educació i d'Economia han polemitzat amb el Ministeri, tot rebutjant el traspàs en les condicions de continuïsmes financer que aquest havia proposat. Sembla que les postures s'han anat aproximant i que, prest o tard, arribarà l'acord per evitar que la situació de la UIB continuï essent un anacronisme dins de l'estat de les autonomies. Però una hipotètica solució per al finançament no implica posar remei automàtic al dèficit d'alumnes. Per això s'han de solucionar, prèviament, les ensenyances mitjanes i, posteriorment, plantejar uns estudis universitaris que sense perdre el sentit humanista que ha de tenir tota formació d'alt nivell tinguin sortida en el futur mercat laboral de les Balears.

La Universitat de les Illes Balears és a la cua de les universitats espanyoles pel que fa al nombre de matrícules, tal volta perquè és una institució jove que encara s'ha de desenvolupar, i per això el Govern balear planteja l'exigència d'un finançament suplementari per a noves inversions, però el que no es pot resoldre amb un increment de l'oferta universitària és el problema de base: l'estructura social de la població balear, amb greus mancances culturals i la projecció cap a un mercat laboral que no ofereix massa bones expectatives per als possibles estudiants. D'aquí que més d'una tercera part dels joves de les Illes abandonin els estudis tot d'una que finalitzen l'ensenyament mitjà per ocupar-se majoritàriament al sector de serveis.

Gràfic 1

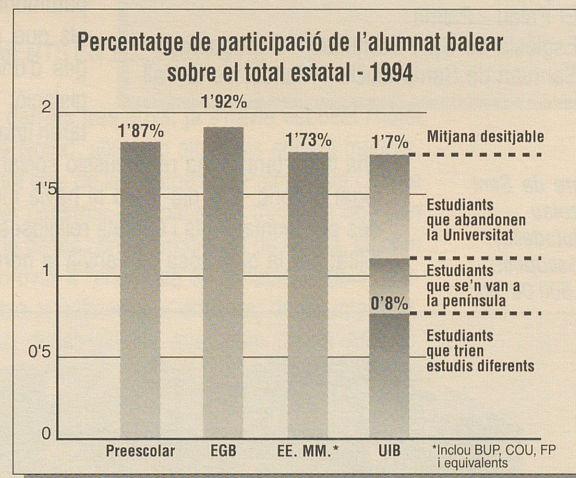

finals de febrer l'única universitat de tot l'Estat juntament amb la UNED que encara no s'ha transferit.

Això no obstant, al marge d'aquest problema, la gravetat del qual ningú no gosa negar, les dades subministrades pel Govern balear arran de la polèmica il·lustren una situació que, justament, no ajuda a pensar que la Universitat balear pugui arribar a assolir a mig termini els 24.000 alumnes que el Govern preveu per a l'any 2.001 o els quasi 27.000 per al 2.005, sense els quals la societat balear continuarà registrant un índex universitari inferior a la mitjana estatal i, en conseqüència, oferirà un marc desfavorable per al seu desenvolupament cultural i econòmic.

ÍNDEXS PER DAVALL DE LA MITJANA

Si observem el primer gràfic veurem com el nombre d'alumnes de pre-escolar i d'EGB és percentualment similar entre les Illes Balears i la resta d'Espanya, encara que es produeixi una lleugera minva en contra de les Illes. En canvi si analitzam les dades de l'ensenyament mitjà i de la Universitat veurem que la minva de les Balears ja s'incrementa de manera alarmant. Sens dubte hi ha raons sociològiques que expliquen la situació, com és el grau d'instrucció d'una població que té un fort component

Gràfic 2

La rehabilitació del patrimoni, una operació en marxa

PROJECTES DE REHABILITACIÓ 1996

Corporacions locals

Ca'n Bordils
Escola de nines - Sant Joan
Torre Portopetro
Plaça Major - Sa Pobla
Ca n'Apòl·lònia - Sant Llorenç
Costa de LLevant - Maó
Plaça Major - Sencelles

Institucions sense ànim de lucre

Santa Maria la Major - Inca
Palu Episcopal - Eivissa
Ermita de Sant Honorat - Algaida
Església de Santa Eulàlia - Alaior
Església dels Dolors - Ciutadella
Seminari de Ciutadella
Rectoria de Santa Margalida
Parròquia de Sant Andreu - Santanyí
Convent Sant Francesc - Palma
Il·luminació de la Seu - Palma
Ermita de Santa Magdalena - Inca
Temple dels Dolors - Manacor
Església de Sant Bartomeu - Inca
Església Immaculada - Palma
El Palau - Palma
Església de Sant Bartomeu - Capdepera
Santuari de Santa Llúcia - Mancor de la Vall

M.M

Des de l'any 1984 la conservació del patrimoni monumental, cultural històric i paisatgístic a les Balears és competència de la Comunitat Autònoma, però l'any 94, el decret que regula les ajudes en matèria d'arquitectura i habilitació va esser modificat per tal d'arribar a un major nombre de projectes. Fins l'any 93 la Conselleria se n'encarregava directament d'elaborar els projectes i d'executar-los, però a partir de la publicació del decret pel qual es regula la rehabilitació del patrimoni s'intenta cobrir un ventall més ample d'iniciatives privades.

Caterina Terrasa, directora general d'Urbanisme, Costes i Vivenda, de la Conselleria d'Obres Públiques en la seva anàlisi de l'actuació de l'administració quant a conservació del patrimoni es refereix ens explica els que ella considera avantatges d'una modificació en la legislació: "Fins al 93 es rehabilitaren una trentena d'edificis, amb

arribar a major nombre d'interessats i també per atorgar un major protagonisme al beneficiari del sistema i propietari de l'immoble".

El resultat és -per a la directora general- que les ajudes que es donen per a la conservació del patrimoni són un important estímul perquè les entitats també se sentin implicades. Pel que fa als projectes, corren a càrrec dels peticionaris, encara que algunes entitats, per exemple ajuntaments que no tenen tècnics adequats o disponibles, han demanat a la Conselleria que assumeixi també l'execució".

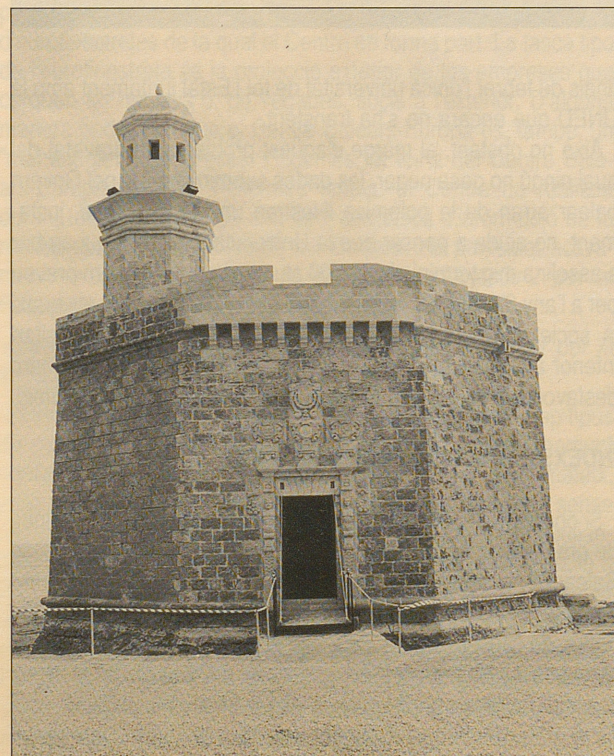
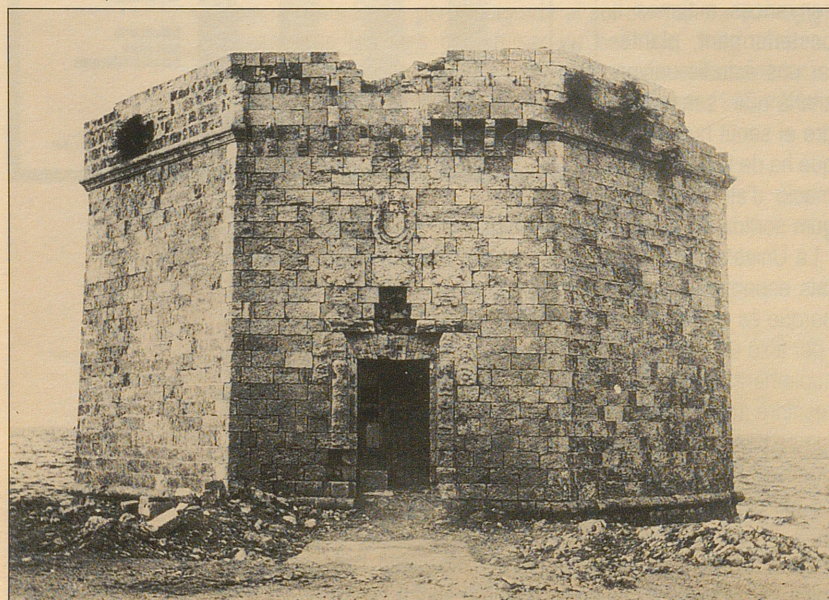
Des de 1995 -comenta- s'han pogut iniciar obres de restauració a més de trenta edificis, la conservació dels quals era molt important. El Decret preveu ajudes que van fins al 65% del total de les obres, l'any passat hi destinàrem 150 milions, però aquesta quantitat anirà incrementant-se perquè la forma de finançament que s'ha fitxat és a pagar en deu anys, la qual cosa permet escometre diferents projectes tots a l'hora."

Interrogada sobre què s'entén per patrimoni, Terrasa respon que el decret estableix que "un edifici, tant en sòl urbà com rústic és patrimoni quan té valors històric-artístics o també d'arquitectura popular".

Quant a la forma de selecció, la directora afirma que fins ara no hi ha hagut problemes, però no descarta que en el futur s'hagin d'establir criteris per seleccionar les obres a les quals s'ajuda: "Aquesta forma de finançament és molt adequada perquè permet iniciar més obres ja que en deu anys el Govern pot fer front als pagaments i per això fins ara hem pogut admetre tots els projectes que han arribat."

D'aquesta manera s'ha iniciat la restauració de Can Bordils amb l'Ajuntament de Palma, i també amb col·laboració amb corporacions locals l'Escola de nines de Sant Joan, la Torre de Portopetro o la plaça Major de Sa Pobla, quant a institucions sense ànim de lucre, s'atorguen subvencions per rehabilitar Santa Maria la Major d'Inca, el palau Episcopal d'Eivissa, l'ermita de Sant Honorat d'Algaida, l'església de Santa Eulàlia d'Alaior, el seminari de Ciutadella, etc..

Torre de Sant Nicolau (Ciutadella). Pressupost: 37.500.00 pts.

Quant a si creu suficients aquestes ajudes, afirma que de moment el Govern hi ha destinat partides segons les disponibilitats i que s'han pogut acometre moltes obres encara que reconeix que per a conservació de patrimoni res no és suficient, "a Espanya en general i a Balears en particular, hi ha una gran riquesa, i això que en principi és un fet positiu té els seus inconvenients, perquè mantenir-ho és molt costós. Sobretot si es tracta d'edificis en mans d'entitats sense ànim de lucre que no poden fer front tot sols a les despeses".

ÀREES DE REHABILITACIÓ INTEGRADA

Endemés de les ajudes a entitats no lucratives, actualment -ens comenta- hi ha una altra línia d'actuació en la qual la Conselleria s'hi sent molt implicada i que és importantíssima. Es tracta de les A.R.I., Àrees de Rehabilitació Integrada, a través del Servei de Vivenda i

Arquitectura del Govern balear, els particulars que tenen el seu habitatge situat en el perímetre d'aquestes àrees poden obtenir uns ajuts per a la rehabilitació d'un mínim del 20% del cost de les obres. De moment hi ha set àrees declarades: Al centre de Palma, a Alcúdia, tot el voltant de la plaça Constitució, Major, i Rectoria, tota la zona de la platja Palmira de Peguera i els seus voltants, el centre històric de Ciutadella i Maó i Eivissa i també, aquest és un cas més particular, alguns edificis i carrers de la primera línia de Santa Ponça, on es donen ajudes per a obres dotacionals.

La declaració d'una A.R.I. que després s'inclou en el Pla Nacional es realitza a partir d'un conveni entre la Conselleria d'Obres Públiques, l'ajuntament corresponent i el Ministeri i en aquest cas la Conselleria gestiona la declaració de l'àrea.

Joan Forcades dimiteix com a president de Sa Nostra

G.G.

El president del Consell d'Administració de Sa Nostra, Joan Forcades, ha dimitit del seu càrrec després de quatre anys de mandat, forçat per la pressió de l'Assemblea General de l'entitat que, a una reunió extraordinària, proclamà la incompatibilitat entre els alts càrrecs de Sa Nostra i l'activitat de representació política. Forcades és, des del 83, president del Comitè electoral del PP balear.

Al rerafons de la proposta pesava la incomoditat de la Junta de Patrons de Sa Nostra pel deteriorament de la imatge de l'entitat, esquitxada per algunes peripècies de "Bon Sosec" i Brokerval. Les tensions entre Joan Forcades i els sindicats havien contribuït a agreujar la seva situació al front de la Caixa d'Estalvis. El Consell d'Administració de Sa Nostra té ara un termini de tres mesos per elegir un nou president.

Una nova passa cap a l'excel·lència turística

L'esbucament de l'hotel Atlàntic, que fou pioner de Magaluf, ha significat una passa més dins del Pla d'esponjament de les zones turístiques de Calvià. Amb aquest ja són deu els edificis obsolets que desapareixen per aconseguir el segell "d'excel·lència turística". I enguany en pot caure un altre.

ONA

El passat 17 de febrer trenta-tres quilograms d'explosius tiraren per terra l'hotel Atlàntic, un 150 cambres situat a la primera fila de la platja de Magaluf i que va ser, el 1959, pioner de la zona. Trenta-sis anys d'història varen desaparèixer en només un parell de segons per donar pas a un solar de 6.500 metres quadrats que serà convertit en zona verda. El Ministeri de Turisme i l'Ajuntament de Calvià varen finançar l'operació amb 265 milions, una petita part dels 1.140 que les dues administracions ja han invertit al terme municipal dins del Pla d'excel·lència turística, mitjançant el qual s'ha dotat d'amples zones d'enjardinament i de passejos marítims tots els nuclis

turístics del terme municipal.

L'elecció de l'hotel Atlàntic no és casual. Duia ja molts d'anys tancat i se'l considerava un establiment obsolet, és a dir, que no podia oferir la qualitat necessària per continuar essent competitiu a un mercat cada vegada més exigent. D'altra banda era a la primera línia i, a més a més, al costat del sempre polèmic carrer de Punta Balena. L'esbucament, per tant, ha estat una peça clau per dignificar la imatge d'una zona que a poc a poc es lliura de la fama de massificació i de "hooligans".

VUIT ESBUCAMENTS EN TRES ANYS

Abans, en els darrers tres anys, ja s'havia esbucat l'hotel "Playa de Palma Nova", així com altres sis edificis menors, balnearis quasi tot ells, de les platges de Palmanova i Santa Ponça per poder construir els passejos marítims que han capgirar la imatge de les zones turístiques de Calvià, tal com s'ha pogut comprovar a l'enquesta de satisfacció dels turistes que es realitza anualment per encàrrec de l'ajuntament. Totes elles eren construccions que, com l'hotel Atlàntic, daten dels inicis de l'esclat turístic i formen part del paquet d'esponjament previst al Pla d'excel·lència abans esmentat, un paquet que pròximament s'ampliarà amb un nou esbucament, l'hotel Tahití, un dels altres històrics al qual li ha arribat definitivament l'hora del relleu.

ENMIG D'UNA FESTA POPULAR

L'esbucament de l'Atlàntic va tenir lloc un dissabte al migdia i, per decisió de la batlessa, Margarita Nájera, va ser el centre d'una festa popular la qual l'oposició del Partit Popular i el regidor d'Esquerra Unida, Anselmo Martín, acusaren de ser un acte electoralista. En realitat aquest va ser el darrer acte al qual hi assistiren els alts càrrecs del Ministeri de Comerç i Turisme, Miguel Góngora i Celestí Alomar, abans de les eleccions. El ministre, Javier Gómez Navarro, havia visitat anteriorment la zona almanco tres vegades en el termini d'un any.

Sis-cents arquitectes per a set mil nous habitatges

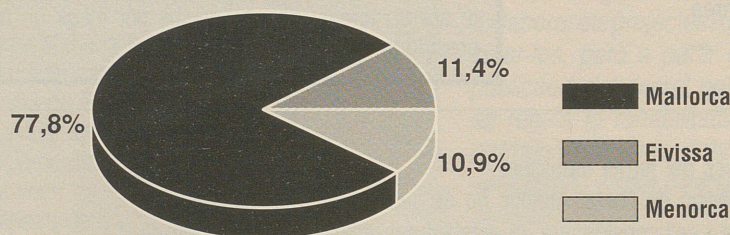
EVOLUCIÓ COL·LEGIATS

Col·legiats	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Eivissa-Formentera	65	66	69	68	68	67
Mallorca	375	382	400	416	437	458
Menorca	63	63	62	61	63	64

Les xifres que il·lustren aquesta pàgina són prou demostratives de la realitat que viuen els professionals de l'arquitectura i, també, de l'evolució del desenvolupament immobiliari seguit a les Illes Balears en els darrers vint-i-cinc anys. La col·legiació de

nous arquitectes segueix una progressió geomètrica que no es veu acompanyada per l'increment de les obres visades, encara que durant els dos passats exercicis hom va poder observar una recuperació de l'activitat constructora. En qualsevol cas si analitzam el nombre d'habitatges veurem que les xifres dels tres darres anys són les més baixes des de 1968. Són xifres que, evidentment, conviden a la reflexió.

DISTRIBUCIÓ ARQUITECTES COL·LEGIATS, 1995

Font: COAB, març 1996.

OBRES I HABITATGES VISATS: TOTAL C.O.A.B.

	OBRES VISADES		HABITATGES VISATS		
Any	Número	Índex	Número	Índex	Obra
1968	3.577	100,0	8.065	100,0	2,3
1969	4.373	122,3	9.603	119,1	2,2
1970	5.232	146,3	10.056	124,7	1,9
1971	5.026	140,5	11.728	145,4	2,3
1972	6.433	179,8	30.734	381,1	4,8
1973	6.743	188,5	33.966	421,2	5,0
1974	4.994	139,6	14.533	180,2	2,9
1975	3.717	103,9	7.080	87,8	1,9
1976	3.964	110,8	9.523	118,1	2,4
1977	4.030	112,7	8.955	111,0	2,2
1978	4.135	115,6	10.238	126,9	2,5
1979	4.253	118,9	15.449	191,6	3,6
1980	3.997	111,7	12.942	160,5	3,2
1981	3.723	104,1	12.645	156,8	3,4
1982	3.906	109,2	16.009	198,5	4,1
1983	3.682	102,9	15.470	191,8	4,2
1984	3.569	99,8	16.211	201,0	4,5
1985	4.043	113,0	17.622	218,5	4,4
1986	3.082	86,2	19.933	247,2	6,5
1987	4.344	121,4	43.417	538,3	10,0
1988	5.985	167,3	20.748	256,3	3,5
1989	6.534	182,7	17.634	218,6	2,7
1990	5.297	148,1	10.691	132,6	2,0
1991	4.466	124,9	6.900	85,6	1,5
1992	4.187	117,1	5.566	69,0	1,3
1993	3.550	99,2	4.112	51,0	1,2
1994	4.289	119,9	5.727	71,0	1,3
*1995	5.037	140,8	7.193	89,2	1,4

* Dades provisionals

**Base de
datos de la
construcción**

Baleares 96

Bases de datos paramétrica

Edición escrita e informática

**Información comercial de
empresas de Baleares**

**Mas de 250.000 combinaciones
de precios descompuestos de
la construcción en Baleares**

Pliego de condiciones técnicas

Base de datos de rehabilitación

INFORMACIÓN Y VENTA:

**Col·legi Oficial d'Arquitectes
de Balears**

Tel. (971) 72 77 59 - Fax (971) 71 85 11
C. Portella, 14 - 07001 Palma de Mallorca

- CONJUNTURA -

El creixement econòmic s'alenteix

La perspectiva d'un alentiment a les principals economies del món afecta també les Balears, encara que no sembla haver-hi por d'interrompre el creixement i donar pas a una nova crisi. El servei d'estudis de Sa Nostra preveu un PIB per a 1996 no superior al 3'5 per cent.

ONA

Segons l'economista Miquel Alenyar, que va fer la presentació de l'evolució econòmica del quart trimestre de 1995, "la millora del consum privat, la inversió i un notable increment dels ingressos per turisme constitueixen una base prou sòlida a partir de la qual cal esperar la continuïtat del procés d'expansió de l'economia balear" que, segons dades del servei d'estudis de Sa Nostra, l'any passat va registrar un PIB del 4'8 per cent, lleugerament inferior al cinc per cent de les previsions. Per a enguany s'espera un creixement no superior al 3'5 per cent, una taxa que "s'ajustaria millor que les dels dos darrers anys a allò que és desitjable des del punt de vista de la sostenibilitat del creixement a llarg termini".

EXPANSIÓ A L'AGUAI DE L'EVOLUCIÓ TURÍSTICA

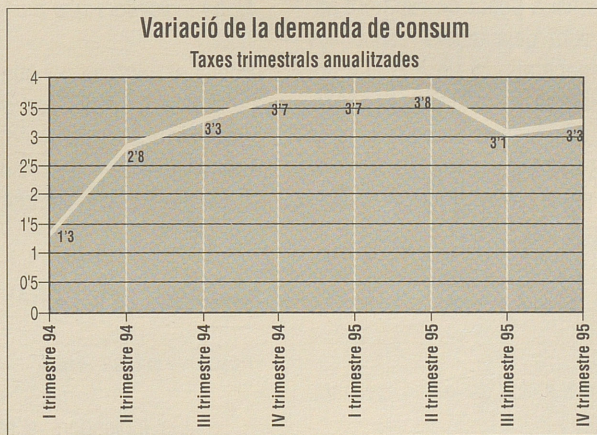
L'informe de Sa Nostra considera que l'alentiment del creixement econòmic als Estats Units i a la Unió Europea ha generat un increment de les incerteses sobre l'evolució de la demanda turística a les Balears. Una prova en són les reserves britàniques que a finals de febrer registraven un retard de l'ordre del trenta per cent en relació a les mateixes dates de l'any passat. Tampoc les d'Alemanya, si n'exceptuem els principals majoristes de viatges -TUI i Neckerman- no ofereixen bones expectatives. Els productes interiors bruts tant d'Alemanya com de Gran Bretanya s'han vist considerablement reduïts els darrers mesos de 1995 amb un índex trimestral iguals a 0 i a 1'8 respectivament. Miquel Alenyar no creu que aquest fet tenguí cap repercussió negativa. Tant l'estalvi privat com els beneficis empresarials d'ambós països s'ha incrementat i, endemés, les millores dels preus negociats pels hotelers permeten augurar un nou increment de la despesa turística.

Sobre aquest punt cal recollir la crida feta des de l'administració, tant des del Ministeri de Comerç i Turisme com des de la Conselleria per no cedir a la pressió dels majoristes britànics per tal de rebaixar els preus dels contractes. Tant el ministre, Gómez Navarro, com el conseller, Joan Flaquer, creuen que hi ha prou oferta a altres països com Alemanya, Itàlia o la mateixa Espanya per poder fer front al possible descens de Gran Bretanya, un

descens que en qualsevol cas no s'espera que superi el deu per cent, un índex que no hauria de preocupar excessivament si es té present que a pesar d'això el Ministeri preveu ingressos turístics en alça del 4 o 5 per cent.

Una dada important a afegir de la conjuntura econòmica turística del quart trimestre, és a dir, de la temporada baixa, és un increment del nombre de passatgers arribats als aeroports, que va ser d'un 1'3 per cent. Un augment que s'ha d'analitzar acompanyat d'altres factors. L'informe de Sa Nostra calcula que els ingressos per turisme obtinguts en el quart trimestre respecte al mateix període de l'any anterior va ser d'un 8'6 per cent, si bé distribuït de manera molt desigual per Illes. Mallorca registrava un increment del 15 per cent mentre que Eivissa tenia un descens del 6 per cent i Menorca restava igual.

CONSUM PRIVAT A RITME LENT

econòmica és el consum privat, a causa de la seva relativa debilitat. En el primers sis mesos el consum de les famílies augmentà un 3'7 per cent, però a l'estiu es va reduir fins a un 3'1 per cent, encara que després recuperà dues dècimes en la recta final de l'any.

En qualsevol cas les dades de consum són superiors a la mitjana espanyola que només és d'un 1'8. En el darrer trimestre es va reduir la compra de vehicles, però s'incrementaren l'adquisició d'habitatges i la venda de serveis personals o bens d'ús personals com viatges i serveis de restauració. Igualment s'incrementà la demanda de préstecs destinats al consum en més d'un vint per cent entre setembre i desembre. La demanda d'hipoteques per a l'adquisició d'habitatges passà igualment d'un 8 per cent el tercer trimestre a un 10 per cent en el quart.

(Dades en %)	Creixement IV trimestre	Creixement 1995
Menorca	2,8	3,1
Eivissa i Formentera	4,1	72
Mallorca	4,3	4,7
BALEARS	4,1	4,8

LA INDÚSTRIA CAP A LA REACTIVACIÓ

Quan a la indústria, el conjunt de branques del sector secundari continuaren el procés de recuperació iniciat fa quasi un any per bé que a un ritme més lent. Es passà d'un augment del 2'34 per cent en el tercer trimestre a un 1'54 en el quart. Les indústries que més s'han beneficiat de l'expansió han estat les auxiliars de la construcció, transformació de pell, químiques i arts gràfiques, mentre que la bijuteria i les alimentàries s'estancaren o registraren descens tant de producció com d'ocupació.

LA CONSTRUCCIÓ CONTINUA A L'ALÇA

Per la seva banda la construcció va presentar un ritme de creixement prou notable, del 10'32 per cent, tot i que això significa entrar en un procés de desacceleració atès que el trimestre anterior el creixement fou d'un 13'3 per cent.

EL COMERÇ, ENTRE L'ESPASA I LA PARET

Cas a part mereix el Comerç. L'anàlisi feta pels economistes de Sa Nostra reflecteix un increment de 4'8 per cent, però ja s'adverteix que la seva distribució presenta diferències significatives. L'activitat de les grans superfícies comercials i del comerç majorista augmentaren per damunt de la mitjana del sector, la qual cosa significa que el comerç minorista tradicional se'n beneficià menys. En aquest sentit una enquesta feta per la patronal del Comerç, AFEDECO, entre els consumidors de Palma demostra que els subsectors del comerç que afecten el vestit i el calçat mostren un estancament, mentre que altres compres significatives com mobles i electrodomèstics han experimentat baixes d'entre un 2'9 i un 4 per cent respectivament.

La precarietat laboral perjudica el comerç

El president de la patronal del comerç, AFEDECO, creu que la precarietat actual dels llocs de feina fa que el consum no s'animi i, per tant, que un dels sectors més importants de les Illes, el comerç, continuï en crisi a pesar dels bons indicadors econòmics. Prudencio Vallejo demana mesures que estabilitzin el mercat laboral.

S.V.

Prudencio Vallejo, president d'AFEDECO, va presentar als mitjans informatius una enquesta feta entre els consumidors de Palma que demostra de quina manera el comerç continua immers a la crisi a pesar de l'aparent millora dels índexs econòmics generals. Ni un PIB que sobrepassa la mitjana europea, ni la creació de nous llocs de

feina, ni les perspectives d'una expansió sostinguda tenen el ressò esperat. El problema és, segon diu el patró dels botiguers, que els ciutadans tenen por a perdre la feina a causa d'una nova crisi.

-Per què aquesta por?

-Senzillament, perquè temen perdre el lloc de feina i, per tant,

estalvien tots els doblers que poden. Els comptes de resultats de les entitats bancàries de les Illes ho demostra perfectament. Els dipòsits bancaris creixen i, en canvi, el consum s'estanca. Es diria que manca fe en el futur i que la gent s'estima més estotjar els doblers pel que pugui passar demà. I això, és clar, perjudica el comerç i, per tant, la bona marxa de l'economia.

EL COMERÇ TRADICIONAL NO SURT DE LA CRISI

-Hi ha indicadors que diuen que el consum s'ha reactivat...

-Potser sí, però no pel que fa al comerç i, sobretot, al comerç tradicional. La major part dels comerciants del Palma tenen la percepció que les coses no van bé. Les xifres ho demostren ben a les clares. Les botigues de vestir gairebé no han incrementat les vendes i les d'electrodomèstics fins i tot han baixat prop d'un cinc per cent.

PRECARIETAT LABORAL IGUAL A ATONIA DE CONSUM

-I per què passa això?

-Els indicadors econòmics ens diuen que la crisi ha acabat i que som a una etapa d'expansió, però hi ha un component de la crisi, el psicològic, que no ha desaparegut i que no desapareixerà en tant que els consumidors no tinguin seguretat en el futur.

-Però els llocs de feina s'han incrementat.

-Cert, però tothom reconeix que les condicions laborals no són les millors per garantir que els podran conservar o que si els perden en trobaran tot d'una un de nou, la qual cosa és necessària per poder consumir sense preocupació. És evident que hi ha una relació molt directa entre la precarietat laboral i l'atonía del consum. Per això crec que és urgent que el Govern, si més no, que el Govern que surti de les urnes del dia 3 (l'entrevista és anterior a les eleccions) introdueixi valors que favoreixin l'estabilitat a les ocupacions.

